

XVII. évfolyam, 187. szám

2017. május

www. Irodalmi Jelen hu

Juhász Kristóf
*Rebeka titkai –
avagy Arany János
Roxfortban*

Böszörményi Zoltán:
A haszontalan táska

Bányai Tamás:
Utolsó cseppig

Fekete Vince:
Nagytermészet

Acasai Roland: Csonthavazás

Farkas Wellmann Endre:
Hannibal Lecter levele
Starling ügynökhöz

Pataki Tamás:
albérleti ének

Zsidó Ferenc:
Színe és visszája

Török Panka: Teremtés

Ilyés Krisztina: Felejtés

Molnár Miklós:
Lenin Caorlében

Irodalmi Jelen

Szerkesztőség és kiadó:

1081 Budapest, Rákóczi út 59. 3/5

310085 Arad, Eminescu utca 55–57.,

tel.: +40-257-280-751, +40-257-280-596 (fax),

<http://www.irodalmijelen.hu>, ij@irodalmijelen.hu.

ISSN: 1584-6288

Kiadja az **Occident Média Kft.**

Főszerkesztő: **Böszörményi Zoltán**

Főszerkesztő-helyettes: **Bege Magdolna**

Főmunkatársak: **Szőcs Géza, Makkai Ádám** (Budapest)

Munkatársak: **Laik Eszter** (helyszíni tudósítások),

Varga Melinda (vers, interjú), **Király Farkas** (próza),

Boldog Zoltán (kritika), **Szőcs Tekla** (fotó)

Olvasószerkesztő: **Hudy Árpád**

Lektor: **Jámbor Gyula**

Rendszergazda: **Csipkár Nándor**

Igazgató: **Kurjatkó Péter**

A borítón **Vajda Lajos (1908–1941)**
festménye

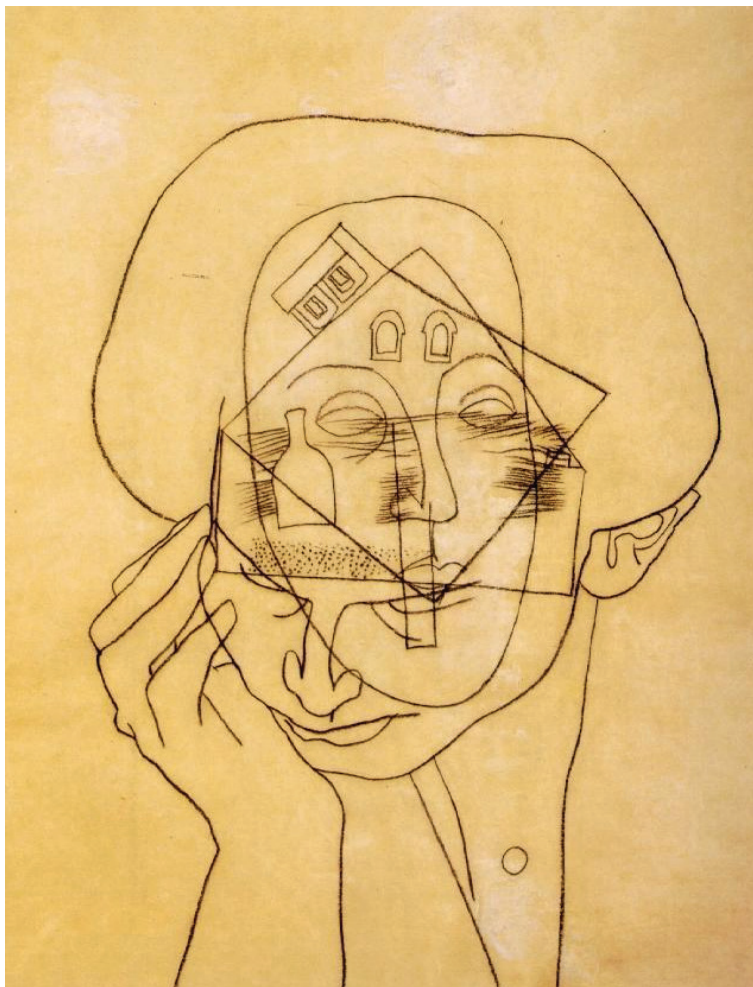
Böszörményi Zoltán

A haszontalan táska

*Kiábrándító, hogy Novak Djokovic kikapott
Nick Kyrgiostól a mexikói tenisztornán.
A hírt a CNN-en láttam, s rögtön elment a kedvem.
Az Australian Open után, ahol a világrangsorban a 115.
játékos búcsúztatta az első megméretkezésen, reméltem,
még nincs vége Djokovic magasan szárnyaló karrierjének,
biztam a szerb férfi akaratában és sziporkázó játékában,
hogy megújult erővel visszatér, s sétverri ellenfeleit,
Murray-t s a többieket.
Most viszont lelombozódva
tekerem a bicikli pedálját a tornateremben,
s az emlékek gödréből kifordul az a pillanat,
amikor a szabadkai városházán jártam,
valaki megmutatta,
hol esett be az amerikai gépről ledobott bomba,
de nem robbant fel,
csak átszakította a mennyezet kupoláját.
Fura dolog, hogy éppen ez jutott eszembe
Djokovic kapcsán,
s nem az acapulcói reggeli séták elevenedtek fel újra,
az öbölben matató halászok álmos készülődése,
az utcai árusok lomha mozdulatai,
az összetekert lepényből kicseppenő avokádó,
a szakadt hálót javítók igyekezete,
vagy a quabradai sziklaugrók bátorsága,
akik harmincnyolc méter magas szirtről
vetik magukat a mélybe,
csak előbb az oltáron pihenő guadalupéi Szűz Mária
segítségét kérik, de hányan és hányszor naponta,
vagy a machetével felvonuló parasztok tiltakozása*

*a hatalom valamilyen intézkedése ellen,
s míg nyolcan egy vonalban menetelnek,
az arcukra írt elszántság visszfénye
az esőáztatta sugárúton,
nem tudja az ember,
melyik láncot, béklyót, gúzst, kötést oldja ki,
hiszen, ha az egyikből kibújik, száz másik várakozik rá,
utópia ezek nélkül elképzelni a világot,
szabadságot, egyenlőséget, testvériséget hirdetni,
mindig rossz kézbe kerülnek a termelőeszközök,
s az egyenlőségnek még esélye sincs,
hiába papolt erről Erich Fromm 1958-ban egy tévéadásban,
amelyben Mike Wallace faggatta, olyan áttetszőnek
és mesterségesnek tűnt ez a filozófus a YouTube filmjén,
képmutatónak,
ha látta volna szegény Spinoza vagy Hume,
ezt az okoskodó semmitmondást világunkról,
ahol szerinte csak a kétkezinek van értelme,
egyedül az ő munkája a fontos,
hallotta volna ezt Arthur Miller Willy Lomanje,
és az a sok százezer ügynök, aki felvirágoztatta Amerikát,
s nem engedte meghalni az amerikai álmot,
vajon ők mit mondtak volna Mister Frommnak,
meginaghatatlan hitük és akaratuk, rögeszmés munkájuk
mit sem érő, illanó füst az égen?
Mit mondtak volna a haszontalan táskáról,
mely Fromm szerint nem kell senkinek,
mégis rátukmálják boldog-boldogtalanra a salesmanek.
Mit szólt volna ehhez az ideális társadalmat szervezők
frankfurti csoportja, a megrögzött szocialisták:
Adorno, Horkheimer, Marcuse, Lukács György,
hogyan magyarázta volna ezt a sikerorientáltságra
berendezkedett gazdaságot,
számukra érték lett volna-e az a fránya táska,
vagy csak a globalizált és elidegenedett ember szimbóluma,*

*amolyan Ginsberg-féle álom,
kiáltás az angyalfejű hipsterekért,
hogy kapcsolják már rá a csillagdinamókat
a mennyei éj gépezetére?*

Vajda Lajos (1908–1941) grafikája

Régi szerzőnk, **Bányai Tamás** április 3-án tragikus hirtelenséggel elhunyt. Novellája közléséről egy nappal korábban még egyeztettünk – az Irodalmi Jelen ezen írásával búcsúzik tőle.

Bányai Tamás

Utolsó cseppig

Az útra figyelj, te szerencsétlen!, intette magát, s tényleg, mint ha hallgatna saját tanácsára, tekintetét mereven előre szegezte. Csakhogy a gondolatai ennek ellenére is visszatértek a motelbe, amit alig húsz perce hagyott maga mögött.

Hajnali három óra volt.

A keskeny utat vékony hóréteg borította, kétoldalt az erdő fáról jégcsapok lógtak levelek helyett. Az autó lámpái bevilágították az útnak egy rövid szakaszát, s a keréknyomok hiányából arra következtetett, hogy az előző napi hóhullás óta egyetlen kocsi sem haladt el erre. Korábban fújhatott a szél, egy-egy kisebb szakaszon elsöpörte a havat, feketén csillogó foltokat hagyva maga után, mintha a természet így akarna figyelmeztetni a hótakaró alatt jegesre fagyott útra.

A motelből kirohanva még magának tett szemrehányást, amiért engedett a nő csábításának, hiszen sejthette volna, ám az önvád egy percig sem tartott. Az a nő nem úgy nézett ki, és nem úgy viselkedett, ahogy a kurvák szoktak. Kezdetben még az italt is vissza akarta utasítani, szende mosollyal fordult a mixer felé, mint aki tőle vár tanácsot, illik-e elfogadni egy idegen meghívását. A második koktélnál már nem kérette magát. Megeredt ugyan a nyelve, de nem jött zavarba, még burkolt célzásokat sem tett. Úgy viselkedett, mint aki egyszerűen jókedvre derült, ugyanakkor esze ágában sincs valamiféle folytatásra gondolni.

Az út balra kanyarodott és enyhén lejtteni kezdett. Levette lábát a gázpedálról, az automata sebváltót egyesbe tolta. A Buick LeSabre megrándult alatta, s lelassult, ahogy a motor hirtelen visszafogta magát. A sebességmérő mutatója tizenöt mérföld alá kúszott, amitől úgy érezte, biztonságosan uralkodik az autó felett.

Éjfél elmúlt már, csak ők ketten maradtak a bárban – a motelnek amúgy is kevés vendége volt –, s a mixer célzatos pillantásokat vetett feléjük, szeretne volna bezárni a boltot. A nő ajánlotta fel, hogy menjenek a szobájába, ott is beszélgethetnek, az még kényelmesebb is, mint a bárszéken ücsörögni.

Nem kellett kétszer mondania.

Sandy – ha jól emlékszik, ezt a nevet mondta, ám lehet, hogy Andyként mutatkozott be, végtére is mindegy – azon típusú nők közé tartozott, akikhez már kamaszkora óta erősen vonzódott. Szőke vagy inkább világosbarna haj, karcsú, de nem sovány testalkat, marokra fogható mellekkel és feszes combokkal megáldva. Öltözködésében, mint ahogy arcának vonásaiban, sőt viselkedésében sem talált kihívót vagy akár incselkedő kacérkodást. Egész lényében tartózkodónak mutatkozott, aki csak az ital hatására enged fel, és válik barátságosabbá.

Amikor leszálltak a bárszékről és elindultak a lifthez, feltűnt neki, hogy a nő enyhén biceg, mint akinek csípőficama van, vagy az egyik lába rövidebb a másiknál. Ettől egy pillanatra meghökent, majd kis híján elnevette magát. Apró szépséghibája az egyébként tökéletes formájú női testnek, elnézhető, hiszen az ágyban már nem fog sántikálni. Mert akkor már megesküdött volna, hogy ez a kaland az ágyban végződik. Érezte azt a csilapíthatatlan vágyat, ami minden várható aktus előtt hatalmába kerítette, s ami gyakran felülírta józanabb gondolatait.

A fene egye meg!, fakadt ki hangosan, s felgyülemlett dühében tenyerével a volánra csapott.

A kanyarok mind gyakrabban követték egymást, hol balra, hol jobbra fordult az út – az autó lámpáinak fénykévéje hol egy jeges szikláról verődött vissza, hol pedig elenyészett, semmibe vészett a völgyre terülő feketeségben. A holdat és a csillagokat vastag hófel-

hők takarták, az amúgy is gyéren lakott hegyvidéken egyetlen fényforrás sem nyújtott támpontot. Annyit tudott, helyesebben szólva még ezt is csak feltételezte, hogy az út valahol a hegy lábánál lakott területre ér. Bánta már, hogy nem arra indult, amerről érkezett.

A szobában elhelyezett mindkét karosszéket a nő különböző ruhái borították, így, más választása nem lévén, az ágyra ült. Sandy – vagy Andy? – konyakkal kínálta, majd szorosán mellé telepedett az ágyon. Egészen közel hajolt hozzá, parfümjének erős illata szinte elbódította, ösztönösen tapadt a szájára. A nő viszonzta a csókot. Konyakos poharát vaktában helyezte az éjjeliszekrényre, fel is borult, de nem törődött vele. Szabaddá vált kezével a nő melleit kezdte simogatni, és természetesnek találta, hogy nem ütközik ellenállásba, hiszen mi másért invitálta volna a szobájába, ha nem ő is ezt akarja.

Aztán a nő – számára teljesen váratlanul – eltolta magától, igaz, nem durván, nem tiltakozást kifejezve, hogy felállhasson. Azt hitte, a ruháitól akar megszabadulni, s már ő is kezdte kigombolni az ingét. Ekkor érte a meglepetés.

– Azt ugye tudod, édes, hogy ez százötven dollárodba fog kerülni – mondta a nő sokat sejtető mosoly kíséretében.

– Na, ne szórakozz! – nevetett, felettébb viccesnek találva a halott szavakat, s közben megragadta a nő karját, visszarántotta az ágyra.

Meglepte, hogy ez a mozdulata heves ellenkezést vált ki, ámde úgy vélte, ez is része az előjátéknak. Hallott már nőkről, akiknél éppen az ilyen birkózás, a megjátszott védekezés gerjeszti a vágyat. Ezen ne múljék! Tetszett a játék, s hitte, a viaskodást követően még nagyobb élvezetben lesz része.

Csakhogy a nő minden erejét összeszedve igyekezett kiszabadulni a szorításából, rúgkapált és karmolt, harapott, amikor újra meg akarta csókolni.

– Te rohadék! Azt hitted, a két szép szemedért fekszem le veled? – sziszegte a fülébe, miközben körmeit mélyen az arcába vájta.

A fájdalomtól felüvöltött, és durván arcul ütötte a nőt.

Ettől még most is elborult az agya, s lankadt az útra fordított figyelme. Jobb kezét levette a volánról, megtapogatta összekaromlászott, fájós arcát.

Ott kellett volna maradni a kaszinóban, villant át az agyán. Igaz, kezdett már veszíteni, megfordult a szerencse, amit azért továbbra is megkísértett volna, ha legalább egy pohár sört ihat. Azonban az istenverte indiánok a rezervátum területén még a kaszinóból is kitiltották az alkoholt.

– Ha mindenáron inni akar – vonogatta vállát a felszolgáló –, akkor menjen a Cherokee Motelbe, az kívül esik a rezervátumon, és éjfélig nyitva tartó bárja van. Ott ihat, amennyi jólesik.

Az a rohadt kurva megmondhatta volna előre, hogy csak pénzért hajlandó. Talán még fizet is neki, noha ilyenre még nem volt példa az életében, most megtette volna, eleget nyert a kaszinóban, de a fondorlatosságától éktelen dühbe gurult.

A nőt váratlanul érte az erős ütés, egy pillanatra abbamaradt az ellenkezése.

De csak néhány gyorsan múló másodpercre.

Amikor – kihasználva az átmeneti bénultságot – sikerült végre szétfeszítenie a nő combjait, az egyszercsak meglehetősen hangereővel sikoltozni kezdett.

Ettől észhez tért, s felfogva kínos helyzetét, miszerint ebből hatalmas botrány kerekedhet, jobbnak látta mielőbb eltűnni. Elengedte a nőt, és kiviharzott a motelszobából.

Körül sem tekintve ült a Buickba, indított – csak ekkor kezdte érezni, mennyire fázik. Vastagon bélelt dzsekije viszont a nőnél maradt. Sebaj, csak el innen, amilyen gyorsan lehet, gondolta, néhány perc múlva úgyis meleg lesz a kocsiban. A dzsekiért pedig nem kár, kopott volt és régi, ha nem téved, a zsebeiben sem hagyott semmit, ráadásul a csomagtartóban van egy másik. Majd, amikor megáll, előszedi.

A lejtős út most élesen kanyarodott, s közvetlenül a kanyar után egy, fagyott ágainak súlyától a sziklás hegyoldalból kidőlt fa zárta el az utat. A váratlan akadályt későn látva meg, ösztönösen tövig nyomta a fékpedált. Azonnal érezte, hogy a nehéz, ráadá-

sul hátsókerék-meghajtású Buick oldalra csúszik. Rántott egyet a kormányon, ami – hasított belé a felismerés – a lehető legroszszabb mozdulat volt.

Talán, ha a hegyoldalnak ütközik, nem történik nagyobb baj, hiszen lassan haladt. Csakhogy a kocsi orrával a szakadék felé pördült, s hiába taposott kétségbeesetten ismét a fékpedálra, már nem volt megállás.

Mint a villám, hasított belé a tudat: minden erőfeszítése hiábavaló, a kocsit már nem tudja irányítani. Az autó előrebillent, lámpáinak sugárkoszorúja a sötét völgykatlanba veszett.

Alant a ki tudja, milyen mély szakadék, a biztos halál várja.

Ideje sem maradt mérlegelni. Az ijedtségtől leblokkolt az agya, nem tudta, valójában nem is észlelte, mit cselekszik. Villámgyorsan kinyitotta a kocsi ajtaját, s kivetette magát az autóból.

Vaktában nyúlt kapaszkodó után. Szerencséjére meg tudta markolni egy bokor tövét. A Buick nagy robajjal gördült lefelé, letarolva a fagyott bokrokat.

Lábával addig kalimpált, mígnem sikerült megvetnie egy kiálló szikladarabon. Azt hitte, ezzel megúszta a nehezét, ám a megkönnyebbülés csak néhány másodpercig tartott. Amint megkísérelte felhúzni magát, a jeges bokortörzsön megcsúszott a keze. Szabad bal kezével kétségbeesetten tapogatózva keresett másik fogódzkodót.

Végre!

Keze megtalált egy ferdén álló útszéli kőtömböt, amelyet minden bizonnyal figyelmeztetőként ástak a földbe. A kőoszlopot átkarolva jobbra fogásán is igazítani tudott. Ugyanakkor lába lecsúszott a sziklaperemről, sokáig rúgkapált tehetetlenül, mire be tudta akasztani egy bokor ágai közé.

Így egy kicsit feljebb tudott kapaszkodni, vállá az út szintjével került egy vonalba. Végül nagy kínkeservesen feltornázta magát az útra.

Néhány másodpercre lehunyta szemét, és kifújta magát. Csak ezt követően fordult meg, s kereste tekintetével legurult autóját. Ami a szeme elé tárult, nem szakadék, inkább meredeken lejtő, bokrokkal, túlevelű fákkal benőtt hegyoldal volt. A kocsi mint-

egy tíz méterrel lejjebb fáknak ütközött, amelyek tetemes súlya ellenére is megállították.

Ekkor döbbsent rá, hogy meleg ruházata az autó csomagtartójában lapul, lemászni érte veszélyes vállalkozás. A hőmérséklet mélyen fagypontra alá csökkent, s őt mindössze egy szál gyapjúpulóver melegíti.

Megpróbálta józanul felmérni helyzetét.

A moteltól megtett távolságot legalább öt mérföldre saccolta. Isten a tudója, meddig tartana visszatérni felfelé a jeges úton. Lefelé könnyebb, és ha szerencséje van, a lakott völgy már nem lehet nagyon messze.

Elindult.

Ijedtsége és izgalma múltával egyre jobban érezte, hogy mindezt átjárja a hideg levegő. Fogai vacogni, ujjai gémberegni kezdtek. Meggyorsította lépteit, egyrészt, hogy mielőbb lakott területre érjen, másrészt, hogy az erőltetett mozgás átmelegítse, amennyire lehet.

Csúszkálva haladt, egyszer az egyensúlyát veszítve hanyatt vágódott. Éles fájdalom hasított a farcsontjába. Szitkozódva, nehézkesen tápászkodott fel. Tekintetével lázasan keresett valamilyen fényforrást, amely reményt ébreszthet benne, nem tart már sokáig a megpróbáltatás.

Egyre jobban szenvedett a csontig hatoló hidegtől. Ráadásul az ütdés okozta fájdalomtól húzta a lábát, járása még inkább lelassult, egyébként is óvatosabb lett, nem szeretett volna még egyszer elvágódni.

Gondolatban százszor elátkozta a nőt, aki miatt ebbe a kétségbeejtő helyzetbe került. Aztán magát okolta balszerencséje miatt. De e gondolatok gyorsan elillantak, már csak egyetlen cél lebegett a szeme előtt: a lehető leghamarabb védett, meleg helyre jutni. Még ha az az ördög tanyája is.

Egy kanyar után, balra fordítva fejét úgy tűnt, mintha egy halvány fénycsíkot látna a jeges fák takarásában.

Megállt.

Szeme már megszokta az éjszaka sötétségét, ámde még így is idejébe telt, mire felfedezte, honnan szűrődik ki a gyér világosság.

Az úttól mintegy húsz-huszonöt méterre, a fák között megbújva magányos faház állt, amelynek hátsó ablakából vetődött fénycsík a jéglepte fákra.

Visszafordult. A házhoz vezető, járható csapást kereste. Csoháldkozott, hogy nem vette észre, amikor elhaladt mellette. Igaz, a bekötőutat, ha egyáltalán az volt, csupán két, szemmel alig látható keréknyom jelezte.

Elindult a keréknyomon, amely folytatódott a ház mellett, ám a ház sarkához érve meglátta a bejárati ajtót. Letért a keréknyomról, az ajtóhoz botorkált. Háromszor is kopogtatott, a remélt eredmény nélkül. Türelmét veszítve lenyomta a kilincset.

Az ajtó kinyílt.

– Van itt valaki? – kiáltott a házba.

Nem kapott választ, mire gémberedett ujjaival az ajtó melletti falat kezdte tapogatni. Megtalálta a kapcsolót, felgyújtotta a villanyt. Mennyezetről lógó villanykörte gyenge, sárga fénye árasztotta el a szobát.

Ritkán látogatott vadászház lehet, gondolta a helyiség gyatra berendezéséből ítélve. Középen fából ácsolt asztal, két ugyanolyan zsámollyal. Balra egy szintén nyersfából tákolt szekrény, mellette öreg öntöttvas tűzhely, alatta tűzifa felhalmozva.

A tűzhelyben már kialudt a tűz, mégis érezhető meleget árasztott, amelyet a gerendákból felhúzott falak is őriztek.

Pillantása fennakadt az asztal közepén álló palackon. Közelebb lépve már azt is látta, hogy whiskys üveg, címkéje szerint Kentucky Gentleman Bourbon. Az üveg tartalmából alig hiányzott egy kortynyi.

Nem törődve azzal, hogy tartózkodik-e valaki a házban, vagy sem, nyúlt az üveg felé. Gémberedett ujjai alig akartak engedelmeskedni, ám végül hüvelyk- és mutatóujja közé szorítva lecsavarta a kupakot. Szájához emelte az üveget, s egy nagy kortyot húzott belőle. Az ital marta a torkát, testét azonban jóleső meleg járta át.

– Hát maga? – szólalt meg fenyegető hangsúllyal valaki a háta mögött.

A palackot markában szorítva megfordult.

Tagbaszakadt, borostás képű, szúrós tekintetű férfi állt a hátsó helyiségbe nyíló ajtóban, kezében lövésre tartott kétcsövű vadászpuskával.

– Bo... bocsánat – dadogta az idegen váratlan és cseppet sem barátságos megjelenése okozta zavarában. – Kopogtam háromszor is, de senki nem... és... szóval baleset ért, feljebb az úton.

Mintegy magyarázatként maga elé tartva a whiskys üveget, folytatta:

– A lélek is belém fagyott odakint, és ez... hogy is mondjam...

Elhallgatott, várva az ismeretlen megértő reakcióját. A másik azonban mereven, szótlanul és ellenségesen állt vele szemben.

– Nem akartam magára törni, és az engedélye nélkül, érti, ugye? Természetesen kifizetem, akár az egész üveggel is. Hiszen talán éppen ez mentett meg a fagyhaláltól.

– Fagyhalál – dörmögte a férfi. – Na persze, a fagyhalál. Akkor tehát jólesett. Persze, a pia mindig jólesik az ilyen farkasordító hidegben.

Jóváhagyásnak véelve a hallottakat, magabiztosabb lett.

– Hálás lennék... – kezdte volna mondani, de a férfi félbeszakította.

– Az ital átmelegíti, ugye? Hát akkor csak húzzon belőle bátran.

Engedelmesen ivott még egy kortyot, majd elvette szájától a palackot.

– Na! Mi lesz? – rivallt rá az ismeretlen, egy fenyegető lépést téve előre. – Azt mondtam, igyon csak bátran. Igyon még.

– Köszönöm, de ennyi elég volt.

– Jobb, ha megérti, amit mondtam. Igyon még! Nyakalja be az egészet.

– Ugyan már! – próbálta tréfára fogni a dolgot, de a férfi nem tágított.

– Azt mondtam, az egészet. Az utolsó cseppig. Vagy lelövöm, mint egy veszett kutyát.

Tétovázva és váltig reménykedve abban, hogy az ismeretlen csupán rossz tréfát akar űzni vele, és nem gondolja komolyan, amit mondott, újfent szájához emelte az üveget.

Hiába ivott azonban apró kortyokat, rövid szüneteket tartva, a whiskey veszettül marta a torkát. Köhögni kezdett, mire az idegen célzásra emelte a puskáját.

Ez az őrült nem hülyéskedik, futott át az agyán. Ez tényleg képes belém eresztetni egy golyót! Istenemre mondom, ez tébolyult!

Kétségbeesetten forgatta szemeit a menekülésben, még inkább valami csodában bízva. Talán abból a másik szobából kilép valaki, aki észhez téríti ezt az idiótát: Ugyan már! Elég volt! Ne szórakozz tovább.

De nem történt csoda, és nem úgy tűnt, mintha az idegen szórakozna, noha az arca vadállati vigyorba torzult. Szemei beszűkültek, s jelét sem adta, hogy hajlandó elállni attól, amit eltervezett.

– Igyon! A kurva életbe, igyon!

Arca kitüzesedett, izzadságcseppek gördültek homlokáról a szemébe, s ettől hunyorogni kezdett, mégis kitartóan nyeldekelt.

Nem hitte, hogy valaha is az üveg aljára ér. Végtelenül hosszú percek teltek el, mire az utolsó kortyot is lenyelte.

Az idegen szótlánul figyelte, csak a puskáját engedte valamivel lejjebb, s mintha elégedetten bólintott volna.

Az üres üveget vissza akarta helyezni az asztalra. Tett egy lépést. Megtántorodott, az üveg kicsúszott a kezéből. Nem tört el, mindössze gurult néhány centimétert a padlón. Lehajolt, nyúlt az üveg után. Egyensúlyát veszítve orra bukott. Zavaros tekintettel nézett fel az idegen férfire. Mondani akart valamit, de képtelen volt megszólalni, csak értelmetlen, gurgulázó hang jött ki a torkán.

Elterült a padlón.

Kába volt, amikor nagy sokára felnyitotta szemét. Fejébe éles fájdalom nyilallt, percekig maradt mozdulatlanul. Nagyon lassan, zavaros képekben állt össze az, ami vele történt. Előbb az autója, amint legurul mellette a mélybe, aztán az a sikoltozó nő, végül egy zord alak, aki...

Végre eljutott a tudatáig, hol van.

A zsámolyba kapaszkodva nagy nehezen felállt, majd az asztalra támaszkodva próbált megállni a lábán. Szédült, hányinger

kerülgette, fejében hasogatott a kízó fájdalom. Szája kiszáradt, nyelve a szápadlásához tapadt.

Lassan és rettegve körbehordozta tekintetét. A fatáblás ablak résein szürke fény rajzolt árnyékcsíkokat a félhomályos helyiségbe. A whiskys üveg ott feküdt a padlón.

Megdörzsölte a szemét, azt hitte, káprázik.

Az üveg mellett a kétcsövű vadászpuska hevert. Amelyikkel inni kényszerítették.

A másik szobába nyíló ajtó szélesre tárva.

Erejét összeszedve, imbolygó léptekkel indult az ajtó felé, ám azonnal meg is torpant.

Fülett.

Nem hallott semmi neszt, mozgásra, életre utaló hangot. Ösztöne azt súgta, forduljon a bejárati ajtó felé, tűnjön el innen, még mielőtt újból szembe találja magát a vadállattal, aki leitatta.

Ehelyett mégis a másik ajtó felé vette az irányt.

Az ajtóból rémulten hőkölt vissza.

Percekig döbenten és irtózáttal meredt az eléje táruuló látványra.

A szomszéd helyiség kopott díványán vérbefagyott férfi feküdt. Alvadt vérfolt színezte a dívány megfakult huzatát, egy jókora tócsányi vér a padlóra is jutott. A gyilkos golyó az idős ember nyaki ütőerébe hatolt, a férfi bizonyosra vehetően halott volt már.

A látottaktól földbe gyökerezett a lába. Rosszullét környékezte, meg kellett kapaszkodnia az ajtófélfában.

Az az örült vele is végezhetett volna! Hirtelenjében nem is értette, minek köszönheti szerencséjét, egészen pontosan az életét, hiszen egy gyilkost zavart meg, valószínűleg közvetlenül tettének elkövetése után. Kézenfekvő lett volna őt is megölni.

Aztán összeállt a kép.

A gyilkos feltehetőleg nem könyörül rajta, ha nem látja meg, hogy iszik a whiskyből. Ez adhatta neki az ötletet, hogy tökrészegre itassa, amivel nemcsak időt nyert a meneküléshez, de még az emberölést is a nyakába varrhatja. A puskáját is azért hagyta ott.

Az isten se mossa le róla, hogy ő volt a tettes.

Mivel védekezhet? Hogyan bizonyíthatná be ártatlanságát? Természetesen elmondhatná, mi és hogyan történt, de vajon ki hinné el neki?

Egyetlen megoldás látszott lehetségesnek. Eltűnni innen, mielőtt még valaki itt találja, egy gyilkosság színhelyén. Ha időben távozik, a gyilkoson kívül senki sem tudja meg, hogy itt járt.

Sarkon fordult, és egyenesen a bejárathoz sietett.

Kinyitotta az ajtót, s abban a pillanatban meg is torpant.

Elkésett!

Odakint, a ház előtti úton négy rendőrautó állt, a tetejükre szerelt lámpák villogó kék fénnel árasztották el a délutáni szürkéséget. Két rendőr a ház felé közeledett, a menekülés tehát kilatástan volt.

Állt az ajtóban, és megadóan várta sorsa beteljesülését.

Meglepetésére egyik rendőr sem fogott fegyvert rá. A teste-
sebbik intett neki, induljon feléjük.

Kétségektől gyötörve, lassú léptekkel közeledett a rendőrökhöz.

– Akárhogy nézem – mondta a testes rendőr –, maga nagy mázlista. Nem elég, hogy élve megúsza ezt a kis kalandot, még gyanúba sem keveredik.

Értetlen arckifejezése láttán a rendőr elnevette magát.

– Persze, honnan is tudhatná... Elég annyi, hogy annak a méz-
sárosnak nem volt olyan mázlija, mint magának. Nem jutott messzire, ma reggel elfogtuk. Ráadásul bevallott mindent. Ma-
gára legfeljebb mint tanúra lesz szükségünk.

A rendőr az egyik villogó fényű autóra mutatott.

– Na, szálljon be abba a kocsiba, nehogy itt fagyjon meg ne-
künk. Később majd levisszük a faluba.

Megkönnyebbülten felsóhajtott, és elindult az autó felé. Mielőtt odaért volna, egy széles karimájú kalapot viselő seriff szállt ki a kocsiból. Barátságatlanul fogadta.

– Nyújtsa előre a mancsait!

Önkéntelenül engedelmeskedett. Arcára csak akkor ült ki döb-
bent csalódás, amikor bilincs kattant a csuklóján. Az anyósülésről
lenézően mosolygott rá Sandy – vagy Andy, végtére is mindegy...

Fekete Vince versei

Nagytermészet

Az ötvenfokos szilvapálinka az istene, a paprikás háziszalonna, a házikolbász s a lájbielőnyi flékeny minden dolgok csimborasszója. Úgy tud enni, inni, mulatni, hogy egy egész, nagybőjt utáni csendőrkommandó megirigyelhetné. Dolgozni is úgy, mint az állat, reggeltől estig, s ha kell, éjszaka is, hogy miért?, hajtogatja: a semmiért.

Még a legmegátalkodottabb rosszakarója sem mondhatja rá, hogy udvarias, előzékeny, kedves, romantikus, kenyérre kenhető, vajlelkű, amolyan nőknek való finom, fogyasztható valaki volna. És nem mondhat senki semmit neki, amire bár egyszer is, de helyeslően bólogatna, mert sértésnek venné, s jaj annak, aki ilyenkor a szeme elé kerül!

Az asszony, a gyermekek nyilván szóba sem jöhetnek; az ő véleményük nem jön számításba sem itt, sem ott, sem máshol; sem kapun belül, sem azon kívül, amíg bírja erővel, szusszal és főleg hangerővel; mert megmutatná ő, hogy es kell aztot (bármit!) megereszteni, hogy az úgy mennyen, ahogy kell! Ahogy ő tudja, mondja, akarja, követeli...

Káromkodás káromkodást ér, úgy szórja, cifrázza, hogy a néplelket vájkáló szakemberek naphosszat jegyzetelhetnék a kacifántosnál kacifántosabb rögtönzéseit. Mindent tud: mindent jobban tud; s az ő szemében az akadémikus professzor is a fejőlegény képességeinek szintjéig érhet csak fel. –

.....

Vallásos, csak templomba nem jár, mert ő akkor is dolgozik, amikor más kikenve-kifenne elmegy a vasárnapi szentmisére. Neki nincs, erre sincs ideje. A feszültség feloldására hétvégeken belesír vagy halkan belesóhajt az éjszakába, amikor késő éjjel, a Csillagból hazafelé tapogatva, kérdezz-felelek alapon a vándorfelhőkről, az ablak alatt síró akácról esik

szó a nótákban; de a székely sorsa is megemlítődik, ami, nem lehet másmilyen, csakis szomorú. Előjönnek még a doberdói nagy hegyek, elő az eresz alatti fecskéfészek, az én jó apámnál nincs jobb a világon társaságában, majd mindenre ebben a hatalmas világvégi keserűségben és szenvedésben meg árvaságban és nehézségben felteszi a koronát a Margit híd alatti

csipkés kombiné. Lefekvés előtt, otthon, a széken ülve sír még egyet a székely himnusz szavaira, szókapcsolataira. Italt is követel még, köményest, me' az is az istene, de a vízespohár, a frissen sült flekken társaságában, csordulásig töltve ott marad előtte, az asztalon – érintetlenül.

Riadólánc. Kritikus távolság

Halványuló csillagok, darahószítálás, óriási pelyhekben hulló, omló, ringatózó hóesés! Nagy kondérokban zubogó víz a plattenen, recsegő-ropogó, száraz bükkfa a kályhában. Megtisztított fokhagymagerezdek, fokhagyma és hámozott alma illata, májasba való!, sárgálló köményes pálinka. Készülődés apró villanásai a levegőben.

A kések kifelve, a kötelek kiakasztva az istálló elé; a hó elsöpörve az udvaron, a hátsó udvaron, a kapu előtt; mindenütt széles ösvények futnak jobbra, balra, a kúthoz, a konyha irányába, a pincéhez, az istállóhoz, a kertkapuhoz; a bejárati vaskapu is már rég kizárva, már a szalma is, három-négy köteg az istálló földjén; a fogókkal, mészárossal már előző nap minden megbeszélve; csöbör hideg víz előkészítve a fűrösztéshez.

Lábdobogás, verik a cipőikről le a havat az emberek, „Pálinkás jó reggelt!”, s már koccintanak a köményessel. „Na még egyet, hogy el ne fusson!” „Még egyet megiszunk-e?!”, de meg se hallják, már mennek is. „Csak halkan, hogy ne idegesedjék fel”, ugornak a férfiak, megragadják a fülét, a két kötél végét, s vonszolják, tolják kifelé, az istálló elé, ahol már előkészítve várja a sarkaiból kivett, földre fektetett kertkapu. „Hol van a kés?”, gyöngyözik a homlok az izgalomtól. „Hozzátok a vérestálat!” Sugárban szökik ki a vér, habosan zubog a tálba. Az állat hörög még egyet, aztán megfeszül, mintha áram rázná, hirtelen remegni, reszketni kezd. „Jöhet a szalma!”

S már lobog a tűz, száll a pernye magasra fel a levegőbe, imbolygó fény világítja meg az udvart, a zúzmarás fákat. „Súrlókefét gyorsan ide!”, és súrolják, kefélik fehérre, tisztára.

És pálinka kerül elő, mert bontás előtt „meg kell élezni a kést, ha nem, nem vág”, és már kanyarítják is le a lábakat, vágják le a fej felső részét nyakszínnél, szépen le a fülek mellett, siklik a penge végig a disznó hátán, ott ragyog a hátszalonna is, mint remegő, „vörös erezetű fehérmárvány”, vágják a gerincről fejszével a bordákat, gőzölögve, párállva omlik a tálba a bendő, másik edénybe a szív, a máj, a tüdő, az „orjossa”, a „gyöngyösse”. A disznó, mint egy hatalmas, kiterített, párolgó-gőzölgő mellény. –

Zsírszag és vastag párafelhő csap ki a házból, kályha szélén az agyas leves, fő a hurka, készül a feltúrt hús, a pálcikás hús. Friss házikenyér, hagyma, cékla, káposztacika, savanyú uborka várakozik az asztalon, előtte még egy-egy kupica pálinka, vagy kettő, hogy „megvesse a húsnak az ágját”. Délutánra a férfiak már békésen alusznak – „Mit mind táccsátok itt a szájatokat, s szóltok belé mindenbe, mennyetek bé, legalább nem vagytok láb alatt!” –, alusznak keresztbe feküdvé, egymás mellett az ágyon. Egymástól jó távol a földben. Álmodik is mindkettő, hogy vajon melyikük viszi majd tréfából zsebében haza a gondosan papírba csomagolt disznószemét.

Acsai Roland

Csonthavazás

Ethümiának

Per kihajolt az emeleti szobája ablakán, és a párkányon megropant valami a keze alatt.

Megint esett. Felnézett az égre, látta a fehérén hulló csontokat. Nem lepődött meg.

Egy ideje már csak csontok hullottak hó helyett, és a hóhoz csak a színükben hasonlítottak. Halkan kopogtak a tetőkön, az autókon és a dolgukra siető gyalogosok fémernyőin. Egyelőre csak apró csontok hullottak.

Nem lehetett pontosan azonosítani, milyen teremtményeké voltak. A tudósok végül arra jutottak, hogy egy ismeretlen, viszonylag nagy termetű madárfajé lehetnek.

Per sem tudta az igazat, de nem lepte volna meg, ha kiderül, hogy angyalcsontokról van szó.

A csontok egyre vastagabb rétegben fedték az utcát. Esteledt. Per felvette a télikabátját, és lerobogott a hámló vakolatú lépcsőházban. Annyira gondolataiba merült, hogy véletlenül ne kirohant a púpos házmesternek, és majdnem fellökte.

– Nem tud vigyázni?! Ja, maga az – hunyászkodott meg azonnal a férfi, amint felismerte. Per tudta, hogy tartanak tőle a lakók. Gyanús elemnek tartották, akivel jobb nem ujjat húzni. Abban nem lehetett biztos, hogy tudnak a munkájáról, hiszen a legnagyobb titokban végezte el mindig a rá bízott feladatokat, de valószínűleg sejtettek valamit. Ha másból nem, a tekintetéből, amiben mindig ott bujkált a fenyegetés és a büntudat. – Ma már harmadszor lapátolom el ezeket a fránya csontokat a ház elől – próbált beszélgetésbe elegyedni vele a házmester. – Esküszöm, hogy visszasírom a havat!

– Én is – motyogta Per, és kilépett az utcára. Megcsapta a hideg. Per nem bánta. Barátja volt a hideg, hiszen ő is hideget sugárzott magából, mint egy nyitva hagyott hűtőgép.

– Vigyen magával fémernyőt, ha nem akarja, hogy betörjék a fejét! Átkozottul nagyok tudnak esni! – kiáltott utána az ajtóból a férfi.

Per fémernyő nélkül lépett ki az utcára. A csontok szikráztak a felgyulladó lámpák fényében. Szinte bántották a szemét. Visszagondolt a hó illatára. Hűvös volt és tiszta, páros csíkot hagytak rajta a szánkó talpai, amikor az apja húzta. Azt vette észre, hogy elmosolyodik. Eszébe jutott, hogy az apja mindig elcsúszott a jeges havon. Ő meg csak ült a szánon, és nevetett.

Régen mosolygott már, nem is emlékezett, mikor.

Aztán arra gondolt, hogy az utóbbi években már nem születnek gyerekek.

Fejére húzta hosszú, fekete kabátjának csuklyáját. Elment egy ablak előtt. Éppen szellőztettek. Az ablakon zene szűrődött ki. Ismerős melódiák. Chet Bakertől az Almost Blue. Közben tovább kopogtak a csontok, mint a dobverők.

Egyszer beleírta egy lány nevét a hóba, meg a sajátját. Még régen. Mintha nem is ő lett volna. Igazság szerint egy idő óta azt sem tudta magáról, hogy kicsoda.

Valamiféle apokalipszis történt, amit az emberiség szinte nem is vett észre. Nem a nap aludt ki, nem söpört végig a világon szökőár vagy éhínség. De Per tudta, hogy apokalipszis utáni időszakot élnek.

Talán nem a bolygó apokalipszise volt ez, csupán a léleké. Nem is egy léleké, soké, és ezek az apró, magányos és személyes apokalipszisek összeadódtak. Talán ezért hullott hó helyett csont az égből.

Talán... talán...

És neki az volt a feladata, hogy fenntartsa ezt az állapotot.

Főnöke aznap reggel telefonált, hogy a hármas körzetben az informátorok szerint a szerzetesek készülnek valamire. Metróval tette meg a három megállónyi utat. Kiszállt, és hagyta, hogy a mozgólépcső felvigye. Hosszú télikabátja lobogott a huzatban.

Mielőtt kilépett volna az útra, megtapogatta az övét. A fegyvere nála volt. Két keselyű szállt le a közelben. Ők vették át a városi galambok és a varjak helyét. Kitárt szárnyal verekedni kezdtek egymással. Éles rikácsolásuk visszhangzott a levegőben.

A szerzetesek külön rendet – vagy inkább sejtet – alkottak a társadalomban. Többek voltak a politikusoknál, de kevesebbek is. Ugyanis törvényen kívül álltak. A hatalom nem ismerte el a legitimitásukat. Ellentétben az emberek egy részével, akik hallgattak rájuk, és követték őket. Egy boldogabb jövőt ígértek nekik, olyan telet, ahol újra hó hullik csont helyett, és az embereknek ennyi elég volt.

Per felnézett a templomra. A régi kereszttek helyett új szimbólumok díszeltek rajtuk. Stilizált, geometrikus, csillag alakú hópelyhek.

A templom üres volt, a székeket kihordták vagy eltűzelték. Az oltár körül vastag, oszlopnagyságú gyertyák égtek.

Per egy gödröt vett észre, amit a templom padlójába ástak. Elindult felé. Váratlanul megtántorodott, mintha megszédült volna. Képek villantak fel a szeme előtt. Azokról a napokról, amikor boldog volt. Amikor még nem csapott fel a gárda titkosrendőrének.

Közelebb ment a gödörhöz, és belenézett. Egy hatalmas koporsót látott benne. Fémről készült, talán ezüstből. A fedele sima volt, és meglepően tiszta. Per meglátta magát a tükrében.

– Hát eljöttél – szólalt meg a háta mögött egy érdes hang. Per hátranézett. A mozdulat közben leesett fejről a fekete csuklya. – Már vártalak. Tudtam, hogy téged küldenek. Örülök neked. A többiekkel nem jutottam volna dülőre, de téged meg tudlak győzni.

– Honnan tudta, hogy én jövök? Ismerjük egymást? Miről akar meggyőzni? – kérdezte rekedten Per.

– Kicsit túl sok kérdés ez egyszerre. Nem, nem ismerjük egymást, de álmodtam rólad. Sajnos, nem mondhatnám, hogy szép álom volt. Hogy miről akarlak meggyőzni? Hogy azt a valamit, ami a lábadnál fekszik, hagyd feltámasztani. – A szerzetes bíbor palástban volt, borotvált feje csillogott a gyertyák fényében.

– Egyforma a frizuránk – húzta le Per a csuklyáját. – Miért akarják feléleszteni? Mi van a koporsóban?

– Hogy újra egyensúlyba kerüljön a mérleg serpenyője, ami az utóbbi időben alaposan kibillent, még hozzá a rossz irányba. A második kérdésre sajnos nem válaszolhatok. Majd meglátod.

– Mit tudnak ígérni a havon kívül?

– Örök életet.

– Ezt hogy érti? A mennyben?

– Ennél sokkal konkrétabb örök életet kínálunk fel az embereknek. Bizonyára te is tudod, hogy az utóbbi években nem születnek gyermekek. Az oka nem az ivóvízben keresendő. A főnökeid nem raktak bele olyan anyagot, amivel meggátolhatnák a fogantatást. Hanem abban az állapotban, amit te is igyekszel fenntartani. Ha megengeded, hogy ez a lény felébredjen, és elvégezze a munkáját, vagyis elpusztítsa azt, aki mindezt meggátolja, és akit a te gárdád olyan buzgón segít, újra születni fognak.

– Ez a ti örök életetek?

– Igen. A folytatódás az utódban. Talán nem szeretnéd te is szánkón húzni a gyermekeidet, ahogy az apád húzott téged? Tudod, mi az öröklét? Szánkózás egy hóval töltött homokórában.

Per arcizma megrándult. Honnan tudta a szerzetes, hogy idefelé jövet eszébe jutottak a régi szánkózások?

– Én sok mindent tudok. Ismerlek, Per. Tudom, hogy javíthatatlan idealista vagy. Csak korpa közé keveredtél. Persze, nem tetsz róla. Megvoltak az okaid. Csalódtál. Például a szerelemben. Hogy a gyerekkorodról ne is beszéljünk...

Per arca akkor rándult meg másodszer.

– Ma este eljön – mondta a szerzetes, mintha meg sem hallotta volna a szavait.

– Ki?

A templom ajtaja kivágódott. Mozogni kezdtek mögötte a csontok, mintha egy láthatatlan kéz illesztene össze egy egésszé. Helyükre kerültek a vastag lábszárak, a csípő, a mellkas, és végül felreppent a tetejére a koponya is.

Hatalmas volt. Per szíve megfagyott a félelemtől.

A szerzetes a gödör széléhez térdelt, és összetett kézzel, ismeretlen nyelven egy mondatot suttogott. A koporsó fedele nyikorogva kinyílt, és a benne fekvő csontváz imbolyogva felállt. Per hátrálni kezdett. A lény hátán szárnyakat vett észre. Makulátlan, fehér tollakkal.

Ekkor szólalt meg a fejében a hang:

Lője le az angyalt!

A fontosabb akciók során telepatikusan irányította őt a gárda. Először furcsa volt, azután megszokta.

Per kikapta az övéből a pisztolyt, és az angyalra szegezte. A tárban őt golyó volt. Robbanólövedékek arany burkolatban. Mindegyiken apró betűkkel a következő felirat állt: „kezet”. Ezt Per először ironikusnak gondolta, aztán később rájött, mennyire nem az.

Az angyal kilépett a gödörből. Az ajtóban álló csontváz hátrahajtott fejjel felordított. Hangszálak nélkül is olyan hangos volt, hogy a templom beleremegett. Az angyal megsuhintotta a szárnyával, mire a csontváz hátrarepült, és nekicsapódott az ajtófélfának. Gyorsan visszanyerte az egyensúlyát, és előrevágott az öklével, ami akkora volt, mint egy faltörő kos. Az angyal bordái recsegve törtek szét az ütés alatt, de az egyik kezével megragadta a csontszörny alkarját, és a gödörbe rántotta. A lény a koporsóra zuhant, de egyetlen ugrással újra kint termett.

Lője már le, mire vár!

A csontszörny megint felordított, aztán mondott valamit. Per nem értette. Soha nem hallotta még ezt a nyelvet. Ez a nyelv olyan volt, amitől az ember már akkor meghalt volna, ha egyetlen szavát kiejti vagy megérti. Az angyal válaszolt. A hangja éteri volt, és magas, mint a csillagok éneke. Per füle szinte szomjazott rá, hogy minél többet hallja. De az angyal nem beszélt többet. Szemgödrei felizzottak, mint egy kályha belseje, és lángok csaptak ki belőle. Megperzselték a csontszörnyet, füstölögni kezdett a koponyája. A csontszörny kitátotta a száját, és hasonló lángokkal válaszolt a támadásra. A csontangyal fehér szárnyai meggyuladtak. A hátát a falnak nyomva megpróbálta eloltani, de késő

volt. A tollak úgy égtek el, mintha benzinnel lettek volna leöntve. Egyetlen, szemkápráztató lobbanással elhamvadtak.

Lőjön már!

Per meghúzta a ravaszt.

– Ne! – kiáltotta a szerzetes. Per nem tudta eldönteni, a férfi csalódottsága nagyobb-e, vagy a kétségbeesése.

A golyó kirepült a csőből, és az angyal koponyájába fúródott. Egy szempillantással később detonálódott, ezerfelé szálltak a csontrepszek. Per bőrébe és húsába is fúródott néhány. Talán a szívébe is, élesebben a büntudatnál.

Most a szerzetest, aztán saját magát! – érkezett a következő parancs.

Miért akarják kiiktatni? Nem végezte jól a munkáját? Gyanús lett nekik, hogy a szerzetes ismeri az életét?

A robbanással Perben is szétrobbant valami. Mit tettem?! Per a csontszörnyre fogta a fegyvert. A lény Per felé ugrott, de elkésett. A második golyó a levegőben érte, ugrás közben. Csontszilánkokká változtatta, hogy ne állhasson össze újra.

– Maradt még három golyó. Az egyik magának, a másik nekem, egy meg annak, aki megtalálja a hulláinkat – suttogta Per a szerzetesre nézve, aztán mintha meggondolta volna magát, a saját halántékának szorította a csövet. – Magára szükség van még. Rám már nem. Akkor mégis kettőt hagyok a tárban.

Először a szerzetest, maga idióta!

Mielőtt meghúzhatta volna a ravaszt, a szerzetes a korát megsegényítő gyorsasággal eléugrott, és elrántotta halántékától a pisztolyt. A golyó jókora gödröt vájt ki a falból. Per zihálva a férfire nézett. Nem tudta, örüljön-e annak, hogy megmentette az életét.

A szerzetes megcsóválta a fejét, és a nyitott ajtó felé mutatott. Odakint bátortalanul szállingóztak a pelyhek.

Per eldobta a pisztolyt, és kilépett a kezdődő havazásba.

Farkas Wellmann Endre

Hannibal Lecter levele Starling ügynökhöz

*Primitív idöket élünk – ugye, Will? –,
korunk sem nem vad, sem nem bölcs.*

A félmegoldások a kor átka.

*Bármely ésszerű társadalom vagy megölne engem, vagy
visszaadná a könyveimet. (A vörös sárkány)*

*Nézze, Clarice, ma nyárias a nap,
mondja, milyen új kezdetekbe lépni?
készülget lassan isteni vacsorám,
ugye, Clarice, hogy végig fogja nézni?
évek óta itt eszik velem,
nézem, mi tesz egy nőt ösztönlénnyé,
tudom, a ragyogás a szemében a fényé,
s nem több a fény, mit színek nyelnek el,
annál az önző s középszerű elméletnél kissé,
hogy én írnám felül, mi az erkölcsből hiányzik,
nézze, Clarice, itt hazugság lett minden,
gyilkos szemembe tekinteni innen
kiváltság, és bizonyossággal látni, hogy
arcom mögött ott van,
s ugyanúgy hiányzik az Isten.*

*Nézze, Clarice, ma nyárias volt a nap,
látja, hogy alszik a széken a kabát...
míg romlottságán győzni tud az erkölcs,
én kiterítem önt is, miként egy rongybabát,
ha csendben marad, és gyönyörködni enged,
ma ön választja az ételhez a bort,
halott eszméken segítsen ülni tort,*

*és az álmaiban fölmérni a csendet.
Ha arcokat látna isteniülni erre, tudja,
a rácson túl csak bárányok telelnek,
a bűn mögött csak emberarcok vannak,
az eszméken túl, hol eszmék nem lehetnek,
mi húsból van, arra ne merjen fogadni,
a szépség igen, de nem múlandó a becsvágy,
s mi örök, egy túli szépben lesz igaz
vagy értékes, mit pénzért nem kaphat meg?
vagy erkölcsös? vagy épp nem az?*

Ezeket meg kell enni, Clarice!

Gáspár Ferenc

Trubadúrvarázs

(Regényrészlet, 3.)

A Trubadúrvarázs két idősíkban játszódik. Janus Pannonius, a meghasonlott költő, aki éjszakánként nemcsak tudóbajától, hanem rémlátomásaitól sem tud aludni, összeesküvést készít elő Mátyás király ellen. A másik szálnak Szénpataki Ádám, egy képzelt trubadúr a főszereplője majd' háromszáz évvel korábban, Imre király udvarában.

16.

A püspök annyira összelepedett a festővel, hogy elfelejtett lázadást, Mátyást, betegséget, álmokat, mindent! Egyre azok a régi szép napok jártak a fejében, még akkor is, amikor a fiatal festőlegény dolgozott, vagy ha rossz időben együtt járták az érseki palota termeit, napsütésben a várost, a befagyott Duna partját. Gondolatban Firenzében járt, az Arno túlfelén, a Boboli-domb mögötti ősöreg olajfák között, vagy a főtéren, a városháza környékén, aztán a dóm, a Santa Maria del Fiore kupolája alatt, a készülő laternát bámulva. Fiatal lányok suhantak körülötte, lengéruhában, tavaszt idézően. „Itt e páratlan Simonetta lenne?”

Az ifjú festő mesélt neki a csodálatos szépségről, akibe beleszeretett egész Firenze, de leginkább a daliás Medici öcs, Giuliano.

A festő nem egyedül dolgozott. Jól tudta Janus: Lippi mesterrel érkezett ide, többedmagával, s bár az idős ember azóta elhunyt, ő néhány társával maradt, amíg be nem fejezik a studiolót.

A jelen és a múlt összekeveredett Janusban, látta magát ifjúként, Guarino mester iskolájában: epigrammákat gyártott, elcsábította a

lányokat, bort ivott és verekedett esténként. És még ha csak a lányokat... A harminchat éves püspök ijedten vette észre, hogy tetszik neki a huszonöt éves Sandro. És nemcsak esztétikailag... Esténként, lefekvés előtt mindenesetre elmormolt néhány miatyánkot.

Azért az összeesküvést itt, Esztergomban nem volt könnyű fedelni. Főleg, hogy a hírek, ha lassan is, de jöttek, akár a kora esti sötét a Duna felől. Egyik nap az érsek se szó, se beszéd, rátört a püspökre.

– Elengedte Thúz Jánost! Mit szólsz ehhez? Lecsukatja, aztán elengedi! Akár egy hóbortos római zsarnok! Engem meg kitúr a kancelláriából! Megyek Budára, és ott meg Matucsinai Gábor... akiből még kalocsai érseket is csinált! És ott ül mellette Beckensloer! Az magyarul sem beszél rendesen.

Janus éppen Plutarkhoszt olvasott. Javítgatta a fordításait, amiket még diákkorában kezdett el, Ferrarában. Megnyugtatta ez a tevékenység, némileg elterelte a gondolatait az összeesküvésről, s visszavonulót fújtak furcsa érzései is, amiket az ifjú festő lényé váltott ki belőle.

– Tulajdonképpen ez egy jó hír – szólalt meg végül, mikor Vitéz János egy pillanatra elhallgatott. De ez csak olaj volt a tűzre.

– Micsoda jó hír? Megadóztatja az egyházat! El akarja venni az érseki jövedelmem! És te még a törvényeit is megszavaztad!

– Mi mást tehettem? – kérdezett vissza Janus, aki csak kapkodta a fejét a hirtelen záporban. – Mindenki megszavazta.

– Én nem. Figyelj rám egy kicsit, Janus – az érsek, némileg lecsillapodva, egy széket húzott a püspök mellé. Leült, sóhajtott egyet-kettőt, próbált megnyugodni.

– Rendben, leváltott engem és Thúzt a szlavón bánásgból. Nem hallgat ránk, már nem vagyok főkincstartó – próbálta Janus magához ragadni a szót a beállt csendben. – De ezek egyéni sérelmek, bátyám, te is tudod. Az igazi baj, hogy Mátyás nem a török ellen harcol.

– Eddig sem a török ellen harcolt – mondta az érsek. – A cseh trónt akarja elfoglalni évek óta. És Bécset. Német-római császár akar lenni. Nem ez a lényeg.

– Hát mi a lényeg? – csodálkozott Janus.

– Az a lényeg, hogy már a mi bőrünkre megy a játék! Mert az még hagyján, hogy levált meg kinevez. De ha a jövedelmekhez akar hozzányúlni! Az már vérre megy.

Janus meglepődve látta, hogy nagybátyja homlokán a két meglevő mellett egy újabb ránc indul útnak. Mintha most keletkezne, abban a szent pillantásban.

– Arról nem beszélve, hogy attól, aki egyik percben lecsukat valakit, a másikban szabadon engedi, más disznóságok is kitelnek.

Janus furán érezte magát. Hiszen ezért jött ide, ezért utazott télvíz idején Esztergomba, hogy megbeszéljék a felkelést Mátyás ellen. Mert a hírek szerint majdnem mindenki ellene van. Újlaki, a két Szapolyai, még talán a király rokonai, a Rozgonyiak is... A köznemesek szintén elégedetlenkednek, a hadiadónak senki nem örül, egyértelmű, hogy fel kell lépni a királlyal szemben. De itt az esztergomi nyugalomban, kedvenc könyveit olvasgatva, valahogy az egész felkelés feleslegessé vált. Betegsége sem kínozza, néha azt hiszi, megint húszéves, még mindig előtte az izgalmas, kalandokkal teli élet. És akkor a nagybátyja ki akarja rángatni őt ebből a kellemes álmodozásból, Plutarkhosz mellől, a kandalló mellől.

– Mit tegyek hát? – kérdezte Janus.

– Vissza kell utaznod Pécsre. Beszélned kellene Thúz Osváttal, a zágrábi püspökkel. És Újlakival szintén. Ő az ország legnagyobb földesura.

– Induljak vissza télvíz idején? – És Janus a festőre gondolt.

– Öcsém, beteg vagy? Nem: meggyógyultál. Hogy mitől, kitől, nem tudom, de nem is kérdem. Talán az imádkozás segített, talán más. De mivel semmi bajod, nyugodtan nekivághatsz az útnak.

– Pont én, aki dicsőítő verseket írtam Mátyáshoz?

– Pont te, hogy elfeledtessed az utókorral a hízélgésedet.

Janus nem felelt. Lelke mélyén tudta, hogy nem hízélgés volt, amit írt, de azzal szintén tisztában volt, hogy nem tehet mást,

vissza kell indulnia Pécsre. Talán jobb is. Addig még a király is cselekedhet olyasmit, ami lecsillapítja az ellene szegülőket, ő meg elfelejti az ifjú festőt. Megköszörülte a torkát:

- Holnap indulok – mondta.
- Helyes – felelte Vitéz. – És vidd magaddal az ördögeidet is!
- És bizalmasan megveregette unokaöccse combját.

17.

Viola nem tudott semmi biztosat Ádám felől, hogy kicsoda-miféle, csak azt tudta, hogy a dal, amit neki énekel, az gyönyörű: elolvadt tőle a hó, kinyíltak a virágok a mezőn, s mintha még egy mandulafát is látott volna. S most ezt az Ádámot viszik el a poroszlók, dugják börtönbe. Mi több: máglyára akarják vetni? Viola azt hitte, rosszul hall. De mikor megkérdezte, a poroszló újból megismételte, milyen szörnyű sorsot szánnak szerelmének. Viola fiatal volt, de nem buta. Tudta, hogy ha valakit a király börtönébe visznek, onnan nem szabadul meg egykönnyen. Legszívesebben azonnal futott volna utánuk, de arra gondolt, inkább megkérdezi idős dajkáját, vajon mit lehetne tenni Ádám kiszabadítása érdekében. A dajka vajakos öregasszony volt, még a Duna túlsópartjáról is hozzá jártak gyógykezelésre, akár a fejük fáj, akár a gyomruk. Ha ótvaros kelések ellen kellett javaslat, akkor is, ha női panaszok ellen, szintén. Örzse néne tavasztól ősziig járta a környező mezőket, a Pilis lankáit, hogy gyógynövényeket gyűjtsön. Aztán nem győzte szárítani, kötözgetni, rendezgetni, sokszor a házi munkáját is elhanyagolta miattuk. Viola apja dühösködött eleget: odaégett a rántás, kozmás lett a sült, füstös a tészta. De Örzse néne olyan régen volt a háznál, hogy Vejte úr végül mindent elnézett neki.

Őhöz fordult hát a lány, hátha ezen a bajon is tud segíteni... Örzse néne most sem tétlenkedett, gyógyteát főzött éppen ánizsból meg szárított borsos mentából. A konyhában terjengett a füst, apja már régen világgá ment a szagoktól, mikor Vi-

ola belépett. A néne háttal állt neki, ahogy kavargatta az üstöt, őszülő kontya fel volt tűzve, kendőjét a nagy meleg miatt levette. A füstkarikák táncot jártak körülötte, meg-megkapaszkodtak a mennyezeten, és Viola hirtelen úgy látta, kicsi emberkék ülnek a karikákban sapkákkal a fejükön, és mosolyognak. A mosolyuk ellenére ijesztően dermedt volt az arcuk, Viola mindjárt be is csukta a szemét, s mire újra kinyitotta, a törpék eltűntek. Örzse néne viszont szemben állt vele, egészen közel, és fején meg volt kötve a kendő.

– Elfogták a legényt, ugye? – kérdezte a vajákos, és Viola szíve nagyot dobbant. Tudja a titkomat, gondolta. Akkor nyíltan beszélhetek vele!

– Segíts nekem, légy szíves! – kérlelte. – Mit tegyek, hogy megmentsem a szörnyű tűzhaláltól?

– Igyál ebből a főzetből egy kortyot! – A néne, ki tudja, honnét, egy bögrét varázsolt elő, s az orra elé dugta. Viola orrát borzasztó szagok csavarták. Befogta az orrát. Megitta a főzetet. Télvíz idejének ellenére napfényes réten állt, újra Ádám ült előtte, újra neki énekelt. Érezte a nap melegét, a virágok illatát. Aztán egyszerre csak fokozatosan hűlni kezdett a levegő, megindult a szél. Tépte, csavarta a fák koronáját, szaggatta az ágakat, leveleket. Ádám eltűnt, el a virágos rét, s komor fekete sziklák meredeztek előtte. A sziklákon túl hatalmas folyam hömpölygött. S ekkor valahonnét, egészen messziről meghallotta a dajka hangját: – A tűz ellen legjobb gyógyszer a víz... Közben feltűnt egy fekete lovas, a folyam hátán ügetett... – Vizet kell hoznod a Dunából. Viola értette is, amit mond, meg nem is. Révetegen indult kifelé a házból, még egy köpenyt sem terített magára, úgy szaladt utána a néne, hogy betakarja. Közben a zajló folyón mind közelebb és közelebb ért hozzá a lovas az éjfélete paripán. „Mintha nem is érné a lába a jégtáblákat”, gondolta Viola, és szempillantás alatt kijózanodott. „Belecsöppentem valamibe, amiben sötét erők segítenek, de már nincs mit tenni. Viola, innen csak előre indulhatsz”, biztatta magát, s közben arra lett figyelmes, hogy a félelemtől zörög a kezében a kanna, amiben vizet akar merni. De már a parton állt, s a

lovas szintén megállt, talán tizlépésnyire tőle. Viola tisztán látta, hogy a paták nem érintik sem a jeget, sem a vizet... És azt is, hogy a ló hátán egy fekete hajú nő ül, sötétkék selyemruhában. A ruhát ezüst kösöntyű fogja össze, ami birkafejet formáz.

– Ne félj, Viola – szólalt meg a nő, s hangjától még hangosabb lett a zajlás.

– Honnan ismeri a nevem? – szedte össze a bátorságát a lány, de maga is meglepődött, mennyire vékony a hangja.

– Mindenkinek tudom a nevét – felelte az idegen szépség, és Viola úgy látta, megolvadnak körülötte a jégtáblák. – Lépj közelebb – hallotta a hangot, s az asszony lovától a partig, ahol Viola állt, jégcsík indult el, mely egyre vastagabb és szélesebb lett, míg nem nyugodtan rá lehetett lépni. A lány most már nem félt. Elindult a jégen, s bár szinte óráknak tűnt, míg megtette a néhány lépést, mégiscsak ott állt, közvetlenül a titokzatos fekete asszony paripája mellett. – Neked adom ezt a kösöntyűt, átsegít majd minden vészen – hallotta a hangot valahonnét felülről, s a fekete asszony odanyújtotta neki az ezüst kosfejet. Viola a kezébe fogta az ékszert, s az rögtön égetni kezdte a tenyerét. El akarta dobni, de a nő két kezével rászorította Viola parányi öklét. – Most éget, de mindjárt hűteni fog! – biztatta.

A lány viszont azt érezte, hogy tüzel a keze, mindjárt szétszakítja az átkozott fej. Innentől aztán nagyon gyorsan peregtek az események. Hirtelen a parton találta magát, pedig egy lépést sem tett, a kannája nehéz lett, tele volt, de nem vízzel, ahogy belenézett, piros volt a színe, akár a vérnek, a jégtábla felől csúnya röhögés hallatszott, s mikor felpillantott, rőfögő vadkan állt ott, ahol az előbb a paripa hátán az asszony. Aztán egy ifjú lépett a vadkan mellé, s hirtelen mozdulattal leszúrta a kardjával. De már ők is eltűntek, egy hangot hallott, gyógyítsd meg a kezed a vérrel, ezt mondta a hang, ő elengedte a kösöntyűt, belenyúlt a kannába, s már nem égett a tenyere. A vér odabent viszont füstölni kezdett, a füst szellemmé állt össze, de ez már sok volt Violának. Sikkantott egyet, s erre felébredt. Hogy valaki sikít. Apja állt mellette, fáklyával a kezében, és aggódva nézte.

Pataki Tamás versei

albérleti ének

*mint költözéskor szokás
kiírítani a szobát úgy leszünk egyre
otthontalanabbak magunkban.
végül nem marad csak a négy fal közti
semmi, beköltözik az új háziúr,
a végső.*

nincs menekvés

*azon az éjszakán
vérmes szemmé vadul a hold
figyel
púpozik
karmot növeszt
vár és les
majd lopva lecsap
egy percre elnémul minden
habzsolva tér nyugovóra az éj
a hajnal már rokkára gyűjti
szálait az ég széleinél*

csendkirály

*földi csönd
minden hallgat
égi csönd
hallgat a minden*

meditáció

*figyelj
míg kinyitja
szárnyát
s elidőz
egy fűszálon
sok vagy
kevés
addig tart
a halál
pillanata is
ne félj
emlékünk
hímpora foszló
látomás bomlott
tűnő elmén*

Zsidó Ferenc

Színe és visszája

Regényrészlet

A Huszonnégy című „blokkregény” (panel-, tömbház-stb.) keretes szerkezetű mű, melynek főszereplője, a helyi napilap újságírója elhatározza, hogy „magánriportot” készít a lépcsőháza lakóiról. Huszonnégy egységből áll a tömbház (hús lakrész, plusz pince, szárító, lépcsőház, padlás), legyen a riport huszonnégy órás – határozza el. Egyik lakó utal a másikra, újrameséli annak élettörténetét, a maga szempontjai szerint interpretálva azt, így egy „kusza” történetfolyam jön létre, tele relatív igazságokkal.

Vajda Gergely megállt a harmadik emeleti folyosón. Ha az ember ismeri – morfondírozott – egy személy nevét, családi állapotát, munka- és lakhelyét, a többit akár a fantáziájára hagyatkozva is ki tudja kerekíteni, túl sok tévedés nélkül. S különben is, mi az, hogy tévedés? A tévedés lehetősége a valóságos ismerkedés esetén, ha lehet így fogalmazni, még nagyobb, mert hát az ember legtöbbször félreismeri embertársát. Főként azért, mert az félremagyarázza önmagát. Egy nem beszélő embert sokkal könnyebb megismerni, mint egy beszélőt – bólogatott magában Vajda, s felcsillant a szeme az ötlettől: a következő lakrészben élő család történetét maga rakja össze, fantáziából. Megáll az ajtó előtt, megnézi a névtáblát, esetleg megérinti a kilincset, mélyet szippant a levegőből testi jelzéseik után kutatva, de azzal slussz, semmi pluszinfó, jöjjön a fikció. Elvigyorodott: milyen jó, hogy korábban keveset törődött a lakótársaival, szerencsére semmit sem tud a III/4.-ben lakókról, elsőre még a név sem ugrik be. Az, hogy ez végeredményben csalás, s hogy elkanyarodik kitűzött céljától, nem jutott eszébe.

Hetyke mosollyal fordult az ajtónak, úgy, mint aki csínyt készül elkövetni, s tudja, hogy nem lehet baj belőle. Úgy, mint aki túljárt saját eszén.

Korpos Tamás és Klaudia. Kik is ezek?, húzta föl a szemöldökét Vajda. Olybá tűnt, az átlagnál is kevesebbet láthatta őket, mert a névről elsőre nem rémlett senki. Egyébként is úgy volt az itt lakók többségével, hogy arcról megismerte őket, ha valahol találkoztak, azonosította szomszédjait, akikkel egy lépcsőházban laknak, de a nevüket nem nagyon tudta. Korpos Tamás és Klaudia. Mindenesetre az, hogy az asszony neve is fel van tüntetve a névtáblán, némi extravaganciára utal, a városban hagyományosan a férfi neve szokott felkerülni az ajtóra, postaládára. Persze, pattintott az ujjával Vajda. Bandi bácsi, a lépcsőházfelelős mesélt egyszer róluk, kéretlenül, amikor egy ízben közkölségbegyűjtő akción volt, elkotyogta, hogy ezek kétlakiak, van egy villájuk a Mária-hegy alatt, idejük java részét ott töltik, csak nagy néha jönnek ide; a pénz veti fel őket (a lépcsőházfelelős szóhasználata), de azért nem akaróznak nekik a teljes költséget kifizetni, csak a felét, merthogy ők itt kevesebbet koptatnak (ismét a lépcsőházfelelős szóhasználata). Vajda előtt megjelent Bandi bácsi méltatlankodó, sértődött tekintete, aztán Klaudia alakja is beugrott: negyvenes, aki kínosan igyekszik fitt maradni és csak harmincasnak látszani.

Helyben vagyunk, gondolta elégedetten Vajda. Ennyi bőven elég. Innen már ő következik.

Gyermektelen házaspár. Minden bizonnyal azért is költöztek el, mert fárasztotta őket a gyermekricsaj. Meg nagyobb intimításra vágytak. Szabadságra. Nem volt túl sok gyerek a lépcsőházban (az egykezés egyre inkább divattá vált itt is), de az a kevés összeverődött délutánoként a blokkház mögötti parkban, bakalódtak, röhécseltek, zenét hallgattak. Korposék pedig fölöttebb kényesek voltak a délutáni sziesztajukra. A gyerekzsivaj, ami az immunissá vált szülőknek fel se tűnt, számukra elviselhetetlen volt. Héttől háromig dolgoztak, utána ebéd a gyorsétteremben, aztán haza, négytől ötig pihenő. Egy könnyű kis szundi, vagy újságok, halk zene. S ebbe folyton belerondítottak azok a rette-

netes kölykök. Herójtuk volt az „Anyu, dobd már le a labdám” vagy „A szörny most megöl téged, voooáá”-féle hangicsálásoktól. Egyszer szóvá tették a dolgot a lépcsőházfelelősnél is, hogy *kérem, csendóra*, miegymás, de az olyan kelletlenül mondta, hogy a gyerekeket nem lehet megrekeszteni, hogy Korposék felhúzták az orrukat, s hétvégi házuk építését megsürgetve rövidesen elhúztak. Hivatalosan nem költöztek el, nem is beszéltek róla senkinek, a lakást megtartották, bár kiadni nem akarták, mert hát minek rondítson bele más az ő fészükbe. Néhanap hazajártak. Inkább csak mosni (Klaudia úgy gondolta, a hétvégi házban nem illik mosni, ott a terített ruhák hervasztóan mutatnának). Vagy amikor kellemetlenebb időjárás állt be huzamosabb ideig, amolyan se nem tavasz, se nem tél, nyálkás, hideg idő, amikor az embernek kimozdulni sincs kedve, nem kell udvar se, francba a japánkerttel s a filagóriával – ilyenkor jó behúzódni a tömbházba, a négy fal közé.

Korposék olyan emberek voltak, akikre azt szokták mondani: adnak magukra. Vagy még olyanabbak. Konyhájukat a legdrágább spanyol csempével burkolták, csakis márkás cipőben-ruhában jártak, és finom italokat ittak. Márkás volt természetesen a baráti körük is, mely egyébként elsősorban viszonyítási alapul szolgált, keretet szolgáltatott a titkolt versengéshez.

Igen, bólintott Vajda, Korposék szeretik egymást, boldog házasságban élnek. Sok minden összeköti őket (gyereket elsősorban azért nem akartak, hogy ne válassza el őket egymástól), számos közös témájuk van, melyek nem föltétlenül mélyek és spirituálisak, de biztosítják az összehangoltságot. A legfontosabb, hogy közösek az értékeink – mondogatták olykor, barátok közt, tekintetükben a fennköltség párájával. Klaudia a shoppingolás megszallottja volt, Tamás inkább gyűjteni szerette a pénzt, de nem bánta, ha párja elkölti. Nagyvonalú volt, pontosabban szerette, ha felesége elégedett, mert tudta, hogy akkor őt is azzá teszi. A készpénz számolása különös örömmel töltötte el mindig, s bár legtöbbször bankkártyával vagy utalással fizettek, azért gondja volt, hogy mindig legyen otthon bőven készpénz. Ha beteg lett,

nátha gyötörte vagy migrénje volt, átszámolt kétszer-háromszor egy nagyobb köteg bankót, s máris egészségesnek érezte magát. Olykor, baráti körben titokzatos mosollyal szónokolni kezdett az öngyógyításról. S arról, hogy bízni kell magunkban. Mindig magunkban. Ez a legfontosabb.

Klaudia marketingmenedzser egy lakberendezési cégnél, pillantott Vajda összehúzott szemekkel a névtáblára, Tamás pedig részlegvezető ugyanott, s bár a ranglétrán lehetett volna feljebb jutni, ők elégedettek helyzetükkel: felmérték, hogy a felelősség és a jövedelem aránya számukra ezen a szinten a legmegfelelőbb. Negyvenévesen már tudni kell nemet mondani, hangoztatták olykor a baráti körben, tudni kell, mi az elég.

Legjobban enni szeretnek együtt, húzta végig a kezét Vajda az ajtókeret erezetén, s hétköznap nem sznobságból járnak gyorsétterembe, hanem Tamás javaslatára, aki úgy látta, párját túlságosan leterheli a mindennapos főzőcske, ő pedig kímélni akarta, hogy fitt maradjon. Nem értem, mondta a még mindig jó alakú Klaudia lábát simogatva, egyes nők hogy bírják a robotot: nyald ki a házat, főzz, moss a két gyerekre... de meg is látszik rajtuk...!

Klaudián pedig meglátszott a kímélés. Ápolat volt, bár a túl sok alapozó kicsit pudingszerűvé tette az arcát; alakja karcsú, vagyis inkább telt, a gyermekek nem szopták le róla a húst, a mellei is szépek voltak, alig kellett megtámasztani, hogy ne lógjanak. Szívesen viselt mély dekoltázsú blúzokat, és hétköznap is kifestette ajkait. Tamás ezt rendjén valónak tartotta, még kissé harsány parfümjét is szerette.

Gyakran szeretkeznek, gondolta Vajda, és merevedése támadt. Klaudia lelkes és felszabadult az ágyban. Szeretnek kipróbálni új pózokat, technikákat. Mert hát fő a változatosság. Klaudia olykor előrukkol egy-egy új ketyerével is, amit szexshopokból szerez be. Nem melleleg nagymester: technikáját folyamatosan fejlesztve rájött, hogyan kell tövig bekapnia férjét anélkül, hogy az öklendezésre ingerelné. Persze, cserében elvárta, hogy Tamás is részeseitse őt orális örömeiben, de csak lassan, először a nagyajkak

mentén, csiklója hegyét csak olykor megkopogtatva, aztán át a mellére, nagy udvarú mellbimbóira, közben ujjával a kisajkait összecsapintva, dörzsölgetve, hogy aztán végül a mind jobban megduzzadt csiklóját ajkai közé vegye, s szívja, nyelvvel pedig körbe-körbe ecsetelje, míg csak a nő melléből föl nem szakad a hörgő, máskor gurgulázó, lihegő elégedettség. Tamás szeretete, ha megkapaszkodhat párja fenekében, ha combja hozzá-hozzásattant egy-egy keményebb lökés közben, ha olykor, amikor Klaudia kéjesen fölfelé lökött csípőjével, megpillanthatta kivillanó ánusztát. Az anális egyesülést Klaudia sokáig elutasította, mert nem tartotta izgatónak, de aztán egyszer a férje síkosítás ujjal beléhatolt, ami nem várt örömet okozott neki, így végül ő maga követelte ki a többi. Ezt követően gyakorta beiktatták a programba ezt is.

Igazán nagy, elvi veszekedésük csak egy volt a tízéves házasságuk alatt, hümmentett Vajda, amikor Tamás az apja halálát követően felvetette, hogy leromlott állapotú édesanyját magukhoz kellene venniük. Klaudia kiborult, hogy Tamás egyáltalán hogy is gondol ilyent; ma már egészen más világot élünk, mondta hevesen, az öregek örökösén zsémbelnek, folyton útban vannak, megkeserítik az ember életét. Tamás maga sem volt egészen biztos ötlete helyességében, de felesége vehemens ellenkezését látva felháborodott, mert hiszen mit szól a külvilág, a rokonok, hogy ők magukra hagyják bánatában az anyut, aki depresszióba esik, miközben ők nyugodtan élik világukat. Veszekedés lett a dologból, Tamás az illemről beszélt meg a jóérzésről, Klaudia tiltakozott, aztán könnyögőre fogta a dolgot, hogy ha szereti, ne akarja megsavanyítani életét egy anyóssal; különben is, van erre más megoldás, rukkolt ki másnap, mikor a vita újult erővel felálgolni látszott, mégpedig nagyon egyszerű, nagyon praktikus megoldás, ami mindenkinek jó. Mi, kérdezte kisvártatva Tamás megcsendesedett, reménykedő hangon. Az öregotthon, suttogta Klaudia alig hallhatóan. Tamás még morgott, tiltakozott egy darabig, de igazából nagyon megkönnyebbült. Édesanyjának alázatos hangon adta elő az üdvözítő tervet – annak elhalványult

egy pillanatra az arca, de aztán bólintott. A legjobb, a legdrágább öregotthont választották ki, nyugdíját elég szép összeggel meg kellett toldani, hogy fedezze a költségeket. Ez a legkevesebb, amit megtehetek édesanyámért, hangoztatta Tamás rokoni, ismerősi körben. Egy ideig egymást túllícitálva látogatták, mert bevallatlanul mindkettőjüknek volt némi lelkifurdalása, de idő teltével, amint látták, hogy jól megtalálta helyét az otthonban, s furcsamód, mintha nem is nagyon igényelné látogatásaikat, azok megritkultak, évi egy-kettőre redukálódtak.

Ezt követően életük visszatért régi kerékvágásába: pénzgyűjtés, shoppingolás, délutáni szieszták, hétvégi partik baráti körben, finom, kényeztető kaják, szex. Békés, nyugodt élet, amely még felületességgel sem vádolható, morfondírozott Vajda, mert hát miért ne lenne elég egy ember számára ennyi? Ami pedig az önzést illeti: benne van az mindenkiben, csak míg mások szégyellik és igyekeznek visszafojtani, ők szabadjára engedik és gyönyörködnek benne. Mint szülő a gyerekében.

De minden életnek megvan a maga sötét titka, villant át Vajda agyán. Lehet, hogy az övékének is? Tamás hordoz magában valamit, letenni nem tudja. Három évvel ezelőtt, amikor kinevezték részlegvezetővé, a tulajdonosok elküldték egy kéthetes fejtágítóra, B-re. Napközben minden prima volt, a programok, konferenciák érdekesek, a kollégák is figyelmesek, de esténként a szállodaszobában rátört a magány. Félórákat telefonált a feleségével, turbékoltak, *husikám, hiányzol, szeretlek*. Aztán egyik este, vacsora után elment egy lokálba egy rövidet meginni. Nagy kedve nem volt, de gondolta, még mindig jobb, mint a szállodaszobában ücsörögni. Aztán jobban alakultak a dolgok, mint remélte, a zene kellemes volt, a whisky ízlett, még egyet rendelt, kezdte jól érezni magát. A szomszédos asztalnál két fiatal, feltűnően szép nő ült, vidámak voltak és felszabadultak, beszélgettek, kacarásztak. Aztán egyikük szemezni kezdett Tamással. Kihívóan. Tamás először elfordította tekintetét, de a kíváncsiság, az izgalom úrrá lett rajta. Mustrálgatták hát egymást: hosszú combú, teltkarcsú volt a nő, mély dekoltázsú ruhában. Mint Klaudia, gondolta Ta-

más, csak fiatalabb. A gondolattól pillanatra elszégyellte magát, elfordult. A következő pillanatban a nő ott ült mellette. *Tetszel nekem, nagyon!*, mondta bűgő hangon. Aztán olyan gyorsan történt minden. Felületes bemutatkozás, *Tamás vagyok, Rita vagyok*, egy-két közhelyes bók, aztán már indultak is a szállodaszoba felé. Az előtérben szenvedélyesen egymásnak estek. A szex ugyan korántsem volt olyan jó, mint Klaudiával, mert a nő érthetetlen módon egyre csak siettette, de Tamás azért összességében nem bánta a dolgot. Másnap ugyan volt némi lelkifurdalása, de aztán legyintett, futó kaland, ennyi belefér. Hazaérkezéskor az átlagosnál nagyobb csokrot vitt a feleségének, és figyelmesebb volt, ezt Klaudia a távollétnek tudta be. A viszontlátás több, mint örömteli volt, mintha újra a mézesheteiket élték volna. Tamás teljesen megfélekedezett a kalandjáról, mígnem egyszer, majdnem két hónappal az eset után, csöngetett a mobilja. Ismeretlen szám, Tamás felvette, riadt hangú nő szólt bele, *Korpos Tamást keresem. Igen, kérem, mit parancsol*, szólt Tamás kimérten, *emlékszik még, április 16-án, B-ben, találkoztunk a Sensation Clubban, aztán felmentünk a szállodaszobába...*, itt a nő elhallgatott, majd elhaló hangon azt mondta, *sajnos, terhes vagyok. Az nem létezik*, tört ki Tamásból egyszerre, én óvsz..., ijedten elharapta a szót, s körülnézett, valaki hallja-e; a nő sírós hangon azt mondta, *tudja, hogy kellemetlen, mert családja van, de ha baj történt, meg kell oldani*; Tamás úgy érezte, megáll az esze, egyáltalán honnan tudja ez a nő a teljes nevét és a telefonszámát meg hogy felesége van; *álljon meg, kérem, mondta fagyos hangon, kicsoda ön egyáltalán, nem téveszt össze valakivel?* A nő erre bekeményített, *fénykép is készült, uram; aha, hát erről van szó*, öntötte el a hideg verejték Tamást, *mit gondol, hogyan intézzük el?*, kérdezte; *fizeti az abortuszt, s némi fájdalomdíjat*, mondta a nő kimérten; *menyit?*, kérdezte Tamás gépiesen, a nő bement a bemenet, nem tűnt túl nagyinak, Tamás megkönnyebbült, *én úriember vagyok, kérem, intézem az ügyet, csak fő a diszkréció. Hogyne, kérem*, udvariaskodott a nő, még megegyeztek a tranzakció részleteiben, majd elköszöntek egymástól. Tamás átkozta magát, egész nap

ideges volt, az étel sem ízlett, feleségét is elutasította. Agya vadul örölt, próbálta kisütetni, miként szabadulhatna a csapdahelyzetből. Megpróbálta visszapörgetni az eseményeket, egyértelműnek tűnt, hogy megtervezett akcióról van szó. Csak akkor erre hogy a fenében nem jött rá? Két nő szólóban, s az egyiknek valamért nagyon megtetszik a lokálban ülő magányos férfi... A barát-nő az alibihez kellett, meg talán a fotóhoz, futott át az agyán, és megborzongott a rémülettől. Hogy lehettem ennyire palimadár? Bárhogy emésztette magát, nem talált más megoldást, fizetett, azt remélve, hogy ennyivel megússza a dolgot. Naiv volt. Alig két hét múlva ismét csörgött a telefon (egy másik szám hívta), a nő volt újra, *kis komplikáció történt*, mondta erőtlen hangon, *méhen kívüli a terhesség, életmentő műtéten kell átesnem*. Tamás nem nagyon értett az efféle női bajokhoz, csak annyit tudott, hogy az „életmentő műtétéhez”, ahogy a nő fogalmazott, természetesen ismét pénz kell. Az ő zsebéből. Elöntötte a pulykaméreg. *Rendőrségre adlak, te kis ribanc*, sziszegte a telefonba, mire a nő kimért hangon csak annyit mondott, *jó, de nem hiszem, hogy felesége örülni fog a történetnek*. Tamás tehetetlenül elhallgatott, majd békésebb hangon azt mondta, jó lenne, ha megbeszelnék az egész dolgot, ha találkozoznának valahol. *Akár meg is látogathatnám*, mondta a nő, Tamás tiltakozását meg sem hallva, *de most a műtét a legsürgősebb. Magánklinikán kell végeztetnem*. Persze, mindjárt gondoltam, ironizált magában Tamás, de csak annyit kérdezett: *mennyi?* A nő ismét bementa az összeget, ez már jóval tekintélyesebb volt, mint az előző. Tamás nyelt egyet. Aztán fizetett. Utána pedig dühös volt magára, hogy miért olyan töketlen, miért nem tudja kivágni magát a helyzetből. Mert, hogy van valami megoldás, abban biztos volt. Csak bátrabbnak kellene lenni. Kellott volna. Amikor először hívott a terhesség hírével, azt kellett volna mondanom, milyen jó, tartsd meg a gyereket, támogatom a felnevelését. Lehet, akkor zavarba jött volna, kezdett volna hebegni-habogni, s lebukott volna. Mindegy, így utólag ennek már aligha van értelme. Hogy frusztrációját levezesse, gondolatban többször megverte a nőt, máskor pedig képzelet-

ben átformálta a B-ben történeteket: hűvösen és távolságtartóan visszautasította, fizetett, s kilépett a lokálból. Az eseményekről természetesen továbbra sem szólt asszonyának, de az látta rajta a gyötrődést, Tamás pedig nehéz helyzetben volt, mert közös munkahelyük lévén még valami munkaügyi konfliktust sem tudott kitalálni. Várt és őrlődött. Aztán telefonszámot cserélt, más védekezési technika nem jutott eszébe, pedig a tudatalattijában végig ott motoszkált, hogy egy okos lépéssel kivághatná magát a helyzetből. Az, hogy nem képes rá, tovább rombolta amúgy is megtépázott önbizalmát.

Telt az idő, a nő többé nem jelentkezett. Közel három év telt el már azóta, de Tamás nem tudta, megnyugodhat-e végre, leszállt-e róla a nő, újabb palimadarat keresve, vagy bármikor megcsörrenhet újra a telefon, s az a bestia előáll egy újabb képtelen történettel, hogy például végül megszülte a gyereket, de az fogyatékos lett, speciális intézménybe került, s a neveltetése természetesen sokba kerül. Miközben hozzáteszi, szinte mentegetődzve, hogy tudja, ez kényes ügy, s hogy nem lenne jó, ha kitudódna. Amitől neki teljesen kimenne lábából az erő, szája kiszáradna, nyelve nem forogna, egy szót se tudna kinyögni, a nő pedig könyörtelenül folytatná, hogy ő nagyon sajnálja, de ami megtörtént, az megtörtént, viszont ha Tamás okos lesz, (és neki tudnia kell, ez mit jelent), akkor nem lesz semmi baj. Sokszor hetekig nem gondolt az ügyre, máskor folyton ezen őrlődött, a legváratlanabb helyzetekben is eszébe jutott. Ilyenkor mindig lemevedett. Ha éppen asszonyával volt, ingerülten elutasította, ha a munkában, csikorgatni kezdte a fogát, s belebújt a számítógép képernyőjébe. Többször megfordult a fejében, hogy segítséget kér a rendőrségtől, s elmond mindent a feleségének is. De nem tudta rávenni magát. Úgy érezte, nem tudna a felesége szemébe nézni, a kollégái, ismerősei szemébe még kevésbé. Nem bírná elviselni az együttérzéssel kevert megvetést. Mérlegre téve a dolgokat, úgy döntött, inkább elviseli a zsarolás tényét, de megőrzi szégyenletes titkát. A három év alatt utánanézett és -olvasott, hogy bizony vannak jól szervezett bűnbandák, amelyek gazdag-

nak látszó, magányos emberekre állítanak rá szép lányokat, elcsábítatják őket, aztán fejegetik. És bizony nem megoldás, ami neki is megfordult a fejében, hogy megkeresi azt a nőt és kitapossa a belét, mert komoly testőrség van körülötte. Azt viszont némiképp megkönnyebbülve olvasta Tamás, hogy elég sok áldozata van eme cselszövésnek, s ez azt is jelenti, hogy viszonylag hamar leszállnak egy-egy kliensről. Az így összeolvasott újságcikkek, riportok végén kötelező módon az állt, hogy feltétlenül ajánlott a rendőrség bevonása. Tamás továbbra sem kívánt élni ezzel a lehetőséggel, a cikkek hatására némiképp feléledt benne a remény, hogy megúsza, de az eltelt idő alatt a félelem már annyira beleette magát a csontjaiba, hogy nehéz volt szabadulni tőle.

Mivé válhat egy ilyen ember?, kérdezte Vajda magától. Kifelé úgy tűnik, tovább éli megszokott életét, kényelemben, gondtalanul, az önmegvalósítás útját járva, ám valójában egyre jobban leépül, annyira félti látszatokra épülő kis világát, hogy végül belesüllyed ebbe a féltésbe. Az állandó titkolózás eltávolítja a párjától, a büntudat miatt amúgy is merevedési problémái lesznek, a házassága tönkremegy, szakmai élete nemkülönben. De az is lehet, szötte tovább gondolatait Vajda, hogy egy gyenge (vagy erős?) pillanatában végül mindent bevall feleségének, aki félreteszi csalódottságát, és megpróbálja kézbe venni a dolgokat, rendőrséget hív, férjét pedig elcipeli pszichológushoz.

No, de lassabban a testtel, túlságosan elragadt a fantázia gyors taligája, gondolta Vajda mosolyogva, ez a jövőprojekció már nincs belelaminálva az ajtóba, a névtábla mögé sincs becsíptetve, még a hárompontos, ultrabiztos zárszerkezet sem rejti. Azzal félrelépett az ajtó elől, Korposék történetét nyitva hagyva. Ő végiggondolta élettörténetüket, végigélniük azonban nekik kell. Így vagy másként.

Török Panka versei

Teremtés

*akkor jössz amikor
magmaig hasad a jelen
és a mindenség bélése kívül
ott fordul a világ
ahol ujjaink találkoznak
és csapdába esik a fájdalom*

Absztrakció

*Fehér lepedőn ül a sós csend;
gyöngysor a sarokba dobva,
az éjjeliszekrényen fáradtan
foszforeszkál az óra,
a lepedő gyűrött.*

*Hálóingben, szárnyakkal
ülök háztetődön
a tömör semmi fölött.*

Vízbolygó

*Ringattál a felszínen,
fürkésző madarak között.
A kék meghajolt ujjbegyeink alatt,
ha nyugovóra tértünk.
Karjaid átfogták a mindenséget;
nehezet, sűrűt, sötétet együtt,
azt az egyre terjedő foltot;*

*elengedtél, és én elsüllyedtem benne.
A halak hasát nézem.
Hogy azért fehérek alul
és sötétek felül,
hogy ne lássák őket.*

Atlantisz

*Az üvegben töltöttem a telet.
Körülöttem a szoba
a vastagodó-vékonyodó falon keresztül
torzul, új dimenziókat nyit meg.
Azt mondták, tavasszal Serpentina
karon fog majd,
vagy hóna alá csap az üveggel együtt,
hogy Atlantiszba megyünk. Tavasszal.
Utazunk, igen, mint ezek a hópihék,
lefele, víz alá, vízzé leszünk,
utazunk, ha vége a télnek.
Már lehet, vége lenne,
ha nem ráznád folyton a hógömböt.*

Nagy Zopán

Latens, No. II. - XVIII. rész.

*(A „Regény” mögött. Szimultánok szinopszis-lapjai,
mint esetlegesség-rétegződések.)*

Csipetnyi görög – és egy kis latin a „hűséges” olvasónak:

Hoszon dzész, phainu! – Amíg élsz, derűsen élj! – felirat a fiatalon elhunyt Szeikilosz sírkövén.

Mulieres ad tumulum – Az asszonyok a sírhoz. Dona ferunt aromatum – Ajándékuhoznak illatos kenetet. Quaerentes Jesum Dominum – Keresvén az Úr Jézust. Qui est salvator hominum – Aki az emberek megváltója. Album cernentes angelum – Fehér angyalt látva. Annuntiantes gaudium – Hirdetvén az örömet. Mulieres o tremulae – Ó, remegő asszonyok! In Galilaeam pergite – Galileába menjetek! Discipulis hoc dicite – A tanítványoknak mondjátok el ezt. Quod surrexit rex gloriae – Mert felámadt a dicsőség királya.

Tunc cruore de superno spumeo Pontus globo – Akkor a Tenger égi vérből a tajtékzó gömbön. Caeruleas inter catervas – Kék csapatok között. Inter et bipedes equos – Kétpatájú lovak között. Fecit undantem Dionem de marinis fluctibus – Szülte a tengeri hullámokból Diónét (Vénuszt) nedvesen.

En! Pudorem florulentae prodiderunt purpurae. – Lám! A bíborszínű virágocskák elárulták szemérmüket. Umor ille – Az a nedvesség. Quem serenitas astra rorant noctibus – Amit a derűs éjszakákon a csillagok harmatoznak. Mane virgineas papillas solvit umentis peplo – Reggel kioldja a szűzi bimbókat harmatos köntösükből. Ipsa iussit mane ut udae virgines nubant rosae –

Ő maga rendeli el, hogy a nedves szűzi rózsák házasodjanak. Facta Cypridis de cruore deque Amoris osculis – Cypris véreből és Amor csókjából lett. Deque gemmis deque flammis deque Solis purpuris – És gyöngyökből és lángokból és a nap bíborából...

Folyók és foly(os)ók... Fáraókutya a híd alatt... Ibizai agárfejű idegen közeledik felém a hajnali folyóparton... Szemeiben jégvirág-foltok... Nyelvek keveredése az opál-ködben: szanszkrit, sumér, arameus, hausza, azeri, dévaj, nugáti, halandzsa, telugu, tamil, vu, rontó, eszperantó, hindi, ó-bengáli, mandarin, gudzsaráti...

A nyelvek előtti nyelv eredete: folyó- és felhőnyelvek, gyöker- és hártványelvek... Uszadékok... Felhő-fák, lomb-felhőzetek, habzó kopolyú-fellegek, felleg-levél erezetek úsznak a folyón... Kimondhatatlan nyelvek: vissza a történelem előtti mélybe... Öklendezések, visszanyelések... El(v)nyelettetés... Evolúció... A teremtés mint folyamatos fajelmélet-rendszer... Fajok eredete... Darwin is teremtés által született... Jézus a „lelkiismeret”... Az álmok nem (csupán) intellektus-törmelékek... Freud kommunikációja az egyénnel: a tudattalan előhívása, felemel(ked)ése... Freud-kakas... Ödi-puszi... Anyalógia... Önhágás, önfertőzés... Ó, „freudi tájszó-lás”... Tömegpszichózis és (felsőbbrendűség) hisztéria... Kollektív sokk! A Nagy Fenevad felébresztése... Auschwitz... Diktátor-tor... Kegyelem? – Gautama Sziddhártha... Irgalom? Nirvana? – Lét-szenvedés: birtoklás, hiány, vágy kioltása... Önmegvalósítás = önfeláldozás, mint paradoxon... Az egyén boldogulása... Hogyan? Vallás nélkül, de spirituálisan... A kérdés fölösleges! Meditálj...

Sámson a filiszteusok közül választ leányt. A leánykérésre menet egy fiatal oroszlánt úgy szakít ketté, akár egy szelíd gödölyét... Visszafelé az állat kettényílt teteméből friss mézet merít, amit atyjának házába (ajándékként) visz...

A férfi álmában (ismét) a „mágikus” négyzet, a (jól ismert) palindrom jelenik meg:

S A T O R
A R E P O
T E N E T
O P E R A
R O T A S

Az öt szó közül négy: szabályos latin nyelvű, az AREPO viszont nem.

A SATOR jelentése (mag)vető, a TENET jelentése birtokol vagy tart, az OPERA munkát, működést, a ROTAS pedig kerekeket jelent. Ha az AREPO-t személynévként tekintjük, akkor a mondat valami olyasmit jelent, hogy „Arepo magvető működésben tartja a kerekeket”. Az idők során a huszonöt betűből egyéb latin anagrammák is készültek:

O PATER, ORES, PRO AETATE NOSTRA (Ó, Atya, imádkozz korunkért!);

ORA, OPERARE, OSTENTA TE, PASTOR (Imádkozz, dolgozz és mutasd magad, pásztor!); RETRO SATANA, TOTO OPERE ASPER (Hátrálj, Sátán, te kegyetlen minden munkádban!); SATAN, TER ORO TE, OPERA PRAESTO (Sátán, háromszor kérlek, dolgozz hamar!)...

(Mivel a jelkép gyakran fordul elő keresztény templomokban, sokan próbálták összefüggésbe hozni a keresztény kultúrával is. Az 1920-as évek vége felé egy evangélikus lelkipásztor, és tőle függetlenül két tudós is észrevette, hogy a betűkből kialakítható a PATERNOSTER (Miatyánk) szó, amelyet kereszt alakban, önmagát metszve kétszer is elhelyezhetünk, ha megtartjuk a négyzet közepén található N betűt, így pedig éppen két A és két O marad ki, amelyek az alfát és ómegát, azaz a kezdetet és a véget jelentik. Ám 1925-ben: a még a kereszténység ottani megjelenése előtt elpusztult Pompeji romjai között is találtak egy ilyen négyzetet, ez a felfedezés pedig megdöntötte a keresztény eredet elméletét...)

Ösfény-tényező vagy östény-fényező?

Kaszáspókok cselgáncs-mérkőzése... Kéményseprők lázadása... Szőlő-ültetvények. Elmélkedés a borászat minden fázisáról... A napfény és a termőföld... Fészek egy kivágott faágon. A fészekben „vers” lapul egy fotográfián. Pontosabban: „vers” felirat, karcolat egy fotópapíron. Ki hívta elő? Ki költi, ki költötte (ki)? A vers (itt): maga a fotó („gesztus”)... Expresszív, most éppen német némafilmek az 1920-as évekből: Dr. Caligari, Dr. Mabuse, Metropolis, Nosferatu... A leíró elbóbiskol. Fél-álomban, enyhe borongással, elrévülve: ismerős pince-labirintus lovagtermében ül. Egy feszes tartású kenguruval sakkozik. A teremben félhomály, távolabb fáklyák égnek. Lasított léptekkel, egy ocelot-bundás leány közeledik, majd melléjük ül. Kigombolt állapot-szörméje alatt teljesen meztelen. Tizenhét éves, szépséges bőre vakítóan világít. A kenguru is nagyokat pislog, aztán távirányítóért nyúl – és egy másik csatornára kapcsol...

A világ összes óvodásának jele... Aranysakál, nádi farkas: fókuszban a toportyánféreg... 88 fa, bokor és cserje felkészítése a télre (ruhában sétáló fák és kísérőik)... Az S-kanyar íve és a szilánkosra fagyott falombok: opálüveges-zavaros ködből rajzolódnak elő. A vashídról most a mélybe, a januári Hármas-Körösre tekint a fotográfus. A megdermedt folyó medrének szélén jégvirágos, hókristályos szárnyak: pompás legyezőként fodrozódnak... Nagy, fehér madár. Fehér a fehérségben. Kócsag-tetem: jégbe fagyva. Feje, kitekeredett, hosszú nyaka éppen csak átsejlik a jégrétegek alól... A távoli tanyákról elkeseredett csaholások, alant pedig alig észlelhető sercegés, majd lassú, feszített rianás... A rozsdás vashíd zaklatottan rezonál: a déli gyors száguldása fölzakatítja az „idilli” tájkép-hang-jelenlét csöndes moráját...

Álomba kúszó „üzenet”: a Szamje (Bsam yas) kolostor első apátja átváltozik, és tanítványa: Sántaraksita (mkhan-chen zhi-ba mtsho) alakját felöltve, női alakot formálva: tantrikus táncot jár... A Tavirózsából Termett (Padmasambhava): Tókirály a Tetteiért Fizető Hóhért magába rántja... Ó, a Meg-köt-és-sel Sza-ba-dí-tó!

Ilyés Krisztina versei

felejtés

*utánad
rohantam az esőben
esernyő nélkül
jobb lett volna ha
máshol kereslek
az esőkarcolások
tetovált helyében
sem maradt nyomod
utánad
dobtam az emlékedet
hallgattam amint belecsobban
a legkisebb tócsába
ott melletted*

utánad

*kiáltottam hogy várj de
látod megcserélkezett
Nap és Hold
és nincs eső sem tócsa
emléked árnyékként
futott utánad
csak az van amit odébb letettél
egy darab magam*

nincstelenség

*és nincs ölelés
emlékedet árnyékként
húzod magaddal*

önzés

*szállj fel a csillagokra
és mondd onnan nézve is
én vagyok a legfényesebb*

kíntzás

*sebezhetően
allergiás vagyok rád
a gyógy mód
ölelj meg*

kívánság

*álmatlanság topog
a fejemben
kapcsold le a fényt*

bizalom

*megbocsájtást vársz
miközben nem bocsájtasz
megcsalsz magaddal*

Molnár Miklós

Lenin Caorlében

„*Le coup d'État, c'est moi.*”*

Még nyíltak a völgyekben a kerti virágok, a nyár- és egyéb fák is javában zöldelltek még, amikor némi hatósági huzavona és hókuszpókusz után, csiribum, csiribá, Lenin egyszer csak Caorlében találta magát, az Alpok–Adria Munkaközösség velencei régiójának nemzetközi költészeti fesztiválján.

Az Adria partján fekvő, kétezer éves múltú, a guminyakú és gumilelkű turisták özönét „kis Velenceként” magába szippantó üdülővároskában huszonegynéhány nyájas, szerény, enyhén kopottas, inkább öreg, mint fiatal költő vett részt a *fluSSidiverSi* („versek áradása”, „versdagály”; „különböző áramlatok”) fedőnévű fesztiválon. Versdagály az Adrián. Ámbár másféle dagály itt nem is képzelhető el, mert a teremtő isten bölcsessége vagy feledékenysége folytán az Adrián nincs se apály, se dagály. A teremtőnek ez csak afféle gyakorlótenger lehetett.

Az orosz birodalomból Lenin volt az egyedüli vendég. A páras, meleg tengerparti levegőn mindjárt első levált a legfőbb sátoros ünnepeken hordott, *Made in Italy*, tehát szülőföldjére hazatérő báli cipőjének a talpa (utoljára a Kremlben viselte egy központi bizottsági ülésen); nyilván örömeiben, mint a gazdáját hosszú idő után meglelő kutya. Új cipelőre sehogy sem futotta volna a napidíjából (hol vannak már a NagyOktSzocForr dicső napjai, amikor még nem garasoskodtak úgy a napidíjakkal, mint most Putyinék!): szerencsére akadt varga, aki potom pénz meg egy autogram fejében megragasztotta. De nem ám valami Csoszogi-szerű öreg suszter, hanem egy lendületes ifjú cipőmágus, akiből még az is kinézett, hogy privátim ő a logikai pozitívizmus legjelesebb képviselője Itáliában.

– Te hol szerepelsz a programban? – kérdezte Lenintől vacsora közben egy démonian elegáns milánói művésznő, aki talpig feketében járt, mintha ő volna a Költészet Fekete Özvegye. – Sehol, mert nem vagyok benne – mondta Lenin. – Dehogynem vagyok benne, nézd csak...! – és meg akarta keresni Lenin nevét, de hasztalan erőlködött. – Tudod, én az utolsó pillanat embere vagyok (*I'm a 'last-minute-man'*), azért nem találsz meg a nevedet – mondta Lenin angolul. – Ó! „Az utolsó pillanat embere”! Te nem vagy normális! – mondta a fekete özvegy, és öblösen határozott.

Az igen aranyos költő nénik és bácsik előadták egymásnak a poémáikat, olaszul vagy olasz fordítás kíséretében; a régió kisebbségi nyelvei és kultúrái is szóhoz jutottak. Előadóművészek tartottak felolvasást „az Andrea Zanzotto példázatos költői életműve előtti tisztelgés jegyében”, ahogy a fesztivál prospektusa írta. „A jelenkor legjelentősebb olasz poétájának tartott, regionális kötődésű, ám egyetemes kitekintésű Zanzotto 1921-ben született Pieve di Soligóban, és azóta is ott él.”

Lenin volt a fesztivál legrangosabb részvevője. Rögtön az első nap délutánján karon ragadták, és fölpenderítették a pódiumra: – No, akkor most elő a farbával, signor Lenin! – Először arra gondolt, hogy fölolvasson egy részt az *Állam és forradalomból*, tesszem azt, az állam-élődsdi megsemmisítéséről szóló fejezetet, de aztán inkább Puskin egyik versét adta elő, a „Szerettem Magát” címűt, de úgy, mintha ő, Lenin volna a szerzője:

Я вас любил

Я вас любил: любовь еще, быть может

В душе моей угасла не совсем;

Но пусть она вас больше не тревожит;

Я не хочу печалить вас ничем.

Я вас любил безмолвно, безнадежно,

То робостью, то ревностью томим;

Я вас любил так искренно, так нежно,

*Как дай вам бог любимой быть другим.***

A vers előadása közben Leninnek, bár nem kis erőfeszítéseket tett, sehogyan sem sikerült földéznie magában Nagyvezsda Krupszkaja testét. Emlékezete mélyéről csak az asszony nagy, kövér, mindentűrő szláv lelke türemkedett elő. Futólag Sztálin lányára gondolt, aztán egy szeplős munkáslányra a Putyilovgyárból, majd pedig egy angol arisztokránőre. Az ő hegyes, kemény kis melleinél aztán szépen meg is állapodtak a gondolatai.

– Micsoda misztikus erejű nyelv! – álmétkodott az orosz szavak hallatán Signor Bernardi, a műsor moderátora. A hely és az alkalom az utolsó pillanat emberéhez illő sziporka rögtönzésére ihlette Lenint: *I won't ever forgive God that I was not born Italian* („Soha nem bocsátom meg Istennek, hogy nem olasznak születtem”). Nem kellett lefordítania, a közönség tökéletesen értette; hálásan nevettek és tapsoltak.

A sugallatosan gyönyörű rijekai költőnő, Diana Rosandić gyémánt keménységű és tisztaságú verseit szinkrontolmács fordította olaszra, Leninnek azonban egyáltalán nem okozott gondot a szláv testvérnyelv, a tömörségben még az orosz is túlszárnyaló horvát megértése.

*Nije li Ljubav
jedino Božje pitanje
na koje čovjek mora naći odgovor****

*L'Amore non è forse
l'unica domanda di Dio
cui l'uomo deve trovare la risposta*

Akkora hatással volt rá Diana szépsége, hogy fölserkent benne a versíró kedv. „Beleszerettem Magába” címmel átírta Puskin költeményét, mersze persze nem volt hozzá, hogy odaadja a költőnőnek. „Milyen kár, hogy már száznegyven éves vagyok. Nem érdemes örökké élni...” Eszébe jutott, mikor szerelmet valott Krupszkájának, és megkérte a kezét, a lány azt felelte: – No, ha már megkért, a felesége leszek! – És mit szólnak ehhez a szü-

lei, drága Nagyzezsda Konsztantyinovna? Tudják, hogy verseket írok? – kérdezte Lenin. – Még nem tudják, kedves Vlagyimir Iljics – felelte a lány. – Annyit már elmondtam nekik, hogy maga börtönviselt hivatásos fölforgató és bajkeverő, de nem akartam mindent egyszerre a nyakukba zúdítani szegényeknek...

Aztán egy Leninnél valamivel fiatalabb, ámde igen kemény legény lépett pódiumra: a magyar származású talján poéta, Tomaso Kemeny. Zajos sikert aratott allegro barbaro hevületű olasz verseivel, azzal meg kiváltképp, hogy elmondta az ibafai papi fapipáról szóló magyar nyelvtörőt. Lenin külön is gratulált neki; ezt a nyelvtörőt utoljára Kun Bélától hallotta. Ha Kun elv-társ is itt volna, neki meg talán cigánykereket kéne hánynia, hogy méltóképpen képviselje szülőhazáját, gondolta Lenin.

Szóba elegyedett boldoggal-boldogtalannal.

– *Che bello!* – ámuldozott egy nő az utcán. Talán az alkonyati égbolt, talán egy házfal, talán egy elkapott énekfoszlány, talán az egész mindenség ragadta magával.

– *Bellissimo!* – vágta rá Lenin arra haladtában, kapásból.

A nő, ugyancsak kapásból:

– *Sì, bellissimo!*

– *Tutto è bellissimo!* – kontrázott csípőből Lenin.

– *Sì, tutto!* – csendült a válasz. Villanásnyi időre olyan forró egyetértés támadt a nő meg Lenin között, hogy puhára lehetett volna főzni benne másfél kiló rákot.

Nem kis gyönyörűséggel tapasztalta, hogy villanásnyi időkre rengeteg ilyen forró egyetértés támad közte meg a caorlei polgárok között. A mediterrán módra derűs és jóízű dialógusokból többszörösen is kiderült, hogy Itália vájt fülűi közt nem kis respektusa van az orosz költészetnek. Hála a rokonlelkű átültetéseknek, Puskin és Lermontovot a világlíra legnagyobbjai közt tartják számon. Lenin éppenséggel berzenkedhetett volna: „Hát Majakovszkij? Az nektek smafu?” De nem berzenkedett, mert világlétében utálta Majakovszkijt.

El-elgyönyörködött a kapitalizmus rothadásában. – Szépen rothad – sóhajtotta kissé irigykedve. – A szocializmus nem rot-

hadt ilyen szépen... – Azon viszont eleinte bosszankodott, hogy az osztályellentétek nem látszóttak olyan kiélezettnek és kibékíthetetlennek, ahogy elvárná az ember (*emberen* természetesen Lenin értendő), de aztán ezt is megszokta.

Az meg határozottan tetszett neki, mikor iskolás gyerekek eljátszottak előtte a költészettel, egyiküknek-másikuknak meg is simogatta a fejét. A számítógépet meg a podcastot versek előállítására kiváltképp alkalmas szerkentyűként mutatták be, egy könyvtárban pedig, amit meglátogatott, a kedvéért „kreatív módon leporolták a versek könyvespolcát”.

Versek megjelentetésére szakosodott könyvkiadókkal való találkozások, képzőművészeti kiállítások és kamarakoncertek tarkították a programot, meg egy vérfagyasztó monodráma Sylvia Plath öngyilkolászásairól egy ljubljanoi komédiásnő előadásában. Lenin nem bírta végignézni, az ilyen véres szörnyűségeket nem az ő finom esztétalelkének találták ki. Az előadás felénél angolosan távozott a színhelyről, ami bordásfalak nélküli tornateremhez hasonlított leginkább.

Állandóan ott lihegett a sarkában egy talján médiaügynök. Az alacsony, vézna mitugrasz arra iparkodott rábeszélni Lenint, hogy *Ej, uhnyem!* – *Álom a forradalomról* címmel írja át az *Állam és forradalmat* rockoperává, és ő garantálja, hogy világsiker lesz belőle, a befolyó tiszteletdíjakból Lenin ott robbanthat ki egy újabb bolsevik forradalmat, ahol csak akar. Lenint irtózatosan felbőszítette a levakarhatatlan kis digó szünni nem akaró fecsegése. Hol a fészkes fenében robbanthatna ki egy újabb bolsevik forradalmat az egész glóbuszt rabigába döntő gigaburzoázia megdöntésére és az elnyomó államgépezetek szétzúzására, hiszen sehol a földkerekségen nincs már munkásosztály? A proletariátust szétmállasztotta és bekebelezte a „konzumizmus, ez az új fasizmus”, ahogy Pasolini elvtárs megfogalmazta. Befellegzett a proletariátusnak, lőttek az élcsapatnak. Megfordult az osztályharc iránya, a szupergazdagok harcolnak a szegények ellen, és minden jel szerint nyeresre állnak. Pedig Lenin mostanra végső tökélyre fejlesztette az államon való rajtaütés, a *coup d'État* tech-

nikáját. Hej, ha most rendelkezésére állt volna egy Cseka-osztag, úgy elhurcoltatja a globalofasizta médiaburzsózájának ezt a hitvány lakáját a Ljubjanka mélyére, mint a sicc! Ott aztán rövid úton elintézték volna a fiúk...

Az érdeklődő polgárok költők társaságában reggelizhettek és vacsorázhattak, hogy „informális módon ismerkedhessenek” Leninnel és társaival. Záróakkordként a költészet és a szent kapcsolatáról estek fennkölt szavak Caorle ikonikus épületében, az Angyal kápolnájában (Lenin illedelmesen végigunatkozta a hosszúra nyúlt cécót, pedig egész idő alatt kegyetlenül viszkedett a segge partja; közben azon jártatta az eszét, hogy nyilvánvalóan sokkal több isten *nincs*, mint az ateizmus őskorában hitték), majd a tengerparti hullámtörőgát előtt – „a vers kivájja a követ” mottóval – ünnepélyesen fölavatták Andrea Zanzotto sziklába vésett költeményeit.

„Az idej *fluSSidiverSi* versszemle az elképzelnél talán egy árnyalatnyival jelentéktelenebbre sikeredett – nyilatkozta Lenin roppant visszafogottan a *Corriera della Sera* tudósítójának –, vélhetőleg azért is, mert a költészet, kivált a poézisnek az a tudóskodó formája, ami itt Caorlében is szóhoz jutott, manapság a kutyát sem érdekli (egy-két túltenyészített caorlei ebet nem számítva), vagy ahogy Gombrowicz elvtárs írta, »a költészet miséje a lehető legszivárabb ürességben celebrálódik«. Prolongált versapály van a jelenkori burzsóá társadalomban, bár az olaszban korántsem akkora, mint a németben vagy a franciában. De elég a szavakból, mert ahogy Cioran elvtárs igen találóan megjegyezte: minden szó eggyel több a kelleténél...”

Ám ha az ember (*emberen*, mint tudjuk, Lenin értendő) önfeledten belevetette magát a caorlei versdagályba, egyetlen hatalmas konkrét költeményként élvezhette az egészet, aminek szerves részei voltak a városkát kettészelő Livenza folyó, a régi halászkikötő, a középkori sikátorok, a káprázatosan pergő nyelvű taljánok, a kamarakonzertekbe bele-belekongó harangok, meg az a romantikus zongoramuzsika iránt rajongó kutya, aki diszkréten együtt vonított Chopin *Andante spianato* és nagy

polonézével – és mindenek előtt, alatt és mögött a *tenger*. Miközben a parton sétáfkált, Lenin verseket hallott mindenfelől; és mintha a „tengeri dob” is megszólalt volna... Szeptember huszadikán meg is fürdött az Adriában, hiszen volt vagy huszonnégy fok aznap.

A Caorlében töltött néhány nap alatt Lenin azon kapta magát, hogy olyasvalamit tapasztal meg, amiben korábban szinte sohasem volt osztályrésze. Megengedhetetlenül opportunistá, voluntarista és kispolgári módon *boldog volt*. Csak Trockij meg ne tudja!

* „Az államtörés én vagyok.” A közkeletű – a *coup d'État* magyarázatásként született – *államcsíny* kifejezés annyira pontatlan és félrevezető, hogy ebben a szövegkörnyezetben nincs inyemre a használata.

** A vers magyar átköltése Franyó Zoltántól származik, kissé azonban igazítottam rajta: ő *magát* helyett *önt* írt az egyszótagossága miatt, de hát mi, magyarok nem szoktuk önözni a nőket, akikbe beleszeretünk... Önözve olyan, mintha nő mondaná férfinak, vagy férfi egy másik férfinak.

Szerettem Magát

*Szerettem Magát: talán mély szerelmem
A lelkemben nem hunyt egészen el;
De békéjét ne dúlja már fel ez sem;
Nem is búsítom Magát semmivel.
Szerettem Magát, némán, reményvesztetten,
Voltam szelíd, majd féltékeny s irigy –
Mély áhítattal, gyöngéden szerettem,
Ég adja, hogy szeresse más is így.*

*** Hát nem a Szeretet / Isten egyetlen kérdése / amelyre választ kell találnia az embernek?

Böszörményi Zoltán tárcája

Márai Sándor és az irodalmi Nobel-díj

Nem ragadtam volna tollat, ha Márai naplóit olvasva eszembe nem jut az a lázas izgatottság, amellyel az egykor Torontóban élő Faludy György irodalmi Nobel-díját rebesgették. „Hallottad, Faludyt felterjesztették! Meg kell kapnia. Ha van igazság a földön, idén az övé lesz a Nobel.”

Bevallom, az én képzeletemet is megmozgatta a hír. Elringattam magam az édes gondolatban, végre valaki, akinek a barátságát élvezem, megkapja ezt az elérhetetlennek tűnő kitüntetést.

Azóta, 2002-ben, Kertész Imre megkapta, s azt is tudjuk, hogy több kiváló írónkat – mint Esterházy Pétert, Krasznahorkai Lászlót, Nádas Pétert – is felterjesztették a díjra. De hadd szolgáljak itt, ennek kapcsán egy adalékkal, amely Márai Sándor esetleges Nobel-díjáról, illetve felterjesztéséről szól.

Márai 1947-ben harmadmagával érkezik meg Itáliába, s Posillipóba, Nápoly egyik városnegyedébe költözik feleségével, Lolával, és fogadott fiúgyermekükkel, Babócsay Jánossal. (Csak 1952. április 12-én hagyják el Európát. Hajóval Amerikába utaznak.)

Hároméves olaszországi tartózkodása alatt, mint annak előtte, Márai szorgalmasan vezeti naplóját. Az 1949 szeptemberében írott bejegyzésben ez olvasható: „Madame C. (Elisabeth Cerruti, azaz Paulay Erzsébet) megkapható levele... T. (Tolnay Károly, művészetek tanára), tudtomon kívül írt (André) Gide-nek, aki felelt, és Madame C. most beküldi a levelet... *Uram, szívből örülök az ön kezdeményezésének, amit Márai ügyében tett, az iránta tanúsított élénk érdeklődésem semmit sem csökkent. De fékezze baráti buzgalmát, hiszen tudja, hogy a Nobel-díj kérdésében nem beszélhetünk szorosán véve jelöltekről. Amikor a skandináv zsűri*

ajánlotta (kiolvashatatlan szavak), azt mondták nekem: tartózkodjon a beavatkozástól, vagy bármilyen befolyás gyakorlásától: kockázatos lenne. Nyomatékosan kérem, hogy minderről ne tudjon. Azonkívül nem látom kinél lehetne közbenjárnom. De alkalomadtán biztosítsa Márait őszinte rokonszenvevről, és adja át meleg jókívánságaimat. Szívélyes üdvözlettel: André Gide. A cetli másik oldalán pedig ez állt: Lucien Maury (postacím) folyamatosan kapcsolatban van a Nobel-díj zsűrijének képviselőivel, jó tanácsot adhat önnek – ha megtalálja. Hivatkozzon rám.”

Paulay Erzsébet és társai azért írtak Gide-nek, mert úgy vélték, a magyarságnak igen nagy szüksége lenne egy ilyen jelentőségű nemzetközi elismerésre. A szovjet uralom alatt sínylődő kommunista Magyarország lakossága szellemi, morális erőt meríthetne ebből a díjból. Márai véleménye is egyezik ezzel a felfogással. Ő is azt tartja, az irodalmi Nobel-díjak inkább szólnak egy nemzetnek, mintsem az írónak. Így folytatja bejegyzését: *„Azt hiszem, én nem érdemlem meg a Nobel-díjat; s ezt nem valamilyen selypegő, hamis szemérem mondatja velem, hanem a meggyőződés. A Garrenek műve minden, amit – a Nobel-díj birtokában – le tudnék tenni a világ elé, s ez a könyv nem tökéletes. Aztán sorok... Megkapták elsőrendű írók, aztán Sinclair Lewis, aki ponyvairó, s három év előtt egy chilei költő, akiről sem azelőtt, sem azután nem hallott senki; megkapta Grazia Deledda, s aztán Gide, Eliot, Mann. Mint minden, ez is nagyon összetett tünemény. Van benne politika. Svédország így egyensúlyozza érdekeit a világban. A magyar irodalommal méltánytalanság történt, amikor az elmúlt évtizedben két író – Babits és Móricz – nem kapta meg a Nobel-díjat, vagy legalább az egyik közülük, s a magyar irodalommal méltánytalanság történik a jövőben, ha egy magyar író nem kapja meg, de ez most már nehezebb kérdés, mert e pillanatban egyetlen olyan magyar író sem él, aki az oeuvre-jével oda mer állni a világ elé, ha a Nobel-díj fényezőrója reá esik. Legjobban illenek talán a Nobel-díj most Tamásira, nem is annyira a műve, mint inkább a lénye és a helyzete miatt: az ő székely tilinkószavára, felfigyelhetne a világ..”*

Szomorú, de tudtommal ez volt az egyedüli próbálkozás arra, hogy Márait felterjesszék irodalmi Nobel-díjra. Az író a fenti szövegben tanúsított józan tárgyilagossága, értékítélete műveiről nem felel meg a valóságnak, hiszen regényei: *Egy polgár val-lomása*, *Eszter hagyatéka*, *A gyertyák csonkig égnek*, *Vendéjjáték Bolzanóban*, *Szindbád hazamegy*, *A Garrenek műve*, versei, színdarabjai, novellái, esszéi, naplói bőségesen elegendőek lettek volna egy irodalmi Nobel-díjra.

Ötvenéves sem volt, amikor a hazát elhagyta, s a rá következő, emigrációban eltöltött harminckilenc év többnyire lélekkeresítő gyötrelmek voltak számára.

Ma már nemcsak a hozzáértők tudják, Márai Sándor irodalmi hagyatéka a magyar, az európai szellemiség, a világirodalom nagybecsű kincse.

Király Farkas tárcája

Lajos, te hamis

Idén igen kellemes idő lengedezik március idusa után, hét ágra süt a nap, csiripelnek a madarak, virágoznak a szilvafák, s ami egyáltalán nem elhanyagolható: kinyitottak a jobb teraszok. Ebéd után jólesik kiülni, kérni egy ananászlevet, s a tavaszban lubickolva dolgozni ezt-azt a billegő vasasztalra csapott laptopon.

Másokat is kikergetett otthonukból a jó idő, a teraszon a legtöbb asztal mellett ül valaki. Amelyikre legjobban rálátok, annál egy fiatal férfi ül, és láthatóan vár valakire – miközben egy százforintosnak látszó érmét vizsgálgat igen behatóan és fölöttébb bizalmatlanul. A bennem lakó amatőr numizmatikus kéjsóváran sugdossa földhözragadtabb énemnek: biztosan egy Kossuth-százás, cseréld el vele, tudod, hogy limitált széria, de hiába, nem fogok bohócot csinálni magamból, egyébként sem látom, mi van a pénzen, akár egeyurós is lehet, vagy ki tudja, miféle ország milyen aprója.

Nemsokára másik férfi ül a pénzt vizslató ember asztalához. Futólag köszönti, majd beszélgetést kezdeményez:

– Mi a helyzet?

– Figyelem ezt a százast, valami nincs rendben vele.

– Mutasd csak! – mondja a jövevény, és a másik felé nyújtja a kezét. Az átadja a pénzt, emez pedig befogja hüvelyk- és mutatóujja közé, úgy forgatja, pörgeti, viszi hol közelebb, hol távolabb a szeméhez, közben néha óbégat: Lajos, te hamis! Mondja is a kis pénzgyűjtőm: na látod, hogy az, én mondtam, én megmondtam – de hiába, nem tud felbosszantani. Az idősebb, miután alaposan megvizsgálta, visszaadja az érmét a fiatalabbnak, majd azt mondja:

– Nincs ezzel semmi baj, tudsz vele fizetni. Bár inkább tedd el, nincs sok már forgalomban. Az megvan, hogy...

Nos, a mondata végét függesszük fel kis időre – előbb inkább nézzünk néhány érdekes epizódot Kossuth Lajos életútjából.

Kossuth, aki rendületlenül hitt a szabadságharc újjáélesztésében és ezen új harc maradéktalan sikerében, 1851-ben Amerikába utazott külpolitikai és gazdasági segítségért. Az Egyesült Államokba többen is vele mentek. A New York Tribune szerkesztője megbízta egyik riporterét, bizonyos W. T. Coggshalt, hogy a rangos külföldi vendégeket egész útjukon kísérje végig. Az újságírónak a hét hónap eseményeiről rendszeresen jelentek meg tudósításai, így viszonylag pontosan és sokat tudunk Kossuth ottani tevékenységeiről.

Az utazás egyik fő célja a pénz gyűjtése volt az új szabadságharc finanszírozására. Ennek egyik lépése a New York-i 1, 5, 10, 50 és 100 dolláros kölcsönjegyek kibocsátása volt. Az 50 és 100 dolláros bankókon Kossuth saját kezű aláírása szerepel. A jegyek révén befolyt pénz javából Kossuth fegyvereket vásárolt. Philadelphiában pedig 1, 2, 5 forintos magyar pénzjegyeket is nyomtatott Kossuth – az úgynevezett emigrációs forintokat –, melyeknek java része a század elején került elő egy raktárból.

Később, 1852-ben Kossuth Londonban telepedett le. Itt is komoly pénznyomtatást végzett: az osztrákokkal mindig fachéban lévő Szárd-Piemonti Királyság támogatásával 22 millió darab pénzjegyet nyomtatott, összesen 35,5 millió forint értékben – akkori árfolyamon számolva ennyiből már össze lehetett volna hozni egy jelentős népfelkelést. Az ügyről azonban az osztrákok tudomást szereztek, néhány pénzjegy a birtokukba is került, mire Ferenc József császár természetesen perbe fogta Kossuthot – aki nyilván elvesztette mind a pert, mind a pénzt: a bankókat el kellett égetni.

Ám az egykori forradalmi pénzügyminiszter ekkor sem adta fel. 1866-ban, Torinóban még egyszer megkísérelte a pénznyomtatást – azonban ezeknek csupán a nyomólemezei készültek el. Viszont szerencsére túléltek a történelem viharos évtizedeit, jelenleg a Magyar Nemzeti Múzeum őrzi azokat.

Kossuth Lajos születésének 200. évfordulója alkalmából, 2002-ben a Magyar Nemzeti Bank kibocsátotta a 100 forintos forgalmi érme emlékváltozatát, egymillió példányban.

*

– Mutasd csak! – mondja a jövevény, és a másik felé nyújtja a kezét. Az átadja a pénzt, emez pedig befogja hüvelyk- és mutatóujja közé, úgy forgatja, pörgeti, viszi hol közelebb, hol távolabb a szeméhez, közben néha óbégat: Lajos, te hamis! Az idősebb, miután alaposan megvizsgálta, visszaadja az érmét a fiatalabbnak, majd azt mondja:

– Nincs ezzel semmi baj, tudsz vele fizetni. Bár inkább tedd el, nincs sok már forgalomban. Az megvan, hogy mi vagyunk az egyetlenek a világon, akik pénzhamisítót vésnek a pénzükre?

Az az érzés, amikor a számból az orromon keresztül felszínre tör az ananászlé...

Hudy Árpád tárcája

A tűnő nyelv nyomában 2.

Szólásmondások alkonya

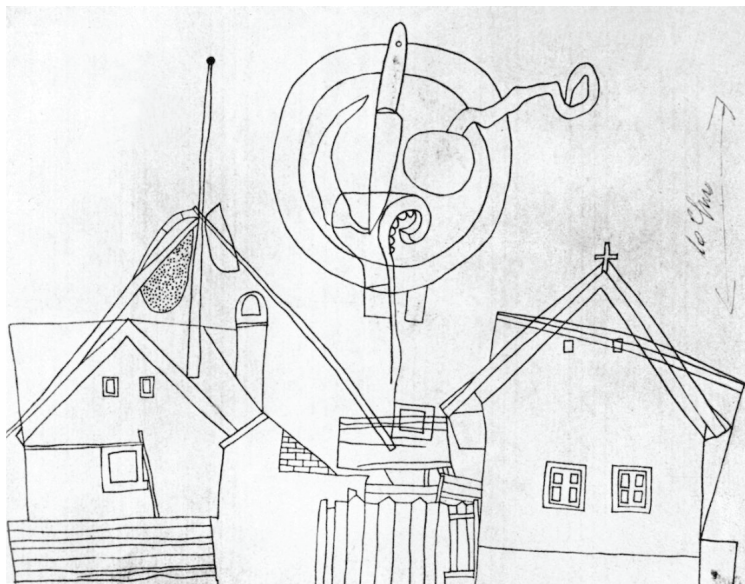
„Szomorúan tapasztalom, hogy szóláskincsünknek egyre nagyobb része kihullik, kikopik a nyelvhasználatból. A magyarul beszélők, tehát anyanyelvtársaink közül nagyon sokan ötven szólást vagy közmondást sem tudnának felsorolni még hosszas fejtérés árán sem, holott több ezer közül válogathatnának. Az meg különösen bánt, hogy nem egy szólásunk él ugyan a mai nyelvhasználatban is, de vagy eltorzult formában (ez még a kisebbik baj), vagy kicsorbult értelemben, nemegyszer az eredetinek szinte az ellenkezőjét jelentve” – írta közel másfél évtizeddel ezelőtt Grétsy László.

A szólások torzulását három (már akit) „elrettető” példával szemléltette a magyar nyelvűvelés doyenje. Az elsőben a ’hű az elveihez, ragaszkodik az igazához’ értelmű, történelmi-hazafias képzettársítású *nem enged a negyvennyolcból* vedlik át a szerencsejátékos, kártyás hazardírozó állhatatosságát (?) szuggeráló szóképpé: *nem enged a huszonegyből*. A másodikban az alakra helyes *kesztyűt dob valakinek* szerepel nem az eredeti, ’kihív, provokál’, hanem az azzal szinte ellentétes ’kedvez neki, megsegít’ jelentésben. (Talán a *mentőöv* helyébe tolakodott a *kesztyű* a figyelmetlenül fogalmazó tudatában.) A harmadik nyelvi félreisiklásban pedig a házastársakat összetartó szimbólumként tűnik fel az *ásó, kapa, nagyharang*, holott éppen az életre szóló kötelék régen te egyetlen törvényes eloldozójának, a halált megidéző temetésnek a tömör és szemléletes kifejezője.

Hadd mutassam be az írott „elszólások” néhány díszpéldányát saját (évek óta sajnálatosan gyarapodó) gyűjteményemből is. A *szalmaláng életű* szókapcsolat a *kéréséletű* vagy a költőibb *ti-*

szavirág életű helyébe nyomakodik; korábban egyértelmű volt, hogy a *szalmaláng* önmagában jelöl nagyon rövid ideig tartó, gyorsan múló jelenséget. A *megindultságot arat* nyilván a *sikert arat* mintájára született torzó; a *légvárakat kerget* impozáns kép-zavara a *légvárakat épít* és a *vágyakat, álmokat, netán vágyálmo-kat kerget* szerencsétlen ötvözete. A pálmát talán mégis a maga nemében zseniális *egy tálon árulják a cseresznyét* szerzője viszi el – a vele *egy gyékényen árulók* és *egy tálból cseresznyézők*, vagyis *egy húron pendülők* elől.

A hasonló szavakat tartalmazó, azonos nyelvtani szerkezetű szólások összekeverése gyakori forrása a szokás rögzítette kifejezések önkéntelen keresztezésének. Az ilyen hibridek nagy része korábban ritkán élte túl megszületését, az esetlegesség és az eleven, természetes nyelvhasználat meggátolta terjedését. Manapság azonban rögtön önálló életre kel bármely akaratlan vagy éppenséggel szándékos nyelvficam, és jó eséllyel hatványozottan szaporodni kezd. A gyorsuló ütemben romló nyelvérzék, az egyre igénytelenebb nyelvhasználat termékei s egyben további elő-idézői is ők.

Vajda Lajos (1908–1941) grafikája

„Mint amikor kőművesként egy új falat raksz...”

Varga Melinda beszélgetése
Fekete Vincével

– *Többször elolvastam a Vak visszhang című, válogatott és új verseket tartalmazó köteted. Megvallom, visszatértem egy-egy vershez, különböző hangulatokban, élethelyzetekben más-más impressziót váltott ki belőlem a könyv. Klasszikus és kortárs költők verseivel párhuzamba állítva is boncolgattam eddigi életműved igen patinás darabjait. Sok lényeges allúziót, utalást, vendégszöveget használsz. Az alábbi szerzőknek, ha visszamehetnél az időben, hogyan ajánlanád a könyved: Dante, Kosztolányi Dezső, Babits Mihály, Szabó Lőrinc, József Attila, Szilágyi Domokos, Létay Lajos, Dsida Jenő, Radnóti Miklós, Berzsenyi Dániel, Balassi Bálint, Sziveri János, Faludy György?*

– Nyilván más-másképpen, ha egyáltalán ajánlanám, és ha nem tudnám nagyon jól, hogy visszamenni oda már nem lehet. Ha csak nem így, ahogy én is tettem/teszem ezekben a versekben, amikor megkísérlem a magam módján átörökíteni, továbbvinni őket, szinte szervesen építve be azt a lírahagyományt, annak bizonyos darabjait, bizonyos szegmenseit, amit ők képviseltek. Ez közeledés hozzájuk, a közös hang megtalálására tett kísérlet, részemről!, beállás egy, az általuk képviselt költészetnyelvi vonalba, amiben átsajátítódnak, a saját magam képére formálódnak a klasszikus szerzők és klasszikus darabok. Így egyfajta dialógus jön létre az ő verseik és az én verseim között. Újrakeverem a színeket, de úgy, hogy hangulatában, mellékjeleiben, nyomokban ott van az eredeti is. Igen érdekes, kifinomult játék ez, amikor kódokban benne van a műben a valamikori is. Mint amikor kőművesként egy új falat raksz, de beépíted, és felismerhetők benne a korábbi téglák is.

– *Melyiket hívnád meg a kézdiszentkereszti lakodba, ahol a felhők vonulását, a hegyeket figyeled, megpihensz, elcsendesülsz, esetleg milyen vershelyszíneket járnál be velük, mit mesélnél nekik a mai Kézdivásárhelyről, az egykori Vargavárosról?*

– Ugyanazt tenném velük is, mint egyébként a mostaniakkal, a kortársaimmal, közülük azokkal, akiket ez érdekel. Csak azért nem mondok neveket, mert több mint két-három tucatnyira rúgna, és nem szeretném, ha kimaradna valaki is. A városomról, a környékről, a faluról is ugyanazt mesélném nekik, mint amit a maiaknak is. Körbehordozom őket ebben a kisvárosban, az épületeket, a fontosabbakat, az udvartereket, a városka különböző helyszíneit mutatom meg évente minimum négy-öt anyaországi vagy máshonnan jött író barátomnak, vendégemnek. Akit érdekel, azt el szoktam még vinni Kézdiszentkeresztre és Kászonyújfaluba is. A Szent Anna-tóhoz, a Bálványosra, a Büdös-barlanghoz, a Buffogóhoz, a madártemetőhöz, a Katrosába és Kommandóra. Ez az én „védett vidékem”. Volt köztük olyan is, kitűnő, középgenerációs költő barátom, akivel egy napot csak arra szántunk, hogy a szüleim, nagyszüleim erdejét, kaszálóit és a gyerekkorom helyszíneit is végigjárjuk. Még nekem is döbbenetes élmény volt újra szembesülni nagyapámék erdővel benőtt, egykori kaszálójával, ahol apámék a nyarakat töltötték valamikor.

– *Úgy érzed, Szilágyi Domokosnak, a korai verseidben is föllelhető Dsidának kiemelt szerep jut. Miért ők – talán, mert kevesebbet foglalkozott velük az irodalmi kánon? Volt olyan szándék is benned, hogy felhívd a figyelmet az életművükre?*

– Van nekem egy tanulmányom, esszém az elhallgatott vagy a hallgatással sújtott írókról-költőkről. Ez a „hallgatással sújtott” kifejezés Spirótól jön egyébként, ő nevezi így Juhász Ferencet egy esszéjében. És a *Székelyföldben* havonta megjelenő *Olvasólámpákban* is előszeretettel foglalkozom ilyen „elhallgatottakkal”, érdemtelenül marginalizáltakkal vagy marginalizálódottakkal. Szívemhez nagyon közel álló írók-költők ők. És ez a fajta elhallgatott „kisebbség” nagyon foglalkoztat és foglalkoztatott mindig is. Csak ilyeneket mondok, kapásból: Baka István, Sziveri János (az ő köl-

Fotó: Vass Tibor

tészetéből írtam az államvizsga-dolgozatomat), Szócs Kálmán, Szilágyi Domokos stb. És csak a már nem élőket említem. Mindannyian kitűnők, méltatlanul elhallgatottak. De az élők közül is (és nagy költők ők is) lehetne ilyen neveket mon-

dani. Emlékszem, egy magyarországi turistacsoport érdeklődött tőlem valamikor a Házsongárdban, Reményik sírját keresték, és még másokét, számukra ismertebbekét is. Mondom nekik, és Dsida Jenő?, hogy az nem érdekli-e őket? Legyintettek. Nem tudták, ki volt. Nos, ilyen, felhívó szándék is vezérelhetett volna, valóban, de az igazi nem ez volt: nagyon-nagyon szeretem mindkettőjük líráját, a Dsidáét is, de különösen a Szilágyi költészetét. Úgyszólván nem tudok betelni vele. És leginkább a hosszú versei, a parttalanabb, szélesebb hömpölygésű, de erősen ritmizált, hosszú-széles, lapszélről lapszélre írt kompozíciói érdekelnek, a *Garabonciás*, *A láz enciklopédiája* darabjai. Egyébként is sokat elárul az összmagyar irodalom működéséről, a kánonok, az ilyen-olyan értékítéletek érvényességéről, és csodálatos következtetésekre is lehet jutni, ha megnézzük egy kicsit, hogy az úgynevezett Tandori–Petri-váltás előtt-környékén milyen új (újító) verseskötetek jelentek meg, és hogy pontosan mikor:

Tolnai Ottó: *Homorú versek* (1963);

Szilágyi Domokos: *A láz enciklopédiája* (1967);

Tandori Dezső: *Töredék Hamletnek* (1968);

Domonkos István: *Kormányeltörésben* (1971);

Petri György: *Magyarázatok M számára* (1971);

Tandori Dezső: *Egy talált tárgy megtisztítása* (1973).

Ezen lehetne morfondírozni.

– A kötet egyik legmarkánsabb darabja, a Tízezer éj három fontos erdélyi költő, Létay Lajos, Szilágyi Domokos és Kányádi Sándor verseinek mottójával indít. Mi ennek a versnek a története? Az is érdekelne, hogy Létay Lajos, akiről elég keveset beszélünk, hogyan illeszkedik a te poétikádhoz, alkotói elképzelésedhez?

– Ezt a verset részleteiben, több éven keresztül írtam. Itthon, falun, vonaton, mit tudom én. A vonat csak onnan ugrik be, hogy Budapest felé döcögve egy Szöcs Géza-kötetet olvastam éppen, és valamelyik vers kapcsán (Az *allegóriás ember* című Sz. G.-könyvről beszélek) egyszer csak egy dallam kezdett el lebegni a fejemben, és ennek kapcsán egy Cseh Tamás-dalnak a dallama, ha jól tudom, a címe: *A jobbik részem*. A *Tízezer éj* című verset tavalyelőtt megzenésítették, vagy huszonöt-ször elő is adták, és – érdekes módon – ugyanez a dallam köszönt vissza a szerző gitárjából is. Micsoda véletlen, mondtam magamnak elhűlve, amikor meghallottam. Létay Lajos pedig úgy jön ide, hogy a *Helikon* szerkesztőségében Mózes Attila rengetegszer idézte Lajos bácsinak ezt a versét. Most is előttem van a Mózes arca, ahogy átszellemülten skandalálja a verset. És a végén, az ő sztentori hangján, hogy aki ilyet tud írni, az jó költő. Ismertem én is Lajos bácsit, még a lakásán is voltunk a *helikonos* kollégákkal nagyon régen. Kedves, kicsi, jóságos öregember volt. És nagyon szerelmes. Akkoriban írta plátói verseit egy fiatalabb, hozzá képest legalább ötven évvel ifjabb hölgyhöz. Aztán Zetelakán is ott volt velünk, az író táborban, a kétezres évek elején. Végigolvastam az összes fellelhető kötetét. Őt aztán abszolút elfelejtették. Remélem, tudtam egy kis emléket állítani ezzel a kis idézettel neki.

– A *Védett vidék* és a *Vargaváros ciklust olvasván nekem úgy tűnt, mintha új verseid az előző kötet, a *Védett vidék* folytatása lennének, a *Védett vidéknek* pedig előfutára *A Jóisten a hintaszékből*. Az egzisztenciális kérdések, az istenhit, a kezdet és vég, a szerelem, a testiség, a táj, tulajdonképpen már a *Parázkönyvben* és az *Ütközőben* fellelhetők.*

– Valóban így van, annak a folytatása. Is. Mint ahogy a *Védett vidék* *A Jóisten a hintaszékből* továbbvívése, továbbépítése. Az

egzisztenciális kérdések, az istenhit, a kezdet és vég, a szerelem, a testiség, a táj, minden már a *Parázkönyvben* és az *Ütközőben* is ott vannak, persze. De nem csak folytatás a kötetek egymásutánja, hanem – remélem – mindig továbblépés is. Mindig valamit hozzá is tesz mindenik az előző kötetekhez. Új szín, új terület, újabb kompozíciós formák, vershelyzetek, megközelítési módok, szempontok, és még hangban is hoz újat stb. És ez nyilván jobban majd csak akkor fog kiderülni, amikor megjelenik a *Vargaváros* szinte kétszáz oldalas kötete is.

– *Számomra a kötet legizgalmasabb vonulata, ahogy a tájat, az erdélyiséget kezeled, hogy a lepusztultságról is mersz beszélni. Bár a természeti közeg csak egy eszköz a belsőbb tájak felé, érzelmi rezonanciák érzékeltetésére, ezek modern tájversek is akarnak lenni?*

– Modern tájversek vagy térversek, mondhatjuk így is, úgy is. Mindkettő elfogadható. Azzal a megszorítással, hogy nem csak ennyi egyik sem. A táj nem csak egy-egy helyszín a történésekhez, a drámákhoz, avagy nem drámákhoz, egyebekhez. Nem csak a kulissza a belső tájak kivetülése és megjelenítése mögött. Itt minden szervesen van együtt. És soha nincs csak pusztán tájleírás, soha nincs csak önmagáért valóan a leíró rész, sehol nincs a személyesség, a személy(ek) jelenléte, az ember, az emberi helyzetek nélkül. Velük abszolút harmóniában. Vagy annak teljes hiányában.

– *Markó Béla azt írja a Bárkában megjelent esszéjében, Fekete Vince versei erdélyi versek – hozzátennem, nemcsak a felismerhetően erdélyi táj miatt; anyaországi költő verseiben nem találkoznak olyan kifejezésekkel, mint setét, korcsoma, mosogatórongy, a székely ember viszont pontosan tudja, hogy nagymamája rongygyal mosogat, a nagytata korcsomába vagy lájbitépetőbe jár a téli setét estéken. Van, aki viszont ódzkodik ettől, te tudatosan vállalod, úgy akarsz egyetemes dolgainkról beszélni, hogy közben fontos számodra az erdélyiség. Az erdélyi vagy akár székely irodalom helyénvaló, behatárolja a költőt vagy éppen színesebbé, érdekesebbé teszi?*

– Igen, határozottan vállalom: ezek teljesen, velejéig erdélyi versek. És ez nem behatárol, nem leszűkít, hanem épp színesebbé, gazdagabbá tesz. Tolnai Ottó jugoszláviai költőnek mondja magát, mert Belgrád és az Adria-tenger hatottak rá leginkább. Ugyanígy vallom én is magamat erdélyi költőnek, ennek minden előnyével és hátrányával egyaránt, mert az erdélyi táj, az erdélyi falu, az erdélyi kisvárosok és emberek hatottak rám leginkább.

– A Szürke talaj, Csend, Vak visszhang, Egy hajó barázdái, Vihar előtt, Égő foltok, Rózsa-piac, Vargaváros. Századelő, Védett vidék, Felissza mind, A szülőhely kartotékai. Egy nyelv, Alkonyat, ragyogás *című verseid, az elidegenedést sugalló leíró jelleg, a székely táj lepusztultsága mennyiben rokonítható Oravecz Imre Távozó fájának Szajlájával?*

– Érdekes találkozásom volt nekem Szajlával és Szajla környékével. Tavaly nyáron autóval utaztunk arrafelé, éppen Oraveczhez tartottunk, néztem az út mellett a dombokat-hegyeket, a környező vidéket, majd később végigjártuk Imrével a faluját, megmutatta a régi Szajlát, és mindvégig az volt az érzésem, hogy mintha valahol itthon járnék. Csak nem annyira lepusztult minden, mint errefelé. A vidék legalábbis, a táj nagyon hasonló volt. Amikor aztán eljött ide hozzánk, kimentünk Kézdiszentkeresztre, elmentünk Kászónújfaluba is, megmutattam az udvart, a kertet, a környező medencét a csodálatos látvánnyal, panorámával, a hegyek karéjával, még a hagyományos kaszámat is a kezébe adtam, hogy próbálja ki az udvaron a kaszálást. Aztán istállót is akart látni, olyat, amelyet ott csak gyerekkorában, állatokkal, ganéval, szaggal stb. Az is megtörtént. Meg volt lepve, hogy a rendtartó székely faluban mennyi szemét van. Ami köztünk nagyban rokonítható, gondolom, az én gyerekkorom már alig-alig, de itt-ott mégis létező faluja az ő már egyáltalán nem létező, úgyszintén gyermekkori falujával.

– *Ha nem ismerném a korábbi verseid, s először venném kezembe a legújabb Fekete Vince-kötetet, és nem lenne ráírva, hogy válogatáskötet, nem biztos, hogy rájönnek, melyek az újabb és melyek a régebbi, a huszonéves, helyőrséges, lázadó költő, transzközép alapítótag versei. Tudom, hogy nagyon megrostáltad a*

versanyagot, arra viszont kíváncsi lennék, mennyire tekinted tabunak a régi versek átszerkesztését. Térey például átírja, de van, aki úgy véli, nem szabad hozzányúlni. Te mit tartottál helyesnek a kötet összeállítása során?

– Egyáltalán nem tekintem tabunak az átírást, mert abba, amit bevettem a kötetbe, ha kellett, mostani ízlésem szerint szépen belenyúltam. Nem sok volt ilyen, de megtettem mindenféle skrupulusok nélkül. Helyesnek pedig azt tartottam, hogy kiválogattam azokat a verseket az eddigiek közül, amelyeket most is vállalok, és amelyekről azt gondoltam, helyük lehet ebben a kötetben. Volt is olyan kritikusom, aki hiányolta a kezdeti időszak úgynevezett transzközépes, lázadó, polgárpukkasztó verseit. Meg kell mondanom, alig voltak ilyenek. És azok közül is, a kevésből, kettő ide is bekerült. Ott, az még nagyon nem én voltam, azt hiszem, az még a helykeresés, hangkeresés, torokköszörülés volt, és a nagyon erős kívülről jövő hatás, a boly hangja, zümmögése rányomta az én egy-két versemre is a bélyegét. Én valami mást akartam csinálni, nem ezt, vagyis nem azt.

– Gondolom, az sem véletlen, hogy a nyitóvers egy rondó, és Faludy Györgynek dedikálad...

– Nyilván ez sem, mint ahogy a kötetben semmi sem véletlen. De ez a vers nem neki van dedikálva, hanem inkább Villonnak, az F. Gy. monogram pedig Gyula nagybátyámra utal, és a *Kilakoltatottak rondóinak* az első darabja volt. Gyula bácsi volt az, akit a nyolcvanas években utcára tettek, kilakoltattak.

– A szerelmi-erotikus verseidet mennyiben befolyásolta, serkentette a költőfejedelem, van-e vele kapcsolatban olyan anekdotikus élményed, amelyet szívesen megosztanál az olvasóval?

– Faludynak dedikált vers később van a kötetben, és ez *A Mester, fiához*. És talán a *Hondáját ugratja* is ilyen. Az ő szerelmi költészete, a szabadszájúan, nyíltan beszélő lírája biztos, hogy befolyásolhatott valamelyest. A kilencvenes évek elején, azt a nagy, vastag fekete kötetét, míg Szegeden voltam, vagy kétszer is kiolvastam. Aztán egy alkalommal Márkus Barbarossa elhozta hozzánk őt magát is, itt ült a nappalinkban, kávéztunk, pálinkáz-

tunk, ő adomázgatott, én pedig dedikáltattam vele ezt a kötetet, meg még másokat is, és gyerekeimmel együtt odatérdepeltünk mellé, hogy megörökítsenek egy fénykép erejéig.

– *Apropó szerelem és erotika. Mit takar a szexfüillat, mi ennek a szókapcsolatnak a története, hogyan talált rád egészen korai versed egyik gyöngyszeme?*

– Most olvasom a Móricz-naplókat, az 1930–34-eseket, és elővettem újra a korábbi két naplókötetet is, úgyhogy kicsit szabadszajúbb leszek, de mielőtt megbotránkozna valaki is, olvassa el Móricz egyik 1926-ból származó bejegyzését. És akkor mondom is: baszásillat. Van ilyen. Csak gondoljunk bele, lapozunk vissza magunkban. Több mindenből tevődik ez össze, de mindenképp van annak/ennek egy jellegzetes illata. Egyébként a tollam nem egyszer elindult, amikor raktam össze ezt a könyvet, hogy kijavítsam, mondjuk szegfüillatra. De nem tettem aztán. Az semleges lett volna. Semmilyen. Ez nem az, még ha el is mosolyodunk kicsikét rajta.

– *A Parázkönyv és az Ütköző mennyire ihletett versek, hiszel az ihletettségben, vagy a költészet inkább mesterségbeli tudás kérdése?*

– Mindkettő. Mesterségbeli tudás nélkül az ihletettség nem sokat ér. Ezekkel úgy jó, ha kézen fogva, együtt járnak. Február elején, amikor telefonon értesítettek, éppen egy felolvasásról hazafelé jövet, Mózes Attila haláláról, már akkor, ott, az autóban elkezdtek hömpölyögni a fejemben a sorok róla. Másnap leültem, és szinte készen leírtam. Mi ez, ha nem ihlet, ihletettség, kérdeztem magamtól azután is. Még ha alkalmi is. Ki akart jönni, nem lehetett visszatartani. A mesterségbeli tudás ehhez már csak annyit tesz hozzá, hogy formába kellett rendezni, megcsinálni, kordában tartani ezt az áradó hömpölygést. De már eleve szinte a formáját is kijelölte.

– *Első két köteted mennyiben tükrözi a helyőrséges vonalat, ha van olyan szerinted, hogy helyőrséges stílus, vonal, alapelv?*

– Valamennyire bizonyára tükröznie kell, ha szóvá teszik egyes kritikusaim, hogy hiányoznak a *Vak visszhangból* „a forrongó és frivolabb pályakezdő időszak erényei”. Bár úgy tűnhet,

hogy a szelekció erősen „célelvű és koncepciózus” volt, engem a válogatáskor egyetlen dolog motivált, amint már említettem is korábban: hogy ami vállalható volt a kötet szerkesztése idején, és ami előre is mutatott, egy tematikus ívet is kirajzolva, az az anyag mind benne legyen. Gyenge darabokat, csakhogy a *forrongó időszak* versei is szerepeljenek, nem szerettem volna beletenni.

– *Szonett, rondó, időmértékes formák, rímes-ritmusos versek sora – a kötött forma meghatározza a költészetedet, mondhatni, egyik védjegye. A kötött formában való versbeszéd viszont az anyaországi berkekben vagy a román fiatalabb kortárs irodalomban egyáltalán nem népszerű. Mi lehet ennek az oka, s Erdélyben miért nem vált ódivatúvá, hiszen a legfiatalabbak is, ha nem is mindenki, de például André Ferenc vagy Varga László Edgár, élnek vele?*

– Divatok jönnek, mennek, váltogatják egymást. Gergely Ágnes az *Oklahoma ezüstje* című kötetében úgy fogalmaz ezekről a „divatokról”, hogy amikor a fül eltelik bizonyos formákkal, akkor kívánja a másik fajtákat, ha a kötöttel, a súlyosan dübörgő időmértékessel, akkor kívánja a szabadabban áramlót. Az anyaországban valóban kevesebben élnek a kötött vagy kötöttebb formákkal, a Vajdaságban még annyira sem, nálunk, Erdélyben, talán többen. Sokkal többen. És ennek nagyon örülök. Nagyjából huszonöt éve dolgozom szerkesztőként, és azt tapasztaltam, hogy a kezdő költőknél igazi fokmérő szokott lenni a formában írt vers. Erdélyben szerintem egyelőre nem is válik ódivatúvá, KAF a kiemelhető, élő példa erre, és Markó Béla, de még sokan mások is. Aki egy jó szonettet meg tud írni (ami nem könnyű, teszem hozzá), annak sokkal könnyebben megy a tolla a szabadversben is. Ezt gondolom én. És aztán a forma mindig kihívás is. Egy bizonyos kereten belül kell mindent elmondanod. Kihívás és játék. És nagy elégtétel is tud lenni. Mint bármelyik jól sikerült költemény amúgy.

– *Film című versedben Babits Mihály Ősz és tavasz között versére játszol rá, a Tajtékos mégeben Radnóti, A távolodó... költeményedben meg Berzsenyi ismerhető fel formatechnikai szem-*

pontból is. Miért fontos, hogy a vers nemcsak tartalmi utalásokat, hanem formai jegyeket is megtartsion, továbbgondoljon?

– Nekem fontos, ez egyfajta odaméretkezés is, hogy meg tudom-e csinálni. Hogy rájuk tudok építkezni, de tovább is tudom vinni, gondolni, építeni őket. Hozzá tudom tenni a magam tégláit is. És ez nem (ne legyen) zavaró. Ha jók ezek a versek, hogy úgy mondjam, orvosi szaknyelven: teljesen szervülnek, beivódnak, beépülnek az enyéimbe. Természetesen az övéikkel átítatva.

– Az utolsó két ciklusban több szabad áramlású prózaverssel találkozunk. Ez mennyiben kötődik az Udvertér című, tárcanovellákat tartalmazó kötetedhez? Miért érzed fontosnak a formaváltást?

– Mindig is szinte párhuzamosan születtek nálam a prózaverssek meg a kötöttebb formájúak. Szabadabb áramlásúak már a *Leveleskönyvben*, *A piros autó lábnymaiban...*, a későbbi *Védett vidékben* is voltak. De az első kötetekben is vannak, ha nincs is túl sok belőlük. Ez a szabad áramlásos prózavers-szerkezet pedig az *Udvertér* tárcanovelláihoz kötődik is, meg nem is. Vannak „kötődőbb” darabok a *Vak visszhangban*, az utolsó ciklusban például a *Hőkamera* ilyen. Ennek megvan az előképe az *Udvertérben*, vagy, ha úgy tetszik, a tárcában is megírt változata. Már amikor ezeket a prózaszövegeket írtam, akkor éreztem, hogy nagyon erős, ritmizált versfutamok vannak bennük. És csak ki kell bontani, le kell hámozni róluk a prózai sallangokat. De ha nem ritmizált részek voltak, akkor úgy éreztem, hogy nagyon erős versmag van bennük. Csak belül van, ki kell bontani, le kell hámozni a fölösleget. És akkor megint csak Gergely Ágneshez térek vissza. Tavaly jelent meg egy válogatott és új verseket tartalmazó verseskönyve, a *Viharkabát*. A fülszövegben írja, hogy valamilyen régen találkozott Örkénnyel, aki megkérdezte tőle, hogy min dolgozik, és ő azt válaszolta, hogy regényt ír. Örkény erre felkiáltott, hogy a fene egye meg, és én nem tudok regényt írni. Azzal zárja a fülszöveget Gergely Ágnes, hogy üzeni most alázattal Örkénynek odaátra, hogy ő sem tud regényt írni, sem novellát, sem tárcát, sem esszét, sem memoárt. És most idézem az utolsó

két mondatát: „Nem tudok prózát írni. Egész életemben verset írtam.” Ezt az utóbbi mondatot mondanám/vallanám is.

– *Ezekben a prózaversekben – és legújabb küldeményedben is – a központozás mint feszültségjelző elem jelenik meg. A rövidebb és hosszabb sorok váltakozása, a szavak elválasztása, a síkok összeillesztése valamiféle érzelmi-retorikai egyensúlyra törekvés művés megoldása. Egyetértesz-e ezzel, vagy csak az én okoskodásom, elméleti belemagyarázásom?*

– Igen, tökéletesen egyetértek, óriási szerepe van mind a központozásnak, mind a rövidebb és hosszabb sorok váltakozásának, a mondatok megtörésének, magyarán a tördelésnek. Az, hogy hogyan tördeled, az jelzésértékű lehet. Mert ezek nem prózamondatok, hanem versmondatok. Ezzel is üzensz, ezt is meg kell fejteni, dekódolni kell majd az olvasónak. És nemcsak a vizuális gyönyör, nemcsak a feszültségkeltés eszköze ez így, hanem a többirányúság, oszcillálás, a többletjelentésség vagy a várhatóság/váratlanság és a meglepetés játéka, ennek behozása érzelmi-retorikai eszközként. Is.

– *A személyes-személytelen a szerelmi-erotikus verseken belül is érdekesen váltakozik. Hol egyes szám első, hol egyes szám harmadik személyben beszél a lírai én. A Vihar előtt vagy a Csend például személyesebb, míg az Olyan érzés vagy az Inkognitó az eltávolítás eszközével él. Mi határozza meg, mikor melyik?*

– Igen, közelítés és távolítás. Első személy vagy harmadik személy. Ezek tulajdonképp a nézőpontok változtatását sugallják. Ezen belül pedig a szorosabb vagy távolabbi azonosulást is. És ezt még lehetne fokozni, ami aztán valóban a meglepetés erejével tölthetne el, üthetne meg, vágthatna szájon, döbbsenhetne meg. Láttam, olvastam ilyet vagy hasonlót, például Takács Zsuzsánál, amikor olvasom a verset, hosszú ideig a nő szerzővel azonosítom a beszélőt, mire kiderül, hogy tkp. férfi a beszélő. Aki csenget és belép az ajtón, és helyet kér, és leül, az egy szarvas például. Ezek mind szempontok és támpontok, kapaszkodók és nem – az olvasónak. Olyanok is, amelyeket időben megkap, és olyanok is,

amelyeket csak később, késleltetve, vagy csak csattanóként. Vagy sohasem. Hát ki kell találnia.

– *Nem véletlen, hogy az ember életútjának felén válogatáskötettel jelentkezik, s gondolom, az sem, hogy az erdő, ez az összimbólum az egyik kulcsmotívuma.*

– Örülnék, ha az életút fele volna ez, nagyon örülnék neki. Az erdő valóban az egyik legfontosabb ilyen kulcsmotívum. De ott van a hegy, a tó, maga a hatalmas, csodálatos természet, a szerelem stb. Nyilván sok ilyen kulcsmotívum van a versekben, nem is akarom felsorolni őket mind. Jobb az, ha az olvasó jön rá ezekre, és a felfedezés örömeivel teszi. A válogatáskötetem egyébként egy véletlen ötlet eredménye. Király Zoli jött, teljesen új kötetet kért. Illetve: szeretett volna. Nem volt. Akkor találta ki ezt a formát. És én rábólintottam.

– *A szimbólumok mennyire tudatosan épülnek egymásra?*

– Ez – egy bizonyos pontig – mind az én életem. Nincs olyan, hogy kitalálnám, hogy még milyen szimbólum hiányzik, és akkor vegyük be azt is gyorsan. Ezek azok a helyek, dolgok, emberek, helyzetek, amelyek inspirálnak, hatnak reám. És ezért nagyon fontosak számomra. És akkor beépülnek a verseimbe. És akkor egymásra épülnek. Nőnek, dagadnak. Segítik, támogatják egymást. Vagy visszahúzzák.

– *Az utolsó ciklusban olvasható Mária, anyácska, A kőműves fia, a Széljegyzetek tulajdonképpen 21. századi imák. Egyetértesz azzal, hogy a vers ima is?*

– Igen. Akár úgy is vehetjük. És szívesen, örömmel egyetértek. Nekem van ugyan átokversem is, de az is egyfajta ima, ha úgy tetszik: negatív ima. De ima mindenik, amennyiben valamiféle kapcsolatot, szálát próbál felvenni önmaga és a tárgy között. Ha kell, különböző világok között. Ha kell, létezők és nem létezők között. És így tovább. Nem imádás, csak ima.

– *Az elmúlás, a halál, az egzisztenciális kérdések, a kezdet és a vég, a táj, az istenhit, a szerelem kötik össze a verseidet. Fekete Vince lírája metafizikus természetlira, ami ugyanakkor az érzékeinkre hat, láttat, felkavar, bevisz a tájba, a belső erdőbe?*

– Hát igen, amennyiben az olvasó hajlandó erre az utazásra. Ebbe a belső erdőbe a verseimen keresztül bejönni. Valaki azt mondta róluk, hogy mintha egy fekete-fehér filmet nézne, és hogy nagyon-nagyon nyomasztó világ ez. Én ezt nem hiszem. Lehet, hogy nyomasztó, nyomasztó is lehet egy kicsit, amennyiben ráismerünk az életünkre, az élet működésére. És ott van minden, sok apró nyomasztó, de sok apró öröm és boldogság is. A sok apró nyomasztó között. Erről az örömről is szólnak ezek a versek. És ha szembesülünk mindezzel, akár katartikus élményünk is lehet. Korábban említettem, hogy a *Tízezer éjből* (és Szilágyi Domokos verseiből) egy több mint egyórás produkciót készített egy csapat zenész Kolcsár József színész és Ferencz Csaba vezetésével. Egy óra tíz perc tömény vers, mondva és énekelve. Nagy sikerrel játsszák, pedig nem adna az ember öt banit a mai világban az ilyesmiért. Legalábbis errefelé. Azt gondoltam én is, amikor megkérdeztek, hogy beleegyezem-e, hogy megcsinálják. Azóta, mindjárt másfél éve, előadást előadás után játszanak, elvitték már Pestre is kétszer, tavaly egyik részlettel megnyerték Budapesten, énekelt vers kategóriában az első díjat is. És ebben a kisvárosban, ahol élek, legalább tizenöt-ször előadták. Diákoknak, időseknek, nyugdíjasoknak, munkásoknak stb. Elképesztő volt a reakciónk. (És ez nem egyedi, egyszeri alkalom volt csak.) Amikor véget ért, alig akartak felállni a székből. Olyan katartikus élmény volt. És mindez attól a nyomasztó világtól, és a végén a feloldástól, attól a pici-pici reménytől, örömtől, boldogságlehetőségtől. A hogy *mégis* vantól... És mindig ezen a *mégis* vanon van a hangsúly.

– *Nemrég új versekkel leptél meg, folytatod a Vargavárost, az Ünnepi Könyvhétre fog megjelenni a kézirat, ha jól tudom. A válogatáskötet új verseit olvasván az volt az érzésem, hogy egy nagyon megszuért, átgondolt versanyagot hagytál csak meg, s hogy ezeknek a szövegeknek volt valamiféle „előfutára”. Mióta írod a Vargavárost, s az új kötet mit fog továbbvinni abból, amit ebben a ciklusban megismerhettünk?*

– A *Vargaváros* több mint hét éve készül, de olyan darabja is van, ami már tíz éve megvan. Valamikor abban maradtunk Ki-

rály Zolival, hogy azok a versek, amelyek 2015 szeptemberéig elkészülnek, azokból kerüljön be néhány. Huszonegy vers ment be a *Vak visszhangba*, de úgy, hogy az csak ígéret, kóstoló, mert jön majd ugyanezzel a címmel egy teljes könyv is. A *Vargaváros* kéziratát novemberben kérte el az egyik legnevesebb kiadó, a marosvásárhelyi könyvvásár után. Neki is fogtam tisztességesen, több mint kétszáz oldalnyi anyagot raktam össze, szűrtem meg, néztem át, dolgoztam át. Menet közben aztán kiderült, hogy tulajdonképpen két kötet van a *Vargavárosban*, és ezek – mint a bűvópatakok – sokáig hol együtt haladtak, hol egybefolytak, hol különváltak, és aztán különváltak végképp. Úgyhogy *Kizökökzent idő* munkacímmel leadtam az egyik kéziratot, és az utolsó simításokat végzem a másikon, a *Vargavároson*. Ezeknek a szövegeknek az előfutára már benne volt a 2010-es *Védett vidékben*. De egy korábbi (és igazibb) előfutára az *Udvertér* című tárcanovellás kötetem. Ez a kötet, az átszerkesztett, átjavított, újjal kiegészített könyv úgy jelent meg 2014-ben, mint elővázlatok, előfutamok egy verseskönyvhöz. Az új *Vargaváros* pedig legalább négyszer annyi lesz, mint ami a *Vak visszhangban* van. A *Kizökökzent idő* versein kívül mindent továbbvisz, és egy csomó más is bejön még, amiket hozzátesz ezekhez. Múlt, félmúlt, jelen, jövő, száz évvel ezelőtti stb. Szerkezetileg is így néz ki majd. Valamifajta körpanoráma lesz, kezdve a száz évvel ezelőtti időből, néhol szinte napilapos formában, majd a félmúltról, a gyermekkor idejéből, aztán az ántivilág végéről, meg a jelenről, és hát kipillantás a jövő, az ismeretlen jövő felé is. Belépés lesz magába a történelembe ez a könyv, aki ide belép, mint egy sötétlő erdőbe (és megint erdő!), egy saját vagy magántörténelem terepén találhatja magát. Szubjektív, fikciós, vagy teljesen valós, vagy valószerűnek tűnő terepén.

– *Nemrég verses meseregénnyel is jelentkeztél, az Ahonnan a nagy-nagy kékség címmel. Tulajdonképpen egy csalafinta regényről van szó akaratos és bátor székely egerhőssel. Miért eger a főhős, és mit örökít át a korábbi irodalmi hagyományokból, Bajor Andor vagy akár KAF hasonló műveiből?*

– A KAF-féle munka nagyjából utána született, hiszen ezt az anyagot is hosszú esztendőkön keresztül írtam. Letettem, elővettem, hozzáírtam, még letettem, és így alakult ki ez a 14 *Cinből* (Színből) álló struktúra. Az erdélyi szépirodalmi hagyományokhoz kapcsolódik, szívesen mondanám KAF-ot is, de – említettem már – nem volna igaz. Veress Zoltán és Bajor Andor munkái voltak az előképei. Veress a formát adta, a felezőnyolcast, a rímszerkezetet és a humoros sztorit. De a humoros, fordulatos történet Bajorhoz is köthető. És hát igazából nem is egér a főhős, hanem pelegér. És ez azért „óriási” különbség (ide szoktak tenni egy kacsintójelt!).

– A Piros autó lábnymoi a hóban című *gyerekkönyved, amely szintén szerepel a válogatáskötettedben, felnőtteknek is való olvasmány, egy gyerek narrátor beszél olyan komoly problémákról, mint család, válás, régi szerető, születés, felnőtté válás, gyerektartás, másnaposság. A mai gyerekeknek nem könnyű írni, hiszen számtalan inger éri őket, mediatizált világban, mindenféle izgalmas kütyük társaságában nőnek fel. Mi az, ami a szépirodalom felé terelheti mégis a gyermek figyelmét, a te egered mit tesz ennek érdekében?*

– Az én pelegereim története olyan szeretne lenni, amit ez a szupermost generáció, azt gondoltam, hogy kedvelhet. Akik az állandó kihívásokat szeretik, azt, hogy egy-egy újabb kattintással már újabb kihívásokkal szembesüljenek. Ezt akarja leképezni ez a mese, akár egy *Cinen* belül is váratlan fordulatokkal, a figyelem állandó ébren tartásával. Annyi minden történik benne, mint gyerekkorom rossz, giccses füzetes regényeiben. Meghordozom az én pelegereimet égen, földön, levegőben, de föld alatt is, madárfészekben is, halgyomorban is járnak. Képtelenebbnél képtelenebb történetek vannak benne, a hihetőség határát messze túlszárnyalók. Mint egy számítógépes játékban. Az én pelegereim szuperhősök ugyan, de mégis emberek, ha mondhatom így. Vagy pelegeriek. Szeretnek, éreznek, félnek, remélnek, hisznek, szolidárisak egymással, a barátság nagyon fontos számukra, és az otthon, a szülőföld se kutya. Minden anélkül, hogy egy leheletnyi

didaktikus szándék kiérezhető volna a sorok közül. Mert ez egyszerűen belülről, a természetükből jön. Hát így. És remek olvasói visszajelzések vannak máris. Örülök neki, természetesen. Mégse trafáltam nagyon mellé, azt jelent(het)i.

– *Nem olyan rég Szélnhárfa címmel jelent meg a haikuköteted. Alig futott ki a számos irodalmi elismerést, pozitív kritikai recepciót kiváltó Vak visszhang, máris két újabbal jelentkezel, és készülsz a harmadik, közben pedig szerkesztesz, utazol, fiatalokkal foglalkozol, családod van... Mikor írsz?*

– Elég sokat utazom, valóban, szerkesztek is, nemcsak a lapot, a folyóirat szépirodalmi és kritikai rovatát, hanem könyveket is, évi hármat minimum, két *Székely könyvtárasat*, és egy *Erdélyi szép szót* is minden évben. De ezek mellett még be szokott ug-rani egy-egy, ha vállalom. Ajánlatok most is volnának, de most már nem igazán vágok bele. És havi penzumom is van, minden hónapban egy Olvasólámpa egy frissen olvasott kötetéről a *Székelyföldben*. A családom nagyjából már önjáró, a gyerekeim már nem kicsik. A lelki problémákban, no meg egyéb segítségekben szorulnak rám időnként. Nagy szerencsém, hogy nem járok be mindennap a szerkbe, itthon dolgozom, és úgy osztom be az időmet, hogy amikor itthon vagyok, és nincsenek fellépések, felolvasások, egyebek, akkor reggeltől estig végezhetem a munkámat. Közben nagyokat sétálok, vagy falun vagyok, ott dolgozom, ami jól ki tud kapcsolni. Vannak írósabb időszakok, amikor jobban megy, olyankor annak engedek, azt csinálom. Akkor jön egy olyan szakasz, amikor nem megy az írás, ilyenkor nem is erőltetem, verset úgysem lehet penzumszerűen írni. Most már nem nagyon szeretnék egyébvel foglalkozni, egyebet írni, mint verset, verseket, verseskönyveket. Megvan ez a nagyobb struktúra, a *Vargavárosé*, elég jól látom (azt gondolom) a hiátusait, látom az erényeit, azt is, hogy hová kell még valami. És most már nagyon a végén vagyok, de nem hajt a tatár, eldöntöttem, hogy nem fogok sietni vele. Ha már több mint hét éve írom. Ha az idén kijön a másik leadott kéziratom, elérek ezzel jövőben is jelentkezni. És akkor volna még néhány hónapom arra is, hogy letegyem jó né-

hány hétig az egész kéziratot, eltávolodjak tőle, majd később friss szemmel megint visszatérjek hozzá. Már csak tényleg a legutolsó simításoknál.

– A Szélhárfa *haikui és a hosszú prózaversek – elég nagy a váltás a kettő között. Ráadásul a haiku, bár nagyon divatos, mégsem a mi kultúránkra van szabva. Miért kedves számodra ez a forma?*

– Kihívás volt ez is. És szinte egyenes út vezetett a természetlírától, ha úgy tetszik, a tájversektől a haikuhoz. Pihenésnek szántam a *Vargaváros* hosszúversei, prózaversei közben, de aztán – úgy látszik – nem az lett belőle. Középiskolás voltam, amikor krétából körzőheggyel egy igazi szobrot készítettem. Egy büsztöt. Csak karjai nem voltak éppen, mert azt nem adta az anyag. (És nem úgy, mint a láb nélküli vándorszékely szobrának egyik kisvárosunkban.) Szinte karcolva, csak leheletnyire érintve az anyagot készítettem el. Aztán valamelyik tanáromnak megtetszett, és elvette tőlem. Első és utolsó szobrom tűnt ott el végleg. Lett úgyszólván az enyészeté. De – sokkal később – megjelent ebben a rövid, szinte mikrocshipszerű formában, a haikuban. Ebben is szinte tűheggyel karcol, dolgozik az ember. És a gombostű fejére.

– *A haikuidnak vannak címei, és azt is olvastam, hogy ezek amolyan székely haikuk lennének. A székely észjárás csavaros, a székely ember keveset beszél, ezért? Mennyire kap helyet benne a táj?*

– Hát, ha már erdélyi költő, akkor a haiku meg legyen székely, nem? Székely azért, mert igazi keleti, igazi japán soha nem lehet. Talán csak egyfajta kísérlet, közelítés a két kultúra között. És látod, eddig erre nem is gondoltam, hogy a kevés beszéd az mindenképpen érvényes lehetne erre a verstípusra. Mint székely sajátosság, a székely szűkszavúság. Hogy kevéssel sokat. Egy teljes univerzumot. Legalább versben. Legalább ebben a formában. De ez csak vicc volt, mert nem szeretem, sőt most már szinte irritál ez a divatos székelykedés az irodalomban. A humoros székelykedés, teszem hozzá, a jópofázás. A táj pedig, hogy úgy mondjam, az egyik főszereplő itt. Akárcsak a japán haikuban.

Hogy címei vannak, az meg külön kihívás, a rejtvény része volt. Az olvasónak kell megfejtenie a haiku és a cím kapcsolatából ezt a titkot, ami a cím és a vers együtt.

– *Annyi minden hangzott el, jelent meg az utóbbi egy-két évben az Előretolt Helyőrségről. A világért sem kevernék a beszélgetésünkbe kultúrpolitikát, de arra kíváncsi lennék, mit jelentett számodra helyőrségesnek lenni, a legendás folyóirat első két számának szerkesztése, a Serény Múmia, ahol rendhagyó szövegeket hoztál?*

– Helyőrségesnek lenni nagy-nagy barátságokat jelentett elsősorban, amelyek most is, azóta is megvannak, tartanak. Együttgondolkodást, együttdolgozást és sok-sok tanulást egymástól. Nagyon fiatalok voltunk, ahányan voltunk, mind annyifélék, mégis igen jól talált a szó. Nem emlékszem köztünk ellenségeskedésre. De annál több szolidaritásra, mókára, huncutságra, jóra. És tudtuk tisztelni az idősebbeket, az előttünk járókat. Ők pedig barátjukká fogadtak, keblükre vontak. Jó szívvel, jó lélekkel, szeretettel emlékszem vissza mindezekre és mindenkire.

– *A Székelyföld szerkesztőjeként hogyan látod a mai huszonevesek irodalmi törekvéseit, van-e olyan jellegű csoportosulás, mint a Helyőrség-, a Forrás-nemzedék, szükséges-e csoportban gondolkodni?*

– Olyan nincs, mint ahogy olyan sincs, mint amilyen volt a Forrás 1, 2, 3. De van más. Nem látok csoportokat, szorosan vett csoportokat még nem, de érzek erre hajlandóságot. És látok/érezek vezéregyeniségeket, akik akármikor össze tudnak rántani egy-egy csoportot. Igen-igen tehetséges gyerekek. Drukkolok nekik, és várom a verseiket, prózáikat. És a köteteket.

– *„Látni kell mindent. Megérinteni, érezni.*

*Megfogni, megsimogatni a virágot, a fát,
a követ, a mesét ringató lombokat.*

*Zöldbársony mohapárnák, árokszerű
mélyedésekben puha levélsüppetegek,*

ahol mocorgó vackolásra ágyaz a természet” – ez lenne Fekete Vince ars poéticája?

– Igen. Akár ez is lehetne.

Varga Melinda

Egzisztencialista tájlíra

Képzeljünk el nyugodt, takaros falusi udvart tornácos házzal, nagy diófával az udvarán. Ülünk ki a verandára, és hagyjuk, hogy a látvány elkápráztasson. Körben hegyek, nyári alkony, tücsökciripelés, békakuruttyolás hallik, lovas szekerek tartanak hazafele, friss széna illata száll, az enyhe augusztusi szellő a közeli erdők fenyőillatát hordja körbe. Esti misére harangoznak; csend, nyugalom, derű vesz körül. Aztán egyszer csak arra leszünk figyelmesek, az üde fenyvesek felett fekete felhők gyülekeznek, hűvös lég csap meg, dörögni, villámlani kezd, nyugtalanság, megmagyarázhatatlan riadalom, halálfélelem kerít hatalmába. Bekerget a lakásba. Arcunkat nézegetjük a tükörben, látjuk, ahogy a szépség megkopik, ráncok gyülekeznek a szem köré, a fény egyre halványabb a tekintetünkben, a mozdulataink lomhák, kényelmesek, öregesek, már csak gyerekeink izgágaságában ismerjük fel egykori, fiatal önmagunk. A kivágott diófa helyén hangyaboly, a sűrű fenyvesek helyett kopár dombok, a népes falu és a szorgos kisvárosos udvarterein csak a szél járkal esténként. Mindenki elment, csak mi maradtunk itt, a székely tájban felejtett néhány embert a Jóisten, az ellopott, megritkult erdők és kihalt települések riadalmával nem tudunk mit kezdeni.

Fekete Vince lírája szemlélődő, érzéki költészet, olyan, mintha az olvasó egy kis csendes falusi lakból indulna el, és ugyanoda térne vissza. Talán csak gondolatban utazik, az út élménye viszont annyira intenzív, hogy az elképzelt külső és belső táj valósággá válik, megelevenedik előtte.

Az ötvenéves költő életműve a szonettól és a rondótól az időmértékes költeményen, a játékos rímeken-ritmusokon vagy a haikun át a rendhagyó sortörésű prózaversig, paródiáig, tárcanovelláig és gyerekversig számos formai megoldást vonultat fel, de témaválasztás tekintetében is változatos költészet. Jellegzetesen erdélyi színekkel, nyelvi elemekkel él, mégsem válik provinciálissá, nem zárja be önmagát, nem lokális, inkább egyetemes líra.

A 2015-ben, a kolozsvári Sétatér Kiadónál megjelent *Vak visszhang* című, válogatott és új verseket tartalmazó kötete a lírai életút fontosabb állomásait járja be. A ciklusok – *Parázkönyv*, *Ütköző*, *A Jóisten a hintaszékből*, *Piros autó lábnyomai a hóban*, *Védett vidék* – az eddigi versesköteteket reprezentatív darabjait tárják elénk, és kiegészülnek egy újjal, a Vargavárossal, amely akár egy vékonyabb verseskötetnek is megfelelné. Az 1995–2015 között írott versek nagyon szűrt, átgondolt válogatása ez, tudatos koncepció mentén felépített ív. Valószínű ezért is maradt ki belőle a *Lesz maga juszt isa* című paródiakötet, kilógott volna a sorból, vidámságával, csipkelődő verseivel megtörte volna a rezignált, metafizikus poétikai vonulatot. Belekerült ellenben a *Piros autó lábnyomai a hóban* gyerekverseskötetből egy gazdagabb válogatás, ami arra a szerzői szándékra utal, hogy ezek a költemények közvetve a felnőttekhez is szólnak.

Ha nem ismernénk a költő verseit, és önálló, nem pedig válogatott verseskötetként olvasnánk, nem tűnne fel, melyek a korábbi, huszonevésen írt szövegek, és melyek azok a költemények, amelyek már egy letisztult, érett poéta alkotói világát tükrözik. A szerző ugyanis szándékosan csak a legerősebb verseit tárja az olvasó elé, ilyen értelemben lehetne a kötet címe akár: Fekete Vince legszebb versei. Több főtéma, motívum köré építkezik ez a líra: a vonat, az út, az utazás, a homok, a víz, a szerelem, a test, a kezdet és a vég, az idő, a halál és élet, az elmúlás, az emlékezés, a táj, az Isten és végül, de nem utolsósorban a dantei erdő, amely tulajdonképpen nem más, mint maga az emberi életút, amelyet ki-ki a maga választott Vergiliusával jár végig.

A *Parázkönyv* és *Ütköző* című versei kapcsán fontos megemlítenünk, abban az időszakban születtek, amikor az Előretolt Hely-

őrség zászlóalja formálódott Kolozsvárott. A legendás kilencvenes évek közepe ez, amikor életveszélyes volt sétálni hosszú hajjal, rocker frizurával a Monostor negyed bizonyos utcáin, és a Music Pub volt az egyetlen művészeti-szórakozási csomópont, ahol a Bretter Körtől a performanszig és koncertig legendás megmozdulások, estek voltak. Ebben a közegben nagyon is otthonosan mozoghat Faludy György költészete, nem mintha ma nem lenne képes megborzolni a Facebook-generáció kedélyeit, s nem hatna üdítően egy slam poetry fontos kellékeként a Villon-átköltés.

Költőnk ifjúkori versei tagadhatatlanul faludys felütések, vegyük csak a *Térden-könyökön* címűt, amelyben kisebb nyelvújításra is lelni, Fekete Vince kitalál ugyanis egy bravúros új szót, a *szexfüillatot*.

A fojtott erotika, a vágy, az elmúlás, a szépség tünékenysége mind következetesen visszatérnek a későbbiek során, például az *Óda a holnapi asszonyokhoz* című versben. A *Parázkönyv* elején, a *K-versben* már fölvilian a kötet egyik fő témája, a halál, illetve megjelenik az idő egyik szimbóluma, a vonatút is:

*sínek magánya talpfák éledő
szaga csak az lehet csak az marad
lehetetlen alakod Tévelygő
kamikaze cél nélkül úgy haladsz
lebegve víz színén míg eljő
érted zakatolván fehér dagadt
vitorláival a halál maga*

mit számít akkor kinek volt igaza.

A *Parázkönyv* és az *Ütköző* versei korfestésként működnek, magunk előtt látjuk a kolozsvári albérleti tömbházlakást, ahol papucsosan klappol egy nő fölöttünk, az érmével működő utcai telefonfülkét (*Hétvége, Három slukk*), a csuklós hatos-hetes troilit, amely Monostort a Mărăști negyeddel köti össze, és kirázza az emberből a lelket is, hozzáképzeltük a 101-100-as villamost

is, amely inkább hullámvasút, mint tömegközlekedési eszköz. A visszaváltható olajosüveg és a nem mindig folyó meleg víz (*Cseprők*) ugyancsak a kilencvenes évekre volt inkább jellemző.

Az érzékiség már a korai verseiben föltűnik, így a *Bódító, fanyar* címűben (*párnás, gyöngyházragyogású comb, enyhén remegő keblek, édes nyálban úszkáló fogak*). A finom, nem tolakodó, vulgarításokat mellőző erotika, a félig kimondott gesztusok, szavak, érintkezések végigzongoráztatják hátgerincünkön a gyönyört. Ez a versbeszéd, a Fekete Vince-féle szerelmi költészet egyik kulcsjegye a *Vargaváros* záróciklus meghatározó elemévé válik.

Az *Ütközőben* a vonat, mint az idő egyik szimbóluma már föltűnik, a címadó versben jelenik meg legmarkánsabban, de az *Ahogy a vonat* hiánypoétikai szerkezetében is tetten érhető. A *Csütörtök* – amely Dsida *Nagycsütörtökére* utal – szintén erre a szimbólumra épül, de tágítja a teret a közéletiség felé is. Az akkor ifjú Fekete Vince az erdélyiséget próbálja értelmezni, keserű iróniával gondol vissza a világháború előtti magyar világra. Ebben a versben nemcsak tiszteleg a nagy költőelőd emblematisékos verse előtt, hanem kort is ábrázol, ez már nem Nagy-Magyarország Székelykocsárdja, hanem a román Războieni, ahol az apostolok már csak iniciálészerűen tűnnek fel, és a katolikus piros betűs ünnepből hétköznapi csütörtök lesz. A vers utal az erdélyi közállapotokra, ugyanakkor az istenhit eljelentéktelenedésére is.

Dsida Jenő egyébként meghatározó alakja Fekete Vince új verseinek is, istenes költeményeiben gyakran parafrázálja. A *Széljegyzetekben* például – amely az utolsó ciklusban olvasható – Dsida *Tízparancsolat* című versét gondolja tovább.

A természeti közeg, az erdő, a hegy, a tó, a tenger, a homok fontos kulcsok a corpus mélyebb rétegei felé. Látszólag a természet-versek egzisztencialista költemények, amelyekben lényeges elem a székely(erdélyi) táj, de korántsem a legfontosabb. A könyv harmadik ciklusa, *A Jóisten a hintaszékből* – az azonos című kötet 2002-ben jelent meg – már erőteljesebben él az említett kulcsmotívumokkal. Ha egzisztenciális kérdésekben szeretnénk elmerülni, igen alkalmasak rá az olyan versek, mint a *Két tompa fényű lobbanás*.

...a halál
 a halálunk a születésünk
 csak két tompa fényű lobbanás
 égzengésben egyetlen
 ajtónyitás és ajtócsukás
 amely egészbe fogja
 össze majd ami ön volt
 s ami én.

Ugyancsak ebben a ciklusban olvasható az *Áram*, amely nem más, mint egy Dante-parafraízis, *A Mester. Fiaihoz* pedig a 21. századi narcisztikus, önző, számító ember verses példázata.

A ciklusban erőteljes az istenes versek jelenléte. Az *Ezredvégi töredék* az idő múlását érzékelteti, az emberi élet végességét helyezi középpontba. A *Dobálódunk súlytalanul* záró versképei elindítják az olvasót egy metafizikusabb ösvény felé, amely a *Védett vidék* és a *Vargaváros* verseiben lesznek igazán meghatározóak. A semmibe ágyazottságunk, az emberi lét törekeny valója nemcsak a komolyabb, hanem a játékosabb, szerelmes-erotikus versekben is föltűnik, például a *Sem vele sem magával aztán* vagy a *Kiáznak mélyben a ráncaink* címűekben.

A *Piros autó lábnyomai a hóban* kötet néhány szemelvénye ciklusba rendezve a gyermek narrátor nézőpontja miatt izgalmas. Fekete Vince gyermekversei nem gügyögnek-gagyognak, nincsenek telerondítva mesterkélt ragrímekkel, öncélú formai csiricsárával, csilingelő szépelgéssel. Ezekből a gyakran epikus lejtésű, egyszerűbb nyelvvel élő, költői képek tobzódását mellőző versekből hiteles gyerekperspektíva rajzolódik ki. Komoly, fajsúlyos témákról olvashatunk: a szülők megismerkedéséről, a szerelem kibontakozásáról, a szexualitásról, az apa volt szerelméről, hűségéről és megszokásról, a keresztlői mulatságról, a férfiak „italbetegségéről”, gyermektartásról. Szimpatikus, hogy nem nézi butácskának, oktondinak, hanem tulajdonképpen felnőttként kezeli a gyereket. Ha visszagondolunk gyermekkorunkra, nagyon rövid ideig hittünk az olyan dajkamesékben, mint gólya

hozza a kisbabát, gyakran érzékenyebben, élesebb látással figyeltük az embereket, a környezetünket, a problémákat megpróbáltuk lefordítani magunknak. Például az alábbi kérdést:

A gyermektartás olyan lehet, mint a babatartás, hogy én egy dobozban tartom a babáimat, és nagyon vigyázok rájuk, hogy jól tartsam, hogy gondozzam őket.

(A gyermektartás olyan lehet...)

A két utolsó ciklus – amely a *Védett vidék* című, 2010-ben megjelent kötet fontos verseit, illetve a költő újabb, tervezett verskönyve, a *Vargaváros* költeményeinek egy részét tartalmazza – nagyon komplex poétikai anyag. A *Védett vidék* a *Vargaváros* előzményeként is interpretálható, a versek nem válnak el egymástól, nincs tematikai, formai eltérés, inkább kiegészítik, gazdagítják a versértelmezés síkját.

A Fekete Vince korábbi verseskönyveiben fölvázolt motívumrendszer itt válik igazán hangsúlyossá. Az erdő, a természeti táj összefonódik a belső tájjal. A félelmetes rengeteg, amelyben bár mikor eltévedhetünk, nem más, mint az emberi lét. Több fontos irodalmi utalás épül be ezekbe a szövegekbe, a *Védett vidék*, a ciklus címadója Szabó Lőrinc költészetéhez köthető. Az érzéketlen leírások, a tájak, az emlékek néha már-már szenttelenül eltávolító, tárgyias bemutatása nagyon élvezetessé teszi ezeket a költeményeket. Az alkotó szándékosan használ személyesebb verseinél egyes szám harmadik személyt.

A *Vargaváros* ciklus *Századelő* című verse múltidéző, olyan, mint ha egy régi fekete-fehér fényképsort látnánk az egykori céhes várostól, Kézdivásárhelyről. A prózavers tördelése, a rövid és hosszú sorok váltakozása, a szavak elválasztása érzelmi-retorikai funkcióval bír, feszültségkeltő szerepe van a látszólag fura sortörésnek. A *Rózsa-piac*

ugyancsak ilyen múltba révedő vers. Ezekben a szövegekben nyelvi szempontból is több izgalmas elemre találni, olyan szavakkal találkozunk, mint *mosogatórongy* (ma már inkább szivaccsal mosogatunk vagy mosogatógéppel), *korcsoma*, *setét*, *estéli hegedűszó*.

A természeti táj – a védett vidék – tulajdonképpen az emlékezés vidékévé válik, a *Felissza mind* című versben a Kicsifenyő környéke a gyerekkort csempészi a versbe, nem véletlenül használ nagybetűt a szerző a helyszín bemutatása során. A *Felissza mind* ugyanakkor létösszegző versként is értelmezhető, az ember testét a halál után ugyanúgy felissza a természet, akár az esőt vagy gyerekkori emlékeket. Az idő mint filozófiai kategória a természeti táj változásával, leépülésével párhuzamba állítva jelenik meg az *Égő foltokban*, a *Vihar előttben*, az *Egy hajó barázdáiban*, a *Szürke talajban* és a *Vak visszhangban*.

Fontos vonulata a kötetnek a klasszikus költőelődökre, kortárs kollégákra utalás.

Leglényegesebb talán a Babits Mihály *Ősz és tavasz* között című versét idéző *Film*, amelyet szerkesztő- és költőkollégájának, Lövétei Lázár Lászlónak ajánl a szerző.

*Itt a tél és itt az éj is halkan,
széttérül már, mint egy édes paplan,
lábakra és kezekre is mászik,
ránk borítja sapkáit és sálit,
úgy takar be, zsongít, ringat, altat,
mint a földet ezüsttel a harmat.*

Babits kezdősorai pedig így szólnak:

*Elzengett az őszi boros ének.
Mégfülledt már hüse a pincének
Szél s víz csap a csupasz szőlőtőre.
Ludbörzik az agyagos domb bőre,
elomlik és puha sárrá rothad,
mint mezitlen teste a halottnak.*

Fekete Vincének másik klasszikus „cinkostársa” a versben Kosztolányi Dezső. A *Hajnali részegséget* halljuk ki az alábbi, az estét leíró sorokból:

*Mint az este, olyan most a lég is,
ahogy koszos poharakba mérik
émelyítő vodkájuk egy bódé
szűk ablakán át, akárha hólé,
sok-sok forró, egyenletes kortyban...
Pára száll fel, pára libben onnan.*

Az *Egy szegény kisgyermek panaszaira*, illetve az *Esti Kornélra* a *Kérdés* című vers emlékeztet.

Babits Mihály egyébként a *Vargaváros* nyitóversében, a kötet egyik legszebb istenes versében, *A kőműves fiában* is megjelenik, a kezdősorok a *Balázsolás* című versre utalnak vissza.

Az istenes költeményeknél maradva, úgy gondolom, Fekete Vince a verset időnként imádságnak tekinti, hisz a szavak teremtő erejében, a fentebb említett versen kívül a *Mária, anyácska* című akár katolikus mise adaléka lehetne, nem mellesleg Dsida Jenőre is utal a művel. A betegség, a halálközeli élmény, a megsemmisülés, a bizonytalanság, a Fennvalóval folytatott nagyon személyes párbeszéd a kötet egyik különlegessége.

*Bajban vagyok, látod, és hozzád szaladok
az üres templomba, eléd
térdeplek, halkán imáimat mormolom,
hogy megsegíts háládatlan
gyermeket, hosszú hónapok alatt megtört
és hozzád megtért felnőttem,
mert iszonyatos betegség ólálkodik
körüöttem, a testemet
nyaldossa lángoló nyelvével, kóstolgat,
mint áldozatát fenevad,
és én riadtan pislogok körbe, várom*

*a megmentő kendőt, de nincs
nagyanyám, aki homlokom letörülte,
és körbeízel a sújtó
félelem, a bizonytalanság rettentő,
mardosó hullámverése.*

Fontos a költőelődök közül Radnóti Miklós is, aki a *Tajtékos még* című versbe „épül be”. Ugyanakkor a kötet egyik legkiemelkedőbb darabja, a *Tízezer éj* Szilágyi Domokost, Kányádi Sándort és Létay Lajost idézi meg, *A távolodó...* pedig Berzsenyi Dánielt. A *Tízezer éj*ben csúcsonyul ki az a motívumrendszer, amelyet következetesen végigvisz a kötetben, létértelmező, összegző szándékú vers, a pillanatra, a természetre, a létezés apróságaira figyelve világít rá arra, hogy a földi létben dolgunk a pillanatot megélni, minden egyéb bizonytalan, az út a mélybe visz, a halál felé tart, körülöttünk csak az űr, a semmi tátong.

*Fetrengei fűben fetrengei fában
fetrengei füvek illatában
úgy lenni a füvekben fákban
versekben és metaforákban
mint lehelet vagy a lélek
sóhaj egy parány életének
füst amit tüdőzve leszívnek
test amit porrá bezúznak
olyannak lenni mint az álom
járni át meg át a világon
hogy ne legyen csepp és ne szemcse
mi ne az egésztest jelentse
kicsiben úgy lenni a mában
virágpór az éledő virágban
almának a sötét belső magja
ifjú erdőben a régi fák hangja
asztalban tárgyban az egykori dallam
eszmélve egy*

*régi-régi dalban
süllyedve szállva
akarva-akaratlan.*

A *Vargaváros* ciklus szerelmi tematikájú versei, amelyek néhol nagyon szenzuálisak, vérpezsdítőek, mély érzelmekről, vágyakról, beteljesülésről és elválásról szólnak, tulajdonképpen kiegészítik az egzisztencialista tájversek sorát. A szerelem íve hasonló az élet ívéhez, az ember egyszer csak azon kapja magát, hogy „szárnyvonal” lesz, szükségmegoldás, fapados, kényelmes kompromisszum, majd megsemmisül.

A szerelmi lírában is megjelenik a vonat, mint időszimbólum, az elmúlásra, változásra utaló vészes riadalom jele. Legérzékletesebb tán az *Inkognitó* és az *Anna Karenina*, a legtragikusabb pedig a *Szárnyvonal*. Ezek a költemények kapcsolhatók a korai szerelmes versekhez is.

Az utolsó ciklus befejezetlensége gondolkodóba ejti az olvasót. Az ántivilág vége című apaverssel az alkotó vélhetően szándékosan hagyja nyitva a kötetet – meggyőződésem, hogy a *Vargaváros* nagyon sűrű versrengeteggé növi ki magát.

Vénusz kelepcei

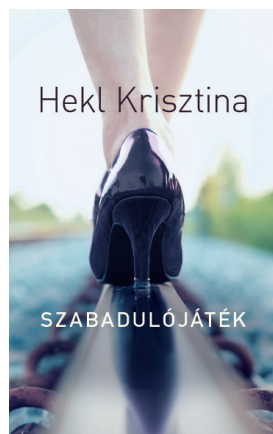
Hekl Krisztina eddigi irodalmi munkássága alapján viszonylag sokoldalú szerzőnek mondható. Főként prózáírással foglalkozik, a *Szabadulójáték* az első nyomtatásban megjelent kötete.

2013-ban Zsoldos Péter-díjra jelölték, amely idehaza magas fokú elismerést jelent a sci-fi műfajában. Évek óta publikál verseket és novellákat, tagja a Turczi István vezette Filter írócsoportnak.

A *Szabadulójáték* történeteiben olyan, hiperrealistának is nevezhető, a mai ezredforduló valóságát szinte állóképekben bemutató ábrázolásokat kapunk, amelyek távol állnak a sci-fi-től vagy a lírai költészettől, noha Hekl Krisztina sötét iróniába bújtatott stílusának nyomait is magukon viselik. „*A feleséget édesanyja távgyógyítja, / A férjnek egyre gyakrabban remeg a keze, / A feleség patkánymérget főz a konyhában, / Azután mindketten megisszák, / Mindketten megisszák*” – mondja a szerző egy korábbi, *Megjátszótér* című versében, és ebben a könyvben is mintha csupa megjátszott szituáció, tér és olyan ember szerepelne, aki sokszor szinte kilátástalannak látja a szabadulást élethelyzetei csapdáiból.

Hekl Krisztinának finom a tollhegye, szereplőinek játéktereit az olvasó számára szórakoztatóan képes bemutatni, van benne valami született írói tervszerűség, nem véletlen, hogy végzettsége informatikus-mérnök. Ahogy Turczi István fogalmaz a fülszövegben: „*Bánik az iróniával, kezeli a pátoszt, ritka tulajdonsága az ép arányérzék: oda tesz, ahová még, onnan vesz el, ahol már. Társadalmi érzékenysége, szatirikus látásmódja további pozitívum. Ha Houdini lennék, felfogadnám magam mellé, elvégre egy szabadulójáték akkor ér valamit. Ha valódi tétje van.*”

A könyv jelentős része párkapcsolati bonyodalmak vagy kapcsolatok hiánya körül zajlik, természetesen női szemszögből, és

igencsak profi kelléktár bevetésével, már ami Vénusz trükkjeit és kelepceit illeti. Ami pedig a remény csapdái közé tartozik, azokból is van elég, és úgy tűnik, nem csak a nemek háborúit kuszálják össze a félreértések. A *Szabadulójáték* szereplői mintha mindannyian többet várnának el az életüktől, mint amennyit az juttat nekik, e közös kisember-sors ellen a maguk szemüvegén, „eszejárásán” keresztül próbálnak lázadni, és végül a szabadság iránti vágyuk is csak paródia marad.

Hekl Krisztina iróniája szinte minden olvasót megérinthet: azt, aki mélyebb irodalmat keres, vagy azt is, aki csak lapozgat a műkörmösnél. Az időnként tárcanovellába hajló szövegek (és ez nem értékítélet) néha nem is mondanak többet, mint egy női magazin kissé kifordítottan értelmezett életmód-tanácsadásai. Úgy tűnik, a szerző esetében ez is része a játéknak. Banális történetfűzések helyett groteszk pillanatképeket kapunk, befejezetlen és tanulságok nélküli helyzetkomikumokat olyan kisemberekről, akik talán semmiben sem különböznek az olvasótól.

A kötet emlékezetes pillanatai íróilag nagyon jól kidolgozott apróságok, amelyek összeérnek, állnak, láncot alkotnak, és fenntartják az érdeklődést a történetek mélyebb szintjei iránt. Egy törpe nő, aki beleszeret egy taxisba és rá akarja hagyni a lakását. Egy különös szépség, akinek két barát csapja a szelet, de eltűnik, majd halálhírét költi. A szerető, ahogy átértékeli az életét a korábbi kedves fényképalbumban látott és irigyelt tökéletes alakja miatt. Egy „menedzser-betegségű” nő, aki hangokat hall, és tumort gyanít magában... – mind remek pánikrajzok, pszichológiai ábrák, mesterien megrajzolt jellemek, könnyed csomagolásba bújtatott, vitriolos bírálatok egy tönkrement és elhülyült korszakról. Ezredforduló lévén nemcsak a nemek, a nőszerepek (a ruhafélék és kozmetikumok bőséges) problematikája fontos a könyvben, hanem a virtuális világok jelenléte, és azokkal együtt a fontos emberek számára kifejlesztett személyiségsimogató pszicho- és coaching-technikák, többnyire szintén a kritikus irónia tükrében ábrázolva.

A *Szabadulójáték* novelláit egységesen jellemző hiperrealista stílus csak a kötet vége felé oldódik fel, és indul el egy teljesen

más irányba, összhangban a témakezelés szándékaival. Mikor a főhősnő menekülni igyekszik egy belvárosi boszorkánystúdióból, így fogalmaz: *„Rémülten iramodom a bejárati ajtó felé, de hiába sietek, egyre távolabb kerül tőlem. Szaladok az előszobában, és egy malacpersely fut utánam. Elém ugrik. Bedobom a jóslás árát a hátán levő nyílásba, ő hangosan röfögve megköszöni, és most már kienged az ajtón. Kinn, a körfolyosón megállok, letörök egy darabot a mézeskalács korlátból, és elmajszolom a simogató napfényben.”* (Haladó szint)

Az Ekhóban talán már a férfi–nő küzdelmek és csapdahelyzetek után vagyunk. A szöveg mindinkább elemelkedik a valóság jelentéstartományaitól, mitikus távlatokba helyezve a nemek, a pillanatnyi életkörülmények és a jövő gondjait. A hang letisztul, és szinte megáll az idő: *„...ujjai hangtalanul megmarkolják a táska pántját, a lezajló események realitásának egyetlen bizonyítékát. Valószínűtlenül könnyűnek, szinte ködszerűnek érzi magát. Ezúttal messziről fog visszajönni, ha sikerül eszméleténél maradnia. Ha túléli Pánt, aki ezer darabra tépte, és szétszórta a világban Ekhót, a feleségét.”*

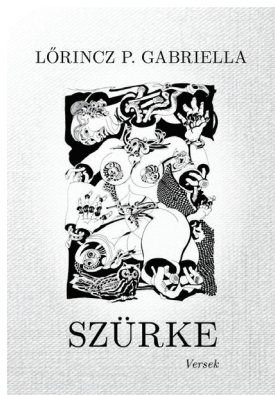
Az Ambrobook Kiadó és a szerző a kötet küllemét tekintve is remek munkát végzett, bár az ízléses borítófotón a túsarkúban sínen lépdelő nőalak számára nem ez a legbiztonságosabb haladási mód. Lehet, hogy a szabadulás felé vezet az út, lehet, hogy nem. De a magyar irodalom magaslatai felé mindenesetre elindult ezzel a könyvével Hekl Kriszta.

Boldogh Dezső

Hekl Krisztina: Szabadulójáték. Ambrobook Kiadó, Győr, 2016.

Lőrincz P. Gabriella kárpátaljai költő verseiben szabadon bánik a hagyománnyal, így válik sajátjává a félresikerült megváltás és József Attila *Mamája*, valamint számos apró csalódás is. **Oláh András** értékelte a *Szürkét*.

Mária elvetélt, pedig szedte a terhesvitamint

A könyvcímmel (*Szürke*) ellentétben csöppet sem szürke verseket gyűjtött egybe harmadik önálló kötetében Lőrincz P. Gabriella kárpátaljai magyar költő. A paletta színes és változatos. Nemcsak témában, de térben és időben is. A változó idősíkok folytonos párhuzamokat villantanak fel, a gyermekkort idéző sorok mögött például a jelenre utaló elemek figyelhetők meg:

*„Téveszmék erőszakán nőttem,
Elhittem, hogy az esőtől megnövök
És a répától
fütyülni fogok.*

*Olvasta, Krisztus halat rajzolt a porba,
Én gyermekként
Keresztet,
Szívecskét,
Csillagot...”*

(*Stílus*)

Az első ciklus (*Liberum arbitrium*, azaz szabad akarat) versei a világban helyét kereső ember és Isten viszonyáról szólnak. Az út

sohasem egyenes vonalú. Tele van kényszerekkel és buktatókkal. Az akadályok többnyire köznapiak, ám a célokat megfogalmazó ember mégis gyakran szembesül olyan elvárásokkal, amelyek tőle idegenek, de amelyek teljesítése nélkül hátrányt szenved. Ezekről a megfelelési kényszerekről szól a *Lehetne* című vers: „*Annyi mindenné kellene válnom, / Lenni azzá, / Aki nem vagyok, de elvárják, / Hogy legyek.*” Bonyolítja a helyzetet, hogy egy akarnok-világban élünk. „*Itt mindenki istent játszik / Most naponta születnek tévelygő krisztusok / Istálló helyett felhőkarcolókban / De barmok között / Mondd Isten / Hol vagyok*” – fakad ki a költő (Csönd).

Mindezzel együtt a megszólaló vállalja a próbatételeket: „*Ez a kereszt / Csak az enyém*” (*Itt minden*), származzanak ezek emberi kicsinyességből, önzőségből, meg nem értésből vagy akár a ki-sebbségi létből.

A ciklus írásai vegyes képet mutatnak: némiképp kilóg az anyagból a klasszikusoktól vett, szövegszerűsítésre épülő „összegzés” című alkotás, még ha mondanivalója fontos is („*idegen ország / sosem lesz haza*”), és nem áll össze versegésszé. Ugyanakkor ügyes szövegbeli átgondolásokkal is találkozunk – például a „borul” ige kettős jelentésének tudatos alkalmazása a „*térden*” című alkotásban („*borulj ég /... / borulj imára / térdre*”).

Izgalmas írás – s talán a ciklus legerősebb alkotása – az *Álom havában* címet viselő költemény, melyben azt boncolgatja a költő, hogy mi történt volna a világgal, az emberiséggel, ha a megváltás-történet „*defektet kapott volna*”:

„*Gábrriel egy hosszú ima után
szárnyait elégette és elköltözött.
Felmondását íméiben küldte el.
[...]
A leprások leprások maradtak,
a vakok pedig vakok,
A templomokat ellepték a kufárok,
a kereszten nem feszült
a Büntelen,*

*Mária elvetélt.
 Azt mondják, sokat stresszelt,
 pedig szedte a terhesvitamint
 és az ultrahang sem utalt semmi gondra.
 Nem született meg Immánuel.
 [...]
 Hogy gyógyító nélkül mivé lesz
 a beteg világ,
 csak az Öregisten tudja..."*

A következő ciklus (*Zsákutca*) központi témája a szerelem, a tépelődő boldogságkeresés, illetve a zátonyra futott kapcsolatok elemzése, a férfi és női lélek kettősségének bogozása. „*A férfiak talán nem várnak csodát //.../ A nők talán csodára vágnak*” – írja a költő, kiemelve, hogy a férfi többnyire csak elfogadni akar, a nő pedig adni (*Erotika*).

A vágy, a szerelem, a beteljesülés, a boldog egymásra találás mellett a kapcsolatok kihűléséről, a szakításról is lélekfacsaró sorokban beszél a *Szürke*: „*Én öltem volna / Érted / De nem volt rá / Semmi szükség / Öltél te helyettem / Értem / És végül engem is.*” (*Múlt*) Itt olvasható a kötet címadó verse is, amely a beletörődést, megnyugvást sugalmazó soraival remekül ellenpontoszza más írások morbidabb, groteszkebb megközelítését:

*„felébredek és nem vagy sehol
 elmentél tőlem
 ég veled
 álomba visszaringatom magam
 álmodok neked
 szép színeket”*

(*Szürke*)

A záró ciklus (*Matematika*) írásai eklektikusabbnak tűnnek, mint az előzőek. Többféle téma vetődik fel, s ha az itt közölt alkotásokban valami közöset, valami összetartó erőt kellene keresni,

talán a veszteségek számbavétele lehetne az. Több vers is foglalkozik a mama elvesztéséhez fűződő érzelmi állapottal: „*kifosztva állok / nincstelen / anyám elaludt / altatót dúdolok...*” (*Temető*). Rendkívül jól sikerült, érzelmileg is erősen ható, de irodalmi értékét tekintve is kiváló munka a József Attila-parafraízis:

*„Már nem gondolok a mamára
Nincs idő megállni
Sem padlás sem kosár
Sem nyikorgás
És a mama nem megy sehova többé
Én őszintére nőttem
Mozdulatlan állok
Kékítő helyett halál és koporsó
Rám nézett és leszidott
Engem a konok gyermeket
Jó volna hinni
Hogy ő festette kékre az eget”
(Anyák napja)*

De a mindennapok apróbb veszteségei is itt kapnak helyet. Az erősödő magányérzés (*Egyedül, Némaság*), a tehetetlenség, a védtelenség (*írni*), a tévedések, a lekésett pillanatok (*Csillaghullás*), az elvetélt álmok okozta egyéni problémák mellett általánosabb kérdések is terítékre kerülnek (pl. az M. Lovász Noémi kiállításának margójára írott *Szolyva* című vers, mely a háború utáni időkben elhurcolt „*félbeszakított élet*”-eknek állít emléket).

Külön meg kell még említeni a jelenkori civilizáció poklát felvázoló költeményt, mely egy értékét veszített, jövő nélküli, haladók társadalom képével szembesíti az olvasót:

*„A pillantás, az érintés
Szükségtelen.
Szmájliszívektől
Lázás a homlok.*

*A telefonálás
Elcsépelet szokás,
A hangokból bármi kiderülhet...
Lassan tompulnak
Az érzékszervek.*

*Egy dolog hiányzik: Egy világraszóló
Évekig tartó
Teljes
Áramszünet.”*

(Áramszünethiány)

A kötet cím sugallta szürkeséggel szemben rendkívül színes életkép-elemeket tár elénk Lőrincz P. Gabriella. Versei az előző kötetekből már ismert vonalakat viszik tovább. A témavilág is szinte ugyanaz: Isten – szerelem – a jelenkor kihívásai és a múlt visszatükröződése. A szerző továbbra is a kötöttségektől mentes formákat részesíti előnyben – bár olykor enged a kísértésnek, és rímbe hajló sorokat is csempész a szövegbe. Négy-öt olyan vers került az anyagba, amely kevésbé kidolgozott, és amelyek nélkül talán erősebb, ütősebb lenne a kötet, de az így is érdekes, izgalmas olvasmány minden költészetkedvelőnek.

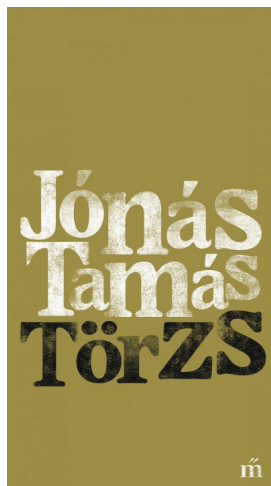
Lőrincz P. Gabriella: Szürke (Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest – 2016)

Pimasz prófétából személyi sámán

Amióta a Magvető Kiadó költészeti zsebkönyveket is piacra dob *Időmérték* című sorozatában, hozzá kell szoknia az olvasónak, hogy a hosszan tartó élvezetek helyett gyors örömökre számíton. A minimál, Jónás Tamás *Törzs* című könyve esetében 49 oldalnyi terjedelem instant, könnyen fogyasztható műnemként, a mindennapok tartozékaként próbálja feltüntetni a lírát, amelybe nehéz belefeledkezni, hiszen az a gond vele, mint egy popszámmal: amikor éppen belemelegedne az ember, már véget is ért. A váltás közönségbarát, a terjedelem, a forma praktikus, de szembemegy Jónás Tamás előző, *Lassuló zuhanás* című kötetének törekvésével, amely hosszú meneteléssé, eposzi méretűvé formálta a lírát.

Látszólag Jónás Tamás, a József Attila-díjon kívül szinte minden más, fiatal költőknek adható elismerést bezsebelő alkotó is alkalmazkodott a könyvtárgy könnyedséghez, hiszen a *Törzs* többnyire a vázlatosság, a játékosság, a stílusgyakorlatszerűség benyomását keltheti az életművét követő törzsközönségben, amelyhez jómagam is tartozom. Az előbbi kategóriák nem minősítő jellegűek, főleg nem negatív értékítéletek. Egyszerűen arról van szó, mint az impresszionista festészetnél, a pillanat, a hangulat, a viszonylagos kidolgozatlanság kezd poétikaként működni nála. Versei néha rövid bölcsességekké, aforizmákká válnak, a *Törzs* valahol a füves könyv és a l'art pour l'art között mozog.

Jól csomagolt bölcsességekre szükség van, főleg, ha az egyik fiának dedikálja a kötetét a költő, mint jelen esetben Jónás Tamás. Az olvasó így az apa–fiú párbeszédbe hallgathat bele, egy törzsi rítus, férfivá avatási szertartás részesévé válik:

*Összevegyülnek az évek,
Nem fénylik fel az aranyszál.
Jó vagy cseppnyi reménynek,
Mevénülni maradtál.
Felreped, íme, az égbolt:
Hullik a múltad a sárba.
Számít már, ami rég volt szép,
Rád számít, az apára.*

(A pára)

A fenti idézetből is látszik, hogy a Verlaine által gyilkosnak nevezett csattanó nagy úr Jónás Tamásnál. Költészete egyszerre modern és jólesően ódivatú, műhelyében úgy érezhetjük magunkat, mintha Weöres Sándor *Rongyszőnyegében* lapozgatnánk. Az antikvitástól kezdve a Biblián át a 21. századi életérzésig mindent megtaláltunk ebben a félszáz oldalnyi kötetben:

*Algoritmusok most mit sem érnek,
Eltévedtem, kiáltom meztelen.
Zavarnak ezek a 10-20 wattos fények.
Telefoncsörgés értekezleten.*

*Éhes vagyok, de nincsen kedvem nyelni.
Kedves vagyok, de teltségem tunyít.
Az ügy, magyarázom, alkalmi, szerelmi.
S nézem rajtad a tőled üres bugyit.*

(Űrkorszak)

Jónás Tamás költészete azonban megtartotta azt a korábbi erősségét, ahogy a hagyománnyal, főként a lírai és a vallási tradícióval bánik. Kiemeli belőle, ami fontos számára, és saját arcára formálja, áthangszereli, újraértelmezi. Lendületét akkor sem veszti el, amikor a teremtéstörténetet meséli újra:

*Megteremtette akkor az embert,
nyugtalan-reménytelen szívűt,
legyen, aki túléli és, ha kell,
legyen, aki számontartja őt.
S látta, hogy magányos úgy az ember,
elpusztíthatja a szenvedés –
növényt, állatot és vizet teremtett,
és látta, hogy még ez is mind kevés.
Az ember szeme csukva volt a Földön,
mint sebesült, ki tüdőlövést kapott,
csak hörgött, szája habzott, és vonaglott –
és ő fölé rakott Holdat és Napot.
Megmozdult az ember, szíve dobbant,
remegő teste feltápáskodott,
sírni kezdett, hangosan zokogni,
sírt hat éjszakát és hat napot.
A hetedik nap megvigasztalódott,
eldőlt egy ifjú almafa alatt,
aludni kezdett, súlyos, néma álma
teremtője előtt titok maradt.
Az vihart küldött rá, de fel nem ébredt,
Nappal hiába szárította ki,
vadállat testét fel hiába tépte,
nem hagyta titokzatos álmait.
Az Úr attól tartott, hogy már nem élő,
és megpróbálta visszacsalni őt,
fejéről hajszálat tépett, s teremtett
kívánatos, kíváncsi gyenge nőt.
És felébredt az ember, látta mását,
és átkarolta, vele vacogott.
Átkozódni kezdtek, és estére
elhagyták a paradicsomot.
(Genézis)*

A *Genézis* a kötet legnagyobb dobása, amely új színben tünteti föl ember és Isten, férfi és nő viszonyát. A Jónás Tamásra korábban is jellemző pimasz próféta-ság kiemeli a *Törzs* ezen darabját

a stílusgyakorlatok közül, és 2016 legtartósabb verstermésévé avatja a művet. A *Hagyomány* zongora metaforája pedig éppen arra reflektál, amit a költő többek között a Bibliával is művel: újra megszólaltatja. Az említett vers ezzel párhuzamosan a tradíció rétegzettségére is figyelmeztet:

*Mit tagadjam? Kocsma vagyok.
Füstös mind a két szemem.
Magyar. Cigány. Ki tudja, mi.
Értelem és érzelem.*

*Húros ütőhangszer vagyok.
Én vagyok a zongora.
Ütik-verik, mégis muszáj
szépen megszólalnia.*

(Hagyomány)

A költő saját múltját is a hagyomány rétegzett, újra megszólaltatandó darabjának tartja. A *Törzs* középpontjában, a címadó versben egy családi fénykép kommentárjával találkozunk. Az azon lévő „háromszemnyi fénysugár” átjáróként működik a múltba, mint ahogy a költő gyermekének és a családtaggá emelt olvasónak is ilyen fogódzót jelenthet maga a kötet. Így válik eggyé személyes történelem, irodalmi és zsidó-keresztény-(cigány) hagyomány, s így lesz lépésről lépésre a *Genezis* pimasz prófétájából sámán. Személyi sámán, aki tanítja törzsének tagjait, hiszen a lírát olvasók tábora lassan külön mikroközösséget alkot a nemzeten belül. A vékony könyv a férfivá válás segédanyagán kívül beavatási szertatás a líra olvasásába, változatos törzssanyag, amelynek oktató szándéka néhol egyértelművé válik (például a *Tanítások figyelmenlekenek* vagy a *Ne mondj le semmiről* címűben).

Az irodalmi hagyomány újraértelmezése során ezúttal Jékely Zoltán kap külön verset, akinek kapcsán a *Dobókockacukor* megidézi Dsida Jenőt, József Attilát és Berzsenyi Dánielt is. A tradíciónak ezt a rétegét Jónás Tamás jelen esetben arra hasz-

nálja, hogy levonja a saját korára vonatkozó közéleti következtetéseket:

Sok mindent nem merek kimondani.

Félő, hogy nem fogják meghallani.

Március 14. 15. 19.

*Hazámban a kegyenc, a fegyenc és a lelenc
túl sok ma. Mindenre vigyázni kell.*

Bajba jut ma is, ki jól énekel.

(Dobókockacukor)

Jónás Tamás kötete tavasztól tavaszig tart (a *Régi tavaszi éntől* a *Tavaszi anzikszig*), tehát 49 oldalban egy kozmikus, lírai évet élhetünk át. Az olvasás során érdemes figyelni arra, hogy személyi sámánunk hangja elég karizmatikus, megigéző. Ha nem vigyázunk, egy-egy sor még kamaszok kezére tetoválva jön velünk szembe (nagy divat ez manapság), de az még valószínűbb, hogy agyunkba is elég mélyen bevési magát.

Boldog Zoltán

Jónás Tamás: Törzs. Magvető, 2016.

Hasis, Don Quijote és betyárok az Alföldön

Mire a könyv utolsó részéig értem, úgy éreztem magam, mintha egy olyan Marvel-szuperprodukció „pánnon” változatát vettem volna a kezembe, mint például a *Bosszúállók*, amelyben a Vas-

ember, Amerika Kapitány, Hulk és Thor majdnem békésen elérték egymás mellett. Eddigél nem tudtam elképzelni, hogy egy körülbelül nyolcvan oldalas kitevő műben, amelyet még harminc oldalon Török Eszter gyönyörű rajzai illusztrálnak, egyszerre tűnhetnek fel az asszaszinok, Drakula, Gólem, Robin Hood, Kossuth Lajos, Petőfi Sándor fia, valamint maga az érdeemes és nemes Rózsa Sándor, vagyis – hogy egészen pontos legyek – Rózsasándor.

Bene Zoltán ugyanis egybeírja a híres betyár nevét, és ezzel azt érzékelteti, hogy ő nem a történeti Rózsa Sándorról ír, hanem a legendák, a népi hiedelmek figurájáról, akinek minimális köze van a valósághoz. Ezt az érvelést fricskaként, a naivitásig kifogatva a hatodik fejezet elején elő is adja: *„Rózsasándorról is sokan állítják, hogy valójában önző, kegyetlen, más kincsére, jószágára áhító, a pórnéppel mit sem törődő garázdaként élte az életét. Szerencsére azért akadnak szép számmal, akik nem dőlnek be az ilyesféle alaptalan híreszteléseknek, tudományosnak álcázott propagandaszólamoknak, s olyannak őrzik lelkükben az érdeemes, nemes betyárt, amilyen a valódi valóságban volt.”*

Rózsasándor érdemességéről és nemességéről maga a cím is megemlékezik. Ez már önmagában összekapcsolja a művet Cervantesnek *Az elmés, nemes Don Quijote de la Manchájával*, de a szövegek átjárhatóságát tovább erősíti a műfajmegjelölő alcím (*Betyárpikareszk*) és Rózsasándor segédjének neve (Panzasándor), aki gyakran álmodik egy csetlő-botló, *rozzant* gebén (szójáték a *Rocinantéra*) száguldozó, petrencés rúddal hadonászó és szélmalomokat rohamozó figuráról.

De térjünk csak vissza kicsit a műfajiság kérdéseire! Mi is az a betyárpikareszk? A pikareszk a 16–17. századi regény egyik legjelentősebb formája, kópéregénynek is szokás nevezni. Cervantes híres munkája is táplálkozik ebből a hagyományból, amelynek legfontosabb jellemzője a többnyire alacsony származású főhős „utaztatása”, és ezáltal belekeveredése a legkülönfélébb kalandokba, csínytevésekbe. Ezek az elemek megtalálhatók Benénél, mint az a műfaji sajátosság is, hogy a novellisztikus kalandok láncot alkotnak, a szerkesztés mégis laza marad. Ezáltal a történet darabjai tetszés szerint alakíthatók és cserélhetők. Mi sem jelzi ezt jobban, minthogy a könyv egyetlen gyermekmeséből nőtte ki magát.

A betyárvilág, különösen a Rózsa Sándor körül kialakult hősepika újabb feldolgozásában a szerző az életrajzi elemeket is figyelembe véve pikareszk motívumokkal ékesítette munkáját. Ami a „vájtfülűeknek” kissé meglepő lehet, hogy Bene művében nincs fejlődés, hacsak nem tekintjük annak az utolsó fejezetben a Rózsasándor és Panzasándor között elhangzó dialógust: „– *Deresedik a fejed, s még bízol a hivatalokban, a papirosokban, a császár szavában?* – *Panzasándor orcája lángvörösre gyúlt ezekre a szavakra. – Öregszem, kedvelt uraságom, mi tagadás, öregszem... Butulok, puhulok – motyogta. Rózsasándor szeretettel lapogatta meg a hátát. – Így van ez rendjén. Velem sincs másként. Ne haragudj, komám, elragadott a hév!*”

Érdeemes megjegyezni, hogy mind a hagyományos, mind a ma divatos történetmeséléssel meglehetősen ironikusan, sőt olykor igencsak szarkasztikusan bánik a szerző. Technikai szempontból azonban Bene egyáltalán nem aknázza ki írói arzenálját, hanem – ha lehet így fogalmazni – a népi mesélő pozíciójába helyezkedik. Ez jelenti egyfelől azt, hogy bonyolultabb megoldásokkal nemigen találkozunk, hacsak nem tekintjük annak a tizedik fejezet kétféle befejezését. Másfelől pedig – s ez zárja ki tulajdonképp az „elitistább” prózaszerkesztést – kialakít egy népies, ízesen magyaros prózanyelvet. Ez a remekül kimunkált nyelv – legszebb példája talán a „Belzebub paripája” (=bicikli) – a mű legnagyobb értéke.

A kötet elején Bene jóhiszemű olvasója még azt hihetné, hogy a *Puszták Úra* fejezetcím Illyés *Puszták népe* című szociográfiájára utal, de a későbbiek erős gyanút keltenek benne arra nézve, hogy talán

sokkal inkább a *Gyűrűk urától* indultunk el, hogy aztán eljussunk a *Vámpírnaplókig*. Az ilyen, első pillantásra öncélúnak tűnő szarkazmusok egy idő után nagyon termékenyen kezdenek működni.

Ugyanígy rokonszenves, sőt szórakoztató, ahogy új elemekkel tölti fel Rózsa Sándor „agyonírt” legendáját a szerző. Kifejezetten jó példa erre az első novella, ahol Tegnapi/Holnapi Rézmán – Don Quijote gonosz képmása – vadkenderültetvényt hoz létre annak érdekében, hogy a hasisfogyasztó asszaszinok mintájára ellenálló hadsereget, bérgyilkosoztagot állítson ki az osztrákok ellen. Rézmán így válik a Puszták Urává.

Ugyanez a fejezet körülbelül kijelöli a történet kezdetének időpontját, ugyanis fontos szerephez jut a vasút, amelynek Szegedig tartó szakaszát 1854-ben adták át. Folyamatosak a visszautalások a szabadságharc idejére, ám a cselekmény mégsem indulhat ennél korábban, s időben eljutunk az új évszázad első évtizedéig, miközben említi a szöveg a kiegyezést és Deák Ferencet is. Az időbeli háttáronnál a térbeliek jóval körvonalazhatóbbak, tulajdonképp Szeged városa (Alsóváros, Dömötör-torony, Boszorkánysziget, Vár stb.) képezi a kulisszákat, illetőleg a környékbeli falu- és tanyavilág. Persze tagadhatatlan, hogy a merész iróniával kezelt „Ámerika” lépten-nyomon megjelenik valamiképp a történetekben: *„Mert ott fekete bőrű rabszolgák dolgoznak, a fehér emberek meg egész nap csak üldögélnek a házuk előtt a padon és a világ dolgairól elmélkednek. Arról, hogy minden ember egyenlő meg hasonlók.”*

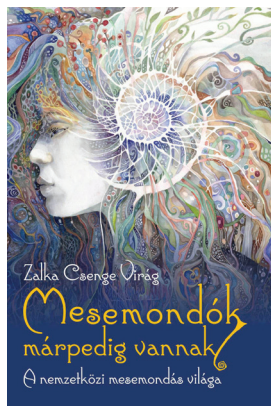
A tér valóságossága óhatatlanul arra sarkall, hogy Bene sztoriját Rózsa Sándorról összevegyessük a történeti Rózsa Sándor életrajzával. A témában járatosakat nemcsak a kapcsolódási pontok (pl. a könyv szereplőinek többsége valóságos személy) lephetik meg, hanem az is, hogy a végletekig csiszolt prózanyelv és a könnyed szerkesztés mögött mennyire komoly kutatómunka áll. S ebben az a legszebb, hogy ennek gyümölcsét az olvasó szüretelheti le.

Molnár Dávid

Bene Zoltán: Az érdeemes, nemes Rózsa Sándor – betyárpikareszk. Liget Műhely Alapítvány, 2016.

Amerikában mesterszakon oktatják, Magyarországon viszont nem szánnak rá időt a felsőoktatásban. *Mesemondók márpedig vannak*, válaszolhatnánk **Zalka Csenge Virág** könyvének címével, amely a műfaj a nemzetközi világát mutatja be.

A mesemondás tanulható

Zalka Csenge Virág könyve a mesemondásnak mint alkotó tevékenységnek továbbéléséről, sőt valóságos újjászületéséről szól. Már ez magában örvendetes meglepetésként hat az olvasóra. S az igazi fordulatok csak ezután következnek.

Pedig már a bevezetőből kiderül, a mesemondás komoly dolog. Akár hivatás is lehet. Szinte el se hinnénk, ha nem volna a szemünk előtt a nyomtatott szöveg: az Egyesült Államokban felsőfokú képzésként, mesterszakon tanulható mindez (Storytelling). Igaz, ez némileg bővebb fogalom, magába foglal mindenfajta történetmesélést a mítoszoktól a mindennapi sztorizásig. És még mielőtt valaki ez utóbbira legyintene, szeretném figyelmébe ajánlani, hogy a sikeres (együtt)működés alapja ma az autószereléstől a tudományos alaputatásig a jó kommunikációs készség, amely bármiféle állásinterjúnál már előnyt biztosít azoknak, akik rendelkeznek vele.

S az is tanulságos, hogy az említett mesterszak programjában a mesemondás történelmi és kulturális hátterét, mesepszichológiát, nyelvészetet, de előadói technikát, sőt marketinget és programszervezést is tanítanak. Tehát még véletlen sem valami valóságtól elszakadt felhőkakukkvárnak látják és láttatják a mesemondást.

Hogy tényleg nem az, arról beszél Zalka Csenge Virág könyvének zöme. S bár elsöre talán némi fejcsóválással olvashatjuk, hogy miként tölti ki egy ember életét a nemzetközi mesemondó alkal-

makra való felkészülés, a részvétel, hogyan válik ez egyfajta világlátássá, emberek, kultúrák nyelvek megismerésévé, s nem mellesleg a magyar kultúra, a magyar mesekincs nemzetközi népszerűsítésévé, tovább lapozva újra meglepetés érhet bennünket. Később ugyanis kiderül, hogyan épülhet be a mesemondás a könyvtárak életébe, a múzeumpedagógiába, és közvetlenül az iskolai munkába is. A szerző sorolja a tantárgyakat (a földrajztól a fizikáig, kémiáig, matematikáig, melyeknél a kásahegy-ismeretanyagnál sokkal vonzóbbá tehető az adott tantárgy a tudomány nagy művelőiről szóló jó történetekkel). Hiszen tudjuk is, nem egy nagy tudóst, művészettörténészt, matematikust gyakran egy kamaszkori, irodalmi jellegű élmény fordított életpályájává váló foglalkozása felé.

A szerző később meggyőz bennünket arról, hogy a mese nem gyermekműfaj, hiszen a kamaszoknak, a felnőtteknek éppúgy szükségük lehet a klasszikus történetekre. Ehhez már csak halkán tenném hozzá, hogy a klasszikus tündérmesék etikai világképe, az élet értelméről, céljáról szóló narratívái talán még fontosabbak és aktuálisabbak napjainkban, amikor fiatal generációk a plázák cselengőiként töltik napjaikat, mint akár száz vagy kétszáz évvel ezelőtt.

A mese gyógyít, a mese segít élni és túlélni – ezt Boldizsár Ildikó *Mesepszichológia* című köteteinek hála már nálunk is sokan tudják. Így tulajdonképpen korosztályoktól független műfaj.

Ha mesemondóra gondolunk, először a régi, népi figurák jutnak eszünkbe, kik alapvetően alkotók is voltak, formálták, előadták a művet. A műfaj nyomtatott változatának világában nyilván sok minden másként van. A mai hivatásos mesemondók inkább reprodukálók. Nem annyira alkotói, mint inkább színészi képességekkel kell rendelkezniük. Fellépéseik vannak, ami azt is jelenti, hogy mindig meg kell tudni teremteniük a hitelesség atmoszféráját. Nekik is figyelniük kell a hallgatóság visszajelzéseit (akár reagálhatnak is erre), és nekik sem szabad kizökkenniük a választott stílusból.

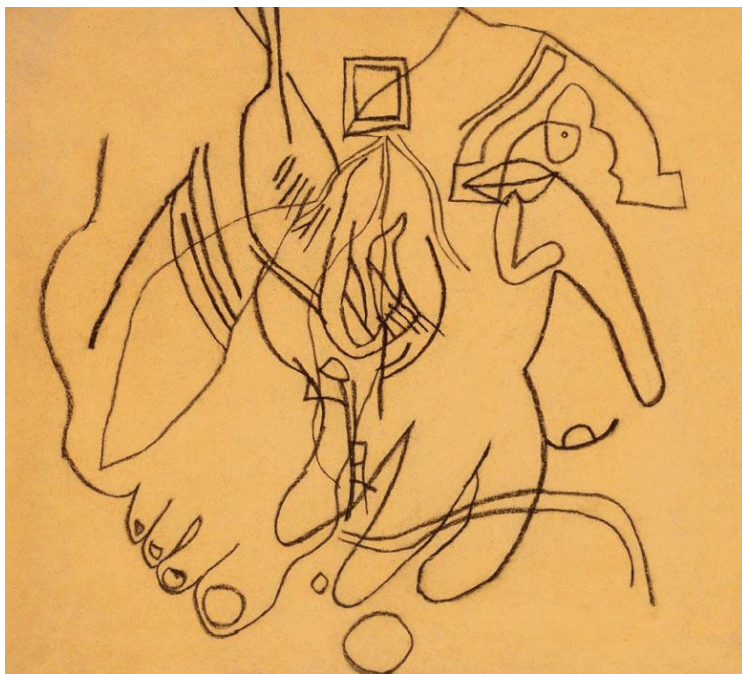
A mesemondást nálunk hivatásszerűen végzők elsősorban az óvodapedagógusok és a tanítók. Nekik éppúgy egy adott közönség mesélőivé kell válniuk, mint népi elődjeknek, közvetíteniük

kell a tündérmesei hagyományt, de képesnek kell lenniük felismerni az aktuális problémákat, képesnek kell lenniük ezek alapján választani, esetleg variálni történeteiket.

A felsőoktatás azonban sem a meseolvasásra, sem a fejből való történetmondásra nem készít fel, nem is beszélve az alkotásról. Holott egy életre ők, a gyerekeinkkel foglalkozók határozzák meg generációk művészetéhez, irodalomhoz való viszonyát. Ezért aztán mindenkinek, de különösen a pedagógusoknak örömmel ajánlom figyelmébe Zalka Csenge Virág sok titkot megosztó, izgalmas könyvét.

Bárdos József

Zalka Csenge Virág: Mesemondók márpedig vannak (A nemzetközi mesemondás világa), Bp., Pont Kiadó, 2016.

Vajda Lajos (1908–1941) grafikája

Juhász Kristóf

Rebeka titkai - avagy Arany János Roxfortban

A borzongást, szürkületet, sápadt holdfényt, korhadtt fejfákat és fátyolos zokogást kereső versrajongók általában elkezdik Edgar Allen Poe *A holló* című versénél, és ott meg is állnak. A kíváncsibbja esetleg elmegy Baudelaire-ig. Pedig – elnézést a honfibiüszkeséért – mifelénk is tudnak ám olyat!

Legszívesebben úgy írnám: cikkemnek két apropója van, az Arany János-emlékév és a magyar Oscar-díj. Mert például Tim Burton olyan tripla Oscar-díjas horror-fantasyt tudna forgatni bármelyik Arany-balladából, hogy az *Álmosvölgy legendája* ahhoz képest pipafüst. De addig is, míg a világ összes rendezője elfogadja a kihívást, lássuk a híres balladákat, amiket a magyar-tanárok vagy nem szeretnek, vagy nem értenek, mindenesetre a közoktatás szinte tudomást sem vesz róluk – talán majd most!

Aki buzgón vásárolja gyermekének a *Harry Potter* összezt (legalább olvas a kölk!), az nyugodtan kezébe nyomhatja a *Vörös Rébékét* is: nézd csak, egy boszorkány, aki több tantárgyat is taníthatna egyszerre kedvenc hősöd varázslóiskolájában (Roxfortban)!

Szegény Rébékről egészen dermesztő elemzéseket olvashatunk: „*A műben több utalást is találhatunk arra, hogy Rebeka boszorkány.*” Arany nem utal, hanem első strófájában nyílt sisakkal ábrázol egy alakváltó mágust: „*(...) általment a / Keskeny pallón s elrepiült / Tollászkodni már, mint varju / egy jegenyefára ült.*” De a csakugyan vérért kiáltó hiba: sokan, sokszor, és konzekvensen Rebekát (a napjainkban ritka becézés héber eredetije, az utónévkönyvek szerint megigéző, megkötöző, megbabonázó) öreg boszorkánynak mondják. Persze magára Aranyra hivatkozva, aki kétszer Rebi néninek nevezi hősét. Igen ám, de egyrészt abban az

időben egy frissen házasodott, tinédzser leánynak (a megrontott Terának) sokszor az asszony is néni volt (a „nénizés” nincs Tera szájába adva, de szorosán a dialógba ágyazott). A másik nénizés pedig a falu népétől hangzik el, ami bizalmas viszonyt feltételez, vagyis Rebeka nem volt gyűlölt, üldözött boszorkány – tisztességes, polgári foglalkozása is akadt, vagy szolgálatokat tett a falunak, és csak a hátuk mögött űzött ördögi praktikákat. De az is lehet, hogy szolgálataiért elnézték neki, hogy néha sírba visz legényeket-leányokat. Másrészt abban az időben – főleg faluhelyt, és helyszínünk isten háta mögötti falu – nem volt szokásban, hogy öregasszonyok fessék a hajukat. Vörös hajú asszonyt pedig költő – főleg egy olyan érzékeny ember, mint Arany – nem ír ok nélkül. A vörös haj a hatalom, csábítás, szexuális potenciál emberiséggel egyidős toposza. Rebeka 30-as, 40-es, ereje és tudása teljében lévő, érett, vonzó asszony, aki többféle mágiát űz mesterszinten.

Alakváltó képességét említettük. A bocskorfőzés – *„Ő volt az, ki addig főzte / Pörge Dani bocskorát”* – ősi ceremóniális mágia, szerelmi bájolás. Azonosságelvű varázslás, vagyis a megbabonázni kívánt személy körmét, hajszáját, véréit, könnyét (a néprajzi gyűjtésekből ismert különböző változatok az összes testnedven végigmennek, a bájolás hatékonysága egyenesen arányos adott nedv megszerzhetőségének nehézségével), netán ruhadarabját (amit nyilván átítat a veríték, vagyis ez egy könnyített testnedvszerzés, új ruha ugyanis semmilyen bájolásban nem szerepel) kezelik mágikus rítussal és szöveggel, ami a célszemélyre hat. Attól, hogy Rebeka nem Pörge Dani véréit használja, hanem könnyebb megoldáshoz folyamodik, még nem gyöngébb a ceremóniális rítusokban, mint alakváltásban. Sőt. Mivel Terától nem szerez semmit, őt nyilván verbálisan idézi meg a rítus során. És a boszorkánymesterségről szóló irodalmi beszámolók rendre ki mondják: minél erősebb a mágus, annál kevesebb kelléket használ. Rebekánál van egy kis kellékhasználat, meg egy kis verbális bájolás (a következő szint, ha csak gondolatban bájol), ő tehát jó közepes erejű boszorkány. Így sem ellenfél neki egyik szereplő

sem, az író is beleértve, akit szintén megbabonázott, különben nem lenne főszereplő.

Igen, a főszereplő Rebeka. Nem Tera és Pörge Dani, a két áldozat. A középiskolai tananyagban buzgón hajtogatják a balladai homály eszközét, csak azt nem közlik, hogy Arany mire használja. Arra, hogy elrejtse kíváncsi szemünk elől a valódi Rebekát, a bölcs, mindentudó asszonyt, és károkozó, gonosz vénségnek álcázza.

Kapaszkodjunk meg: Rebeka nem gonosz. Dr. Rudolf Steiner kutatásai nyomán Török Sándor többször elmondja: a kísértő soha nem tör vesztükre. Lucifer nem ellenségünk, hanem edző- és küzdőpartnerünk. És mint jó edző, velünk örül, ha végre sikerül kicseleznünk.

A balladában Terából csapodár nő lesz, Pörge Daniból rabló és gyilkos. De miért tör Rebeka vesztükre, ha egyszer a bocsorkorfőzéssel ő segíti a fiatalokat a házasság szentségébe? A fentiekből válik világossá: nem vesztükre tör. Megkísérli őket. Próba elé állítja őket, és azon mindkettő elbukik. Tera előtt elég meglebegtetni egy piros kendőt, és már meg is csalja Danit a kasznárral (uradalmi intéző, jószágigazgató, mai szóval agronómus, mezőgazdasági szakember), vagyis elemi erővel tör föl belőle a nőiség sötét oldala: a cédaság. Pörge Danin az események hatására a maskulinitás sötét oldala diadalmaskodik: az erőszak. Elzavarja az asszonyt a házasságtörésből született gyermekkel, megöli kísértőjét, megöli a férfit, aki nejét elcsábította, gyilkosként bujdosni kényszerül, majd természetesen akasztófán végzi.

A kísértőt nem fogja a golyó. A vörös hajú Rebeka halhatatlan és elpusztíthatatlan. Ott volt már a teremtés kezdetén (a hagyomány Lilith néven emlegeti), és most is itt van velünk. Arany János úgy mondja: ha varjú képében ránk károg, nagy baj ér minket. Ám egy igazi magyar költő nem valami istentelen, kortárs önkifejező, aki belenyomja az olvasó fejét az éjjeliedénybe, aztán rá is ül, hadd dögöljön meg. Arany ismerteti a védelmi mágia szövegét az utolsó sorban: „Hess, madár!” Vagyis: távozz tőlem, ne kísérts! Mert az igazi költő hívja az ördögöt, mer parolázni vele, és elűzni is képes.

Böszörményi Zoltán

Diurnus temetésére

Búcsú Bodor Páltól

*Ez már nem játék,
a krupié elment.
Csillogó szavak,
íme a lepel, mi letakar.
Jókai, Ady, Krúdy, Kosztolányi
takarózott vele,
mint ki időzni,
de elmenni még nem akar.
Lángoltál,
míg vad és szelídebb tájon
is lángolni kellett.
Mindennapok, szavak, mondatok
ékszereit rakosgattad,
fényesítetted.
Felölti a zenészek és az írók
fekete szalonkabátját,
odaáll a pulpitus mögé
időkarmester,
rád vár,
mielőtt pálcáját a magasba emeli,
ihletetlen meghajol,
mint előtted most mi,
s majd a hálás utókor.*

Nagy Tamás debütversei

Valamilyen magyarázat

*Amikor anyám magzatvize elfolyt,
én szabadnapot vettem ki. Fényes
őszi reggel volt, határozott tervekkel.
A fájások délután jöttek meg,
de apámmal – aki akkor épp a család
kenyerét kereste – csak estére értek
a kórházba. Hiábavaló vizsgáldás:
csendes voltam, mint egy tégladarab,
nem hallottak. Hívják a papot –
mondta a nővér orosz akcentussal.
Akkor jelent meg az első
ősz hajszál apám halántékán,
aki nem tudhatta, hogy Papp doktor
nem kenetet, hanem életet fog adni.
Persze, szép összeg ellenében,
hisz már a szülőszoba előtt
megtudakolta a páciens állapotát,
csak épp nem az egészségügyit.
A szike hideg volt, mint az altató
csendje. Suta mozdulataimat látva
az aggodás vékonyabb lett apám
hajszálainál. Fentről oltalmazó szempár
nézett rám, azért került az a bizonyos
cédula is a csuklómra a bokám helyett.
Tizenöt év telt el, mire megtudtam:
van valamilyen magyarázat arra,
hogy mindenholnan elkések.*

mindig más

*amikor megismertél, bemutattam neked
a feletted zsarnokoskodó ősz. nevtünk rajta.
mégis tudtuk: a nyár hamar eltűnik,
mint egy köpés a poros földúton.
költöző madarak, reptük halált hoz.
a megszokást gyászolod. fájdalomad relatív:
a viszonyítási pont a behatárolható
elmúlás mértéke.
ki nem mondott szavak rothadnak.
nem búcsúzkodtam. hagytam, hogy
csalódások feszüljenek az inaidban,
és úgy élj, ahogy a sínek menti virágok,
elvárások nélkül.
vonatdübörgés a pulzusod. zsebedben
harag gyűrődik. a következő állomásig
tapasztalattá simítod.*

fuldoklás

*mindig az otthonában ül, ahol tetszhalál
az árnyék. kirekeszti a szavakat,
színekből él. bőre töviseket izzad,
szíve alumíniummá keményedik.*

*hattyúszárnyú az idő. a várakozás kátrányt szül
a tüdejében. helyzetekbe képzelem magát, hogy
kivel mit és hol tenne.*

*nem beszél az álmaidról, inkább sejteti.
beolvad a tömegbe, de nem válik vele eggyé.
félelmét cseppenként kapta,
akár egy kórházi beteg az infúziót.*

*felhők alatti légszomj, éntalálkozás:
arra gondol, amikor ki akart menni,
de szülei nem engedték, csak évekké
később. azóta folyóvá duzzadt
az introvertáltság. nem tudott úszni.*

Nagy Tamás 1996-ban született Beregszászon. Jelenleg a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola angol nyelv és irodalom szakos hallgatója. Tagja a Kovács Vilmos Irodalmi Társaságnak.

Tóth Dominika debütversei

cím nélküli szerelem

*azt hittem hiányzol,
de rájöttem, hogy még
nem reggeliztem,
és számban emléked
nyomorúságos íze van.
azt hittem szeretlek,
de csak a romantikus
filmek émelyítő
áradata vágott pofán.
azt is hittem,
hogy velem maradsz,
a sok érzéstől majdnem
kómába estem, de végül
megvetésem adta rád a
felejtés közömbös kabátját.*

árulásod

*pihenj még
takaróm szélén,
míg betöröm
házunk utolsó
ablakát, míg
végigfektetem
lelked azon a
dohos zongorán.
fáradt vagyok
és gyűlölöm,
hogy egyedül*

*ülök a küszöbön,
mint törött ékszer,
amiből hiányzik
a csillogás.
pihenj még
kicsit, csak míg
összerakom
a rendet és
dobozba teszlek,
míg nem érzem,
hogyan kerülget
a sírás. addig pihenj,
míg megszáradsz
szememben a tegnapi,
hogyan soha ne lássa
árulásod térden
halkuló érverésem.*

látlak

*most már látlak.
nem úgy, mint
zsákmányra
leső vadat,
olvadó gleccser
vagy napsütötte
álmok között.
most már látlak.
nem úgy, mint
monoton fájdalmat,
festmény vagy, az
idő színesre mosott.*

*csukott szemmel
is látlak, tisztán
és ezüstösen, mint
az első havat, mert
a világot hordozod
itt. idebent.*

tintamező

*árnyékom
árnyékodba
fonódva
találtam,
illat
voltál
a fák
ágain.
tintamezőn
ébredtünk,
és te
ringtál
a virágok
között,
kontúrt
rajzolva
ruhájuk
köré.
széttörtem
neked
a napot,
mire
elengedted
a kezem,*

*körém
gyűltek
a pipacsok,
és betakarták
szemem.
azóta minden
pusztulással
kettőnket
jelképezem.*

zsebemben a világ

*lekopott pillámról
a festék, éreztem,
milyen meztelen
a világ.
még a virágok sem
akartak nyílni,
úgy utálták a
mesterkelt napot.
szakadt volt a
farmerom és lógott
is kicsit, de a zsebébe
raktam mindent, ami
nem a léleknek való.*

egy független nő himnusza

*takarítok a fejedben,
mióta elhagytalak,
gyengeelméjű vagy.
könyvet csinállok*

*megunt prédáid
szétdobált fejezeteiből.
ráléptem az egódra,
nem akartam,
de mikor beléptem,
ott hevert a földön,
siratta leáldozásodat.
leporoltam az üvegeket,
hogy tiszta környezetben
sajnáltathasd magad,
és hogy még jobban fájjon
hímsoviniszta természeted.*

*végül kivittelek a teraszra,
amit úgy szerettél,
hogy lásd mennyivel
gyönyörűbb lett
a világ nélküled.*

szétesünk

*találkozunk
falat festünk
tükröt veszünk
lerészegeidünk*

*dühöngünk
emlékezünk
virágot ültetünk
mielőtt szétesünk*

*pislogunk
rettegünk
hegyet mászunk
nevetünk*

*tévedünk
megsérülünk
szeretünk
mielőtt szétesünk*

*talán élünk is
mielőtt szétesünk*

visszhang

*sehol egy közös kép rólunk,
nehezen férünk meg egymás
mellett. de mostanában sokat
gondolok rád és arra, mennyire
szeretnék a közeledben lenni.
mintha egy olyan kocsiban ülnénk,
ami soha nem áll meg. mintha egy
olyan kottában laknánk, amit egész
éjszaka játszanak az aluljárókban.
vagy csak két visszhang találkozása.*

marlboro

*lakhatnál velem
egy tetőtéri szobában,
aminek a címét olyan
papírfecnire írjuk,*

*amit sose találunk meg.
lakhatnál velem,
valahol, úgy, hogy nem
tudod, miért feketék
a falak. én is lakhatnék
veled, mintha nem tudnám,
hogyan fut végig hátamon
a hangod két szál marlboro
után. el is költözhetnél,
ha olyan küszöbön hagysz,
ahol végre elfelejtelek.*

mióta folyókat rajzolsz

*tudod, békére találok
a hangok között a fejemben.
mióta folyókat rajzolsz
körém, nem is halványodom.*

*mióta folyókat rajzolsz
körém, megtanultam úszni.
nem is halványodom,
ha szemedben lakhatom.*

*ha szemedben lakhatom,
békére találunk a hangok
a fejemben. folyókat rajzolok
köréd, megtanultál úszni.
azóta sem láttalak.*

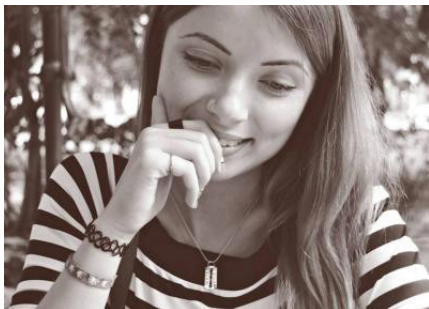
nyers hús

*ha füst volnék, bordáid közé költöznék,
kiszorítva minden levegőt, hogy én legyek
az egyetlen, aki életben tud tartani. ha drog
volnék, vénádba kuporodnék, felhívítva véred,
hogy én legyek függőséged. de nem vagyok más
csak nyers hús, és elbaszott érzelmek halmaza,
ha melegségre vágysz, letolhatsz velem egy felest.*

csak firka...

*olvasom a szemed,
a gyűrött ágytakarót
olvasom kettőnk
között a távolságot
olvasom a reggelt,
a magányos kávé,
olvasom magam,
ahogy kihül a testem
olvaslak,
mert a szavakban megtalálalak.*

„1997. június 7-én születtem Nyíregyházán, jelenleg Beregszáson élek. Írással 11-12 éves korom óta foglalkozom, főleg lírai műfajokkal. Verseim az Együtt című folyóiratban jelentek meg.”

Hibajegyzék

Az Irodalmi Jelen 2017. márciusi lapszámában E. Bártfai László *Helyek csendes neve* című írásának (127. oldal) első bekezdése sajnálatos módon lemaradt. Ezt az alábbiakban pótoljuk:

„Van egy utca az alsó-szászországi Hameln városában, amelyben évszázadok óta nem szabad hangoskodni, és ez a szigorú szabály még a vidám esküvői menetekre is érvényes. A városatyák betiltották itt a zenét, táncot, bárminemű zajongást. A csendes, szűk utca neve Bungalowenstraße ‚dobszó nélküli utca‘; a Bunge egykori ‚dob‘ jelentését időközben a Trommel vette át. A legenda szerint 1284. június 26-án, János és Pál napján százharminc gyerek követte a sípját fújó patkányfogót ezen az utcán, bekanyarodtak az Osterstraße-ra, és a keleti kapun át elhagyták a várost. Többé nem látta őket senki.”

2017. május

- 3 **Böszörményi Zoltán:** A haszontalan táska (vers)
- 6 **Bányai Tamás:** Utolsó cseppig (próza)
- 17 **Fekete Vince** versei: Nagytermészet, Riadólánc. Kritikus távolság
- 21 **Acsai Roland:** Csonthavazás (próza)
- 27 **Farkas Wellmann Endre:** Hannibal Lecter levele Starling
ügynökhöz (vers)
- 29 **Gáspár Ferenc:** Trubadúrvarázs (regényrészlet, 3.)
- 35 **Pataki Tamás** versei: albérleti ének, nincs menekvés, csendkirály,
meditáció
- 37 **Zsidó Ferenc:** Színe és visszája (regényrészlet)
- 47 **Török Panka** versei: Teremtés, Absztrakció, Vízbolygó, Atlantisz
- 49 **Nagy Zopán:** Latens, No. II. – XVIII. rész. (próza)
- 53 **Ilyés Krisztina** versei: felejtés, utánad, nincstelenség, önzés, kínzás,
kivánság, bizalom
- 55 **Molnár Miklós:** Lenin Caorlében (próza)
- 62 **Böszörményi Zoltán:** Márai Sándor és az irodalmi Nobel-díj (tárca)
- 65 **Király Farkas:** Lajos, te hamis (tárca)
- 68 **Hudy Árpád:** A tűnő nyelv nyomában 2. – Szólásmondások alkonya
(tárca)
- 70 „Mint amikor kőművesként egy új falat raksz...” – **Varga Melinda**
beszélgetése **Fekete Vincével**
- 88 **Varga Melinda:** Egzisztencialista tájlíra (esszé)
- 98 **Boldogh Dezső:** Vénusz kelepcéi (Hekl Krisztina: Szabadulójáték)
- 101 **Oláh András:** Mária elvetélt, pedig szedte a terhesvitamint
(Lőrincz P. Gabriella: Szürke)
- 106 **Boldog Zoltán:** Pimasz prófétából személyi sámán (Jónás Tamás: Törzs)
- 111 **Molnár Dávid:** Hasis, Don Quijote és betyárok az Alföldön
(Bene Zoltán: Az érdemes, nemes Rózsasándor – betyárpikareszk)
- 114 **Bárdos József:** A mesemondás tanulható (Zalka Csenge Virág:
Mesemondók márpedig vannak)
- 117 **Juhász Kristóf:** Rebeka titkai – avagy Arany János Roxfortban (esszé)
- 120 **Böszörményi Zoltán:** Búcsú Bodor Páltól
- 121 Debüt
- 121 **Nagy Tamás** versei: Valamilyen magyarázat, mindig más, fuldoklás
- 124 **Tóth Dominika** versei: cím nélküli szerelem, árulásod, látlak,
tintamező, zsebemben a világ, egy független nő himnusza,
szétesünk, visszhang, marlboro, mióta folyókat rajzolsz,
nyers hús, csak firka...

Fotó: Vass Tibor

„Aki egy jó szonettet meg tud írni (ami nem könnyű, teszem hozzá), annak sokkal könnyebben megy a tolla a szabadversben is. Ezt gondolom én. És aztán a forma mindig kihívás is. Egy bizonyos kereten belül kell mindent elmondanod. Kihívás és játék. És nagy elégtétel is tud lenni. Mint bármelyik jól sikerült költemény amúgy.”

Beszélgetés Fekete Vincével – 70. old.

Versei – 17. old.

Esszé kötetéről (Varga Melinda: Egzisztencialista tájlíra) – 88. old

500 forint, 6 lej, 1,50 euró

nka
Nemzeti Kulturális Alap